

Ce este viața?

Radu Lucian Alexandru

Colecția
Repetare și Întâmplare

Ce este viața?

2016 © Copyright deținut de Radu Lucian Alexandru
Toate drepturile rezervate.

E-mail: radu.lucian.alexandru@gmail.com
Web page: radu-lucian-alexandru.blogspot.ro
Ilustrația copertei: Radu Lucian Alexandru

Alba Iulia
2016

Dedicație

Fiindcă putem presupune cu suficient de mare probabilitate că eu nu știu mai nimic din ceea ce gândești tu și că tu nu pricepi mai nimic din ceea ce vorbesc eu, putem afirma că cel/ cea care va citi această carte cu siguranță că nu va înțelege mai nimic din ea...

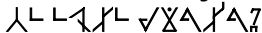
Dacă totuși va crede că va înțelege ceva din ea, doar citind-o (fără a păși practic pe Calea pe care ea o descrie), atunci e mai mult ca sigur că el/ ea nu va pricepe mai nimic din Mesajul ei...

Dedic deci această carte celor care nu o vor „citi”, nu o vor „înțelege” și nu o vor „pricepe”... – ei sunt bucuria pământului și a cerului, ei sunt cei prin care viața se întreabă uneori pe sine „Ce este viața?”...

Cel/ cea care (și-)a răspuns vreodată cu adevărat la o Întrebare (la orice întrebare) este rugat/ă să nu citească această carte. El/ ea nu va afla mai nimic nou din ea...

Cel/ cea care știe că noul (nu) există și că răspunsurile lui/ ei (nu) se repetă mereu în răspunsurile altora va citi rândurile care urmează ca pe o povestire a lumii care se (re)povestește pe sine ca și când ar exista ceva despre care merită să se (re)povestească...

Ce este viața?

Multă vreme filosofia s-a ocupat în mod obsesiv de „problema” (lingvistică a) ființei. Cuvântul „ființă” însă, trebuie să recunoaștem, chiar dacă este un cuvânt plăcut și atrăgător, este suficient de „universal” încât, până la urmă, să nu transmită (mai) nimic (precis) – decât poate un gol de ființă (tot verbal și acesta).

Unii ar sublinia astfel faptul că omul nu este (doar) o mașină, (doar) un robot care (doar) gândește (metafizic/ ontologic) fără a „simți” (mai „nimic”)... (Manifestarea lui nici nu se oprește și nici nu începe cu generarea de cuvinte/ concepte pornite în avalanșă spre verbalisme „raționale”, „dialectice” și/ sau strict „aberant” rătăcitoare poetico-filosofic prin sfera realului lingvistic). De aceea, conceptul de „ființă”, golit de „simțire”, nu poate fi „fundamental” pentru abordarea filosofică a realului (ne-)filosofic.

De fapt, nici un „concept” (indiferent cât de „general/ universal”, respectiv individualizat/ particularizat/ determinat ar părea el a fi la o primă gândire) nu va putea vreodată să fie găsit ca având o astfel de calitate „magico-filosofică” (de întemeiere „ultimă” a vreo unui discurs „coerent/ incoerent” despre „ceea ce este” și „ceea ce nu este”).

Aceasta deoarece „adevărata” filosofie, filosofia care se respectă pe sine (și nu vrea să fie doar un simplu clovn lingvistic la curtea regelui teleologic al momentului, angrenat, în mod trecător, în generarea de sensuri interesate propagandistic spre promovarea, directă sau „coafată”, a „doctrinei de la curte”), filosofia care nu se pierde pe sine în propriul său discurs, filosofia care trăiește pe deplin la înălțimea numelui pe care și-l asumă (acela de „dragoste de înțelepciune”) – această filosofie știe că înțelepciunea adevărată (și iubirea pentru ea) comunică (și) prin cuvinte, dar nu se oprește la ele.

Ea nu confundă mesajul cu mesagerul. Mesajul acestei filosofii este deci dincolo de mesagerul ales să o transmită (limba scrisă și/ sau vorbită) – ea vrea să comunice (și) „dincolo de cuvinte”, indiferent care ar fi ele...

Se știe că vorbele/ conceptele/ discursurile sunt, de cele mai multe ori, doar un pretext pentru o posibilă comunicare „reală” dezvoltată în paralel cu ele (prin simpatie sau antipatie, prin intenție și faptă, prin instinct și intuiție, prin logică și inspirație...) și pentru o posibilă comuniune (temporară și relativ iluzorie, dar totuși suficient de puternică încât să promită celor care o experimentează realitatea existenței unui sens în comunicare...).

„meditației”, după depășirea vârstei de 21 de ani¹), să ajungi poate și tu printre puținii binecuvântați capabili de a dori cu adevărat și astfel de a actualiza în ființa lor o asemenea trăire directă a „fundamentelor vieții”.

Calea Întrebării te va face să „înțelegi” viața dincolo de răspunsuri (dincolo de orice răspuns), te va pregăti să o „vezi” dincolo de cuvinte/ concepte/ idei... Ea este acea cale care te poate face capabil să ajungi să percepi singurul răspuns „corect” la întrebarea „Ce este viața?”.

Din păcate însă, acest răspuns nu este transmisibil și, prin urmare, nu ți-l pot comunica, dar te asigur că el este și te așteaptă (și pe tine) să-l descoperi (nu atât printr-o „mare filosofie”, cât mai ales printr-o „mare practică”).

Nu te grăbi însă (mai ales, dacă nu vrei să ai neplăceri pe Drumul transformării tale) – viața trebuie trăită clipă de clipă cu maximă savoare și Calea este la fel de importantă ca și Pregătirea pentru pășirea pe ea... Pentru că putem asemăna *Calea Întrebării* cu urcușul unui munte pe trasee nebătătorite și periculoase – atenția e vitală și pregătirea anterioară pentru „ascensiune” este extrem de importantă.

În vederea unei astfel de pregătiri îți recomand studierea atentă a cărții *Etica Armoniei* și punerea în practică a metodelor de *armonizare psihică* descrise în ea pe o perioadă de minim un an – și te rog nu ignora această pregătire! – *Calea Întrebării poate fi periculoasă și nu trebuie parcursă de persoanele sub 21 de ani, de cei neantrenați serios în „meditație” și „armonizare psihică” și în nici un caz de cei afectați de probleme psihice (minore sau majore) sau de cei cu tendințe violente sau auto-violente (ea nu se recomandă, sub nici un chip, celor care au suferit anterior de vreo tulburare psihică)!*

Dar să trecem acum de *atenționări* și să purcedem cu discursul mai departe, chiar dacă, pe moment, tu poate nu vibrezi încă cu „întrebarea”...

Și apropo: pe parcursul lecturii acestei cărți să știi că te poți opri în orice moment – nu e nici o supărare – o să înțeleg – pur și simplu *Calea Întrebării* nu e pentru oricine...

Te poți opri chiar și acum, aici!... Dar dacă totuși te încapățânezi să citești mai departe, pretinzând că tu nu ești chiar „oricine”, lăsa-mă să-ți spun că vom purcede în continuare la crearea câtorva structuri filosofice artificiale spre a te familiariza cu „jocul – concentrare” specific mersului pe *Calea Întrebării*...

¹ Pentru condițiile necesare a fi îndeplinite pentru pășirea pe această Cale a se vedea și capitolul *Repere de orientare* de la sfârșitul acestei cărți.

prezență a inertului, a neschimbatului – viața neantului palpită de asemenea parcă peste tot: ea trăiește sub această formă în tot ceea ce este relativ stabil, în tot ceea ce nu se schimbă (în tot ceea ce pare că nu se schimbă – suficient de repede pe cât am vrea noi uneori).

Când ne revoltăm în fața unei situații nedrepte, dureroase, stresante, o facem, pentru că ea refuză să se schimbe, refuză să dispară, refuză să capete viață de ființă, pentru că se complăce (pe moment) în viață de neant.

Viața neantului aduce uneori, prin urmare, cu sine o mare plictiseală, o inevitabilă apatie, o monstruoasă detașare, o perfidă contemplare... Dar ea poate fi și constructivă în măsura în care este percepută în echilibru ideatic cu complementara ei dialectică – anume viața ființei: entuziasmul molipsitor, bucuria încântătoare, implicarea strălucitoare în acțiunea aceea plină până la refuz de nenumărate determinații concrete.

(Deschid aici o mică paranteză: – este relativ simplu „să demonstrăm” că un oarecare concept filosofic are sfera de cuprindere cea mai largă în câmpul ontologiei sau metafizicii – trebuie doar să devenim ceea ce suntem – anume părtinitori (cu preferințe și gusturi „conceptuale” proprii care se afirmă și mai puțin se discută), trebuie doar să ne jucăm jovial sau „academic” cu inocentele cuvinte și să le legăm, relativ contingent, în discurs, de pretinse fundamente incontestabile ale unui câmp unilateral oarecare, întins spre confiscare și spre rumegare lingvistică „absolutistă” a lumii semnelor și a semnalizatorilor.

Să luăm, de exemplu, termenul de „cauză” (कारण). Punând după el termeni precum „ființă” (वस्तु) sau „realitate” (वस्तुत्व), sau „unitate” (एकत्व) – automat trecem dincolo de ei (cel puțin la nivel gramatical) – spunând „cauza ființei” (कारणवस्तु) ajungem într-un spațiu de dincolo de ființă și, prin urmare, „arătăm” că termenul de „cauză” este mai general (mai cuprinzător) decât cel de ființă (pentru că se poate aplica, de exemplu, și neființei). Dacă însă inversăm verbal ordinea termenilor, ajungem la „ființa cauzei” și „arătăm” că termenul de ființă este mai cuprinzător și mai fundamental decât cel de cauză, fiindcă se poate aplica, de exemplu, și la ceva care teoretic este ne-cauzat (și se inventează astfel ființa identică cu vreun „cauzator necauzat” sau cu „mișcătorul nemișcat”).

De aceea, cei care văd în termenul de „ființă” cel mai greu concept spre care ne putem apleca mintea sunt doar niște naivi care s-au blocat în gluma „ființei” inventată de filosofia antică și în loc să râdă de ea au luat-o în serios... Cine nu știe de glumă nu poate ajunge decât un păcălit... sau chiar un păcălici. Lui îi este refuzat râsul eliberator al celui care inspiră în sine aerul dătător de viață al spațiului extra-lingvistic infinit.)

Dar să revenim la glumele noastre...

Viața morții

ᠠᠶᠢᠵᠠ ᠮᠣᠷᠲᠢ

Deși cu viața nu e de glumit, ea pare totuși să fie o întreprindere destul de firavă, aparent destul de ușor de scos din echilibru. Și nu e de glumit, pentru că cine „glumește” prea mult cu ea ajunge, uneori, să întâlnească „moartea”.

S-a vorbit astfel mult despre frica de moarte... Dar despre frica de viață putem oare vorbi? Cu alte cuvinte – putem noi vorbi de o *viață a morții*?... Tu ce zici? O putem face?

– Putem! Tocmai am făcut-o! – îmi vei răspunde tu...

– Bun! Dar atunci ce este viața morții?...

– Ce este?

– Ar putea fi viețuirea/ trăirea ei – simțirea ei în momentul când se apropie de tine sub o formă sau alta (moartea unui prieten, a unei rude, a unei „iubiri”, a locuirii într-un anumit spațiu...).

Moartea ca și viață poate deci îmbrăca forma unei despărțiri, a unei rupturi de ceva/ cineva spre a trece spre altceva/ altcineva, dar poate fi văzută și ca o distrugere iremediabilă, ca ruptură care nu mai poate fi refăcută (exact la fel). Indiferent însă dacă o privim ca o despărțire/ ruptură/ distrugere (temporară sau definitivă), moartea este o prezență constantă în tot ceea ce numim viață...

(Deschid aici o altă paranteză: paradoxul de doi bani în acest caz este faptul că nu putem concepe viața fără despărțiri, rupturi, desprinderi, distrugerii, transformări – deci fără moarte – dar o putem „gândi” uneori ca atare...)

Putem folosi pentru aceasta imaginația limburistică (antică, modernă sau contemporană) – pentru a gândi o viață apriorică, o viață de dinainte de viața concretă, pentru a zice apoi: există o viață lipsită de moarte, o viață imortală, o viață pe care o trăiesc „ideile”, de exemplu...

Iată deci viața fără de moarte (și tinerețea fără de bătrânețe)! Iată-o în vorbe ascunse după mărețele cuvinte numite „concept” (ᠶᠡᠵᠡᠮᠠᠨᠠᠵᠢ), „idee” (ᠶᠡᠵᠡᠮᠠᠨᠠᠵᠢ), „suflet” (ᠰᠤᠮᠤᠯᠡᠲᠤ), „spirit” (ᠰᠤᠮᠤᠯᠡᠲᠤ) etc.

Dar ce înseamnă, de fapt, o astfel de „nemurire”? Ea poate însemna, de exemplu, că o „idee”, un „concept” poate trăi în afara vieții (concrete)... – ca și cum ea ar putea trăi în afara percepției, a experienței, a gândirii, a limbajului, a emoției și voinței – adică în afara a tot ceea ce există în „afara” ei, a tot ceea ce îi conferă de fapt identitate și consistență ontologică...

O idee ruptă de restul ei (empiric, rațional, emotiv etc.) nu mai este o idee demnă de acest nume – ea este doar o proiecție numeală dezbrăcată (violent și) intenționat de conținut – nu pentru că ea ar vrea aceasta, ci pentru că cel care o violează astfel are niște refuzări metafizice groaznice care îl conduc spre asemenea fapte reprobabile.

Ideea unui astfel de violator metafizic nu este lipsită de conținut (veșminte), pentru că ea nu l(e)-ar avea, ci pentru că violatorul acesta refuză să i-l (re)dea – pentru că sărmanul de el crede că conținutul pe care îl au „ideile” depinde doar de insignifianta lui prezență filosofică.

Putem deci să analizăm hermeneutic sau critic, sau psihanalitic, sau științific, sau axiologic... orice (chiar și viața, chiar și ființa, chiar și ideea...) și să ajungem la ce concluzie vor mușchii noștri mentali și vocali (cei vocali având o oarecare prioritate în exprimare, de obicei)...

Atât de maleabil este limbajul (mai ales cel „filosofic”), atât de darnic este el cu noi! – În vorbă orice este posibil, chiar și posibilul aprioric al vorbei față de ea însăși și față de orice altceva... Prin urmare, strict în el și redus la sfera lui, putem demonstra în cuvinte absolut orice.

De ce? Simplu: pentru că nici un cuvânt/ concept nu are o semnificație/ realitate proprie, obiectivă și univocă.

Prin urmare, orice cuvânt poate oricând (cu puțină obrăznicie) să capete (printr-un simplu act de voință) rang de cuvânt suprem, de fundament ultim al Zării-Cugetării – el poate să se metamorfozeze miraculos și să ia peste noapte forma oricărui alt înțeles (decât cel pe care îl avea îndeobște până atunci într-un anumit context social-individual-subiectiv). Polisemia și contingenta semnului lingvistic îți permit să faci orice în filosofie (dacă vrei)!...

Dar să ne întoarcem la povestea vieții... Unde eram deci? A, da: la viața morții!

– Cum adică – viața morții? vei zice tu.

– Cum nu! Îți voi răspunde eu – orice moarte, atunci când vine sau când este, nu viețuiește ea? Nu trăiește și ea (în felul ei specific)?

Și poate vei zice: – Nu! Când moartea vine la noi – ori noi suntem și ea nu este încă, ori ea este și noi nu mai suntem – deci întâlnirea cu moartea nu este posibilă!

– Crezi tu asta? Îți răspund atunci: – această moarte de care tu vorbești este doar un caz particular de moarte – moartea aplicată la cazul particular al unui individ, respectiv viața ca fază finală a unei conștiințe biologice.

Dar moartea poate lua nenumărate alte forme: celulele tale mor și sunt înlocuite mereu, gândurile și emoțiile tale la fel... Moartea este astfel o constantă a vieții tale.

- Bine... dar (vei zice tu) eu nu vorbesc de această moarte parțială, ci de moartea totală - a întregului organism!

- Păi de aceea vorbeam și eu - întregul organism moare înaintea morții - dacă nu crezi, compară orice aspect al vieții tale organice din acest moment cu momentul când aveai împlinită de abia o lună de la naștere - și negreșit îmi vei da dreptate apoi!

Și apoi moartea unui individ e doar o moarte particulară (parțială) în cadrul unei vieți mai cuprinzătoare (a unui „organism” cum este specia, respectiv viața biologică privită în ansamblul ei). Ba mai mult decât atât: dacă noi nu am mai fi, atunci când vine moartea, atunci ea nu ne-ar mai găsi și, prin urmare, nu am mai muri (vezi aici basmul „Tinerete fără bătrânețe”...). Și mai mult chiar: dacă noi suntem și ea nu este încă, cine va veni atunci să aducă moartea?... În orice caz, nu moartea... - pentru că ea nu este (încă)!

Alternativa ar fi ca ea să apară așa spontan din neant (din nimic), chiar dacă nu exista înainte și tu să sari la fel de spontan în neant exact în momentul ivirii ei - chiar dacă înainte de asta erai bine mersi în Ființă!

Dar asta ar însemna că totuși te-ai întâlni cu moartea când ați sări (spontan) unul în celălalt, pe drumul de trecere dinspre ființă spre neant (pentru tine), respectiv dinspre neant spre ființă (pentru moarte)... Dar asta ar însemna...

Nu te (mai) stresa!

ΛΠ ΙϚ {~^X} ρϙ ρϙ

Apropo! Dacă ai obosit citind jocul de cuvinte de până aici, nu e cazul să te simți obligat să continui.

Iar dacă, cumva, zici în mintea ta: „Omul ăsta aberează, se joacă gratuit cu vorbele, îmi pierd vremea citind aceste rânduri...” - să știi că probabil chiar așa este: ai dreptate - chiar îți pierzi vremea. Dar te poți opri... - ce sens are să te enervezi degeaba?

Oprește-te deci acum din citit! Oprește-te frate! Fii sigur că nu sunt ironic cu tine: chiar îți pierzi vremea!...

Dar ce să faci? Asta e - orice am face (și tu, și eu) ne pierdem vremea... sau, mai bine zis, vremea ne pierde pe noi...

Așa deci! Unde rămăsesem?... A, da: dacă te simți iritat de discursul de până acum, te rog eu mult nu îl mai lua în serios, râzi, fă glume pe seama lui, destinde-te: nu te mai stresa, om bun!

Dacă nu poți ajunge la (un) adevăr fără să te stresezi, nu merită să ajungi la el (adevărul acela nu e demn de tine)...

Prin urmare, oprește-te din stres și nu mai citi!... Dacă poți...

Te provoc!

– Hei-hei, te gândești tu poate acum: dar dacă aici este la mijloc o tehnică de manipulare pentru a-i înlătura pe cei necoptți – și de abia de aici încolo urmează autorul să spună lucrurile cu adevărat importante?... Și ca să nu le spună la prea multă lume (adică, pentru ca acele lucruri să rămână importante) el încearcă să-i trimită pe nerăbdători și pe superficiali la plimbare...

– Nu frate/ soră! Nu e așa! Cel puțin nu cred asta acum! Habar nu am ce o să zic în continuare... Dar s-ar putea să ai dreptate... S-ar putea să zic (și) ceva important (pentru tine). Cine știe?...

Bine... Nu vrei să renunți la lectură? Treaba ta!

Hai atunci să vedem împreună ce mai zic (în paranteză fie zis și între noi rămânând vorba – și eu aflu odată cu tine ce zic, deci nu am (teoretic) nici un antecedent asupra ta).

Cum ar veni: aflăm împreună ce se zice prin noi – prin mine ca și scriitor al gândirii tale, prin tine ca și cititor al gândurilor tale, prin tine ca și scriitor al gândurilor mele, prin mine ca și cititor al gândurilor tale... prin tine ca și critic nativ al gândurilor mele acum devenite și ale tale (cel puțin pe perioada lecturii lor), prin mine ca și ghicitor al gândurilor tale (cel puțin din perspectiva jocului de perspective pe care eu îl propun prin imaginea imaginată a prezenței tale virtuale pentru mine și extrem de reale pentru tine...).

– Bla, bla, bla... zici tu acum: poezii, doar poezii...

– Ei da! Și ce? Nu îți plac poeziile?

Tu crezi că viața e mai mult decât o poezie? Crezi?...

Da?... A da, sigur – aici e cazul să ne reamintim că putem crede orice... Chiar și că viața nu e nici mai mult, nici mai puțin decât o simplă și banal-de-sublimă poezie...

Sau poți crede că este o nuvelă sau un roman, sau un eseu, sau un tratat... ș.a.m.d. Și ai avea din nou dreptate.

Dar totuși mai mult decât oricare dintre acestea viața e așa cum zic eu: o *poezie*! Evident consider în acest context termenul de „poezie” cu sensul său cel mai larg – ca o exprimare de emoții și sentimente, de gânduri și intuiții, de dezamăgiri și încântări, de regrete și speranțe, de constatări realiste și proiectări vitaliste; ca o înșiruire de fapte și stări care poate avea un sens, deși nu are nici unul; respectiv ca o înlănțuire de cântări lirice care are nesfârșite sensuri, deși în esența sa pare că are doar câteva...

Dar hai să nu te mai amețesc cu combinații sentimentale și să te mai las și pe tine să respiri un pic în această atmosferă filosofică

a vieții așezată nativ în orizontul indefinitului... bănuiesc eu că îți place și ție câte un moment de respiro...

Nu de alta, dar începi să-mi devii simpatic(/ă) acum când oarecum începi să-mi confirmi că noi doi avem ceva hobby-uri comune – anume savurarea plăcerii estetice – existențiale a planurilor de real specifice combinărilor lingvistico-filosofice de forme aflate în explorare de esențe metafizice fundamentale (cu sau fără sens)...

Iată însă că ne luarăm cu vorba și am deviat puțin de la Cale. Să nu uităm totuși de unde am plecat, fiindcă, zic eu, nu e lipsit de importanță – anume de la întrebarea: „Ce este viața?”...

– Ai găsit vreun răspuns până acum?... Da? Care este acela?

– ...

– Hm... Așa deci... Frumos răspuns... Felicitări! Dar din păcate nu acesta este răspunsul pe care eu vreau să ți-l indic... Dacă îmi permiți desigur...

Bine deci: „Ce este viața?”... Ai văzut la faza cu „viața morții” că pe acolo sugeram chiar că este o indistinție ontologică între viață și moarte... Te plasam astfel pe tine în sfera indefinitului, în sfera hermeneuticii care din știință/ artă a interpretării devine simplă prezență contemplativă aflată în lipsă de interpretare în relație cu ceea ce unii numesc viață, iar alții Indefinitibil și Indefinit.

Dacă este așa, înseamnă că sunt nesperios – să mă dedau la asemenea confuzii triviale... Dar să știi că nu eu sunt de vină (și aici nu mă scuz, ci doar te informez): limba este de vină! Ea e vinovată, bat-o norocul s-o bată! Ea cu pansemia ei genetică, ea cu polisemia ei jucăușă, ea cu convenționalismele ei arbitrar, ea cu sensurile ei interminabile...

Așa cum știi și tu – limba este vie, ea trăiește, ea respiră, ea se afirmă și se redescoperă pe sine în fiecare cuvânt pe care îl glăsuiește din ea.

Dar are în sine și ceva rezerve de claritate (mai mult pentru mințile naive aflate în căutare de repere iluzorii indiferent cât de firave) – și, prin urmare, putem să speculăm și cu folosirea acestor rezerve de iluzii: atâta doar că atunci nu trebuie să dorim să intrăm prea în profunzimea lucrurilor (iluziile au consistență doar în co-existență axiologică cu superficialitatea).

Această acceptare lingvistică mai „clară” ne spune uneori că viața este opusă morții și că aceste două existențe intră în contradicție – unde este prima nu poate fi a doua și invers. Ok – putem spune și acest lucru – uite tocmai l-am spus mai sus! Prin această afirmare logos-iacă nu dobândim însă nici un plus de cunoaștere și nici un minus de înțelegere.

Nu! Ea nu aduce nici un plus de claritate și nici de coerență – de altfel, de dorit a fi atinse, dacă vrem să construim ceva cu sens

și nu doar să bârfim poetic în preajma focului de tabără al celor ce sunt – asupra vieții în aspectul ei cel mai general.

Însă după cum probabil te-ai prins până acum – nu acest accent și-l propune a-l dezvolta lucrarea de față – în primul rând, pentru că ea nu este nici un proiect, nici o viziune – ci, mai întâi de toate, este o Cale...

De aceea, ți-am și zis să te oprești, dacă consideri că lectura aceasta este pentru tine o pierdere de vreme... Ba mai mult chiar – o complacere în susținerea unor confuzii inutile minții și inimii tale – de exemplu, între noțiuni acum clare pentru tine – anume „viața” și „moartea”.

Ai dreptate!... Deci nu mai citi în continuare!... Haide că poți: trebuie doar să închizi cartea... atâta tot... și să nu o mai deschizi apoi niciodată... nici măcar de curiozitate!

Stă în puterea ta să faci din cartea pe care o ții în mână o carte interzisă pentru tine, o carte pusă la indexul cărților interzise, pentru că nu vrea să stea în acord cu dogma, în acord cu aparența, în acord cu jocul actualmente acceptat de mase...

Ok... în sfârșit, tu ai închis-o stimabile. Of... Ce greu mai sunt unii oameni de convins... Adio! Și să fii fericit! Cărările noastre se despart pentru moment aici: toate cele bune îți doresc și să auzim numai de bine! Oricum, zic eu că ai închis cartea la timp – și nu trebuie să te frământă inutil cu întrebarea „Oare ce am pierdut?” sau „Oare am pierdut ceva?”. Îți spun eu: tu nu ai pierdut nimic. Nu poți pierde ce nu ai avut niciodată! (Conținutul continuă și calea povestirii noastre despre viață, cu adevărat, nici nu a început încă... mai e destul de mult până la final).

Vorbesc acum evident cu tine cel care ai rămas... deși poate și tu vei închide cartea puțin mai încolo, poate din aceleași motive pentru care alții s-au oprit înainte de a începe, poate din altele.

Viața e imprevizibilă: începe când nu te aștepti, se schimbă fără să te anunțe, te poartă pe căi spontane și pline de neprevăzut. La fel e și cartea despre viață. Puțini sunt cei chemați „să o citească” până la sfârșit. O știi și eu, o știi și tu...

Dar îți testez răbdarea, pentru că pe Calea pe care purcedem acum răbdarea este o mare virtute. Întrebarea „Ce este viața?” are potență de profunzime care îți poate fi revelată doar prin punerea ei repetată în fața conștiinței tale, de o manieră relativ *constantă, persuasivă și neîntreruptă* (decât de somn) *timp de câteva zile bune*. Doar astfel această întrebare îți poate arăta mesajul ei abisal, doar astfel poți ajunge să o cunoști și tu în intimitatea ei cea mai profundă.

Astfel poate vei ajunge și tu la ceea ce am ajuns și eu: la ceea ce nu îți pot transmite și nici nu încerc să o fac...

Până atunci însă, în măsura în care Calea noastră va rămâne comună, te voi ajuta doar să nu uiți întrebarea („Ce este viața?”) și să o aprofundezi dincolo de nivelurile ei semantice, conceptuale, ideatice, filosofice, existențialiste, pragmatice sau de altă natură. Te invit deci să cauți un răspuns „deplin”, nu unul parțial...

Viața și neantul

√XΛXΛ XΛ ΛΛΛXΠ⊥

Vorbim deci de viața prea-plinului și, prin urmare, suntem nevoiți să purcedem la considerarea vieții neantului – ca atare, atingem în treacăt și problema morții ca expresie părtinitoare a neantului.

Vorbim astfel de neantul vieții, pentru că, după cum putem constata, simpla rocadă efectuată în ordinea rostirii între „viață” și „neant” ne sugerează că ar fi cel puțin două tipuri de neant: cel al vieții (viața neantului) și cel al morții (neantul vieții)... Și poate mai semnificativ decât acestea este cel de al treilea: neantul aflat între viață și moarte, nu atât ca mediator între ele, cât mai ales ca și prezență de complementaritate spre proiectare matriceal ontologică.

Împărțiri arbitrare, vei zice. Ai dreptate, total arbitrare (deși oarecum clasice: N cu V, N cu non-V și N între V și non-V). Cu puțină imaginație putem găsi tot atâtea neanturi ale vieții câte cuvinte sunt în dicționar: neantul vieții filosofice, neantul vieții comune, neantul vieții planificate, neantul vieții spontane, neantul vieții deschise, neantul vieții închise, neantul vieții aventură, neantul vieții siguranță etc.

Combinarea aleatoare de cuvinte nu duce și nu ne va duce nicăieri! Nici chiar la filosofie... sau mai ales la ea!

Dar ca să aflăm ce este viața vom coborî acum în acest contingent al combinațiilor fără noimă și vom insista puțin asupra neantului al treilea – neantul vieții moarte sau neantul morții viețuitoare.

Întrebarea „Ce este viața?” ne pune pe o cale pe care pășind practic mergem în aceeași direcție ca și atunci când ne întrebăm cu sinceritate „Ce este X?” („X” fiind orice cuvânt din dicționar). De aceea, orice întrebare este infinită. Și mai ales este o săgeată care nu caută o țintă, ci care se pulverizează în aer, dacă este trasă cu suficientă putere încât frecarea cu „mediul” să ducă la dispariția ei înainte de impact (precum a meteoriților care ard integral în atmosferă înainte de a atinge pământul).

– De aia!, zice viața. Dar noi nu zicem ca ea, că noi nu suntem „ciobani”. Noi suntem oameni rafinați, culti, inteligenți – noi zicem „pentru că...” și doar atât!

Fiindcă are și „pentru că...” un „de ce” al lui, unul abil ascuns în miezul ființei sale...

– Dar de ce „pentru că...” și nu, de exemplu, „fiind-că”?... Acesta ar fi un răspuns mai ontologic, de exemplu, pentru că ar aduce în discuție, printre altele, ființa lui „că”...

– Da?... Să reluăm atunci: „De ce viață?”... Fiindcă... (trei puncte).

– Aha... vei zice tu: „Deci de aceea!”

– Da: de aceea! Doar știi și tu că trebuie să fie un „că” cu trei puncte (...) după el... dar nu continuăm cu răspunsul acela, pentru că ieșim din universal și ne pierdem în românisme... Putem răspunde, prin urmare, la întrebarea „De ce?” cu formula „Deoarece...”

Cum ar veni: de – oare – ce; ceea ce ne arată că acest „deoarece”, deși pare mai apropiat de sfera indeterminărilor generalului, el nu ne este dat decât ca un caz particular la întrebarea „De ce oare?”...

Bun – atunci avem măcar acest indiciu:

– De ce X?

– De X ce... !

Aha! Foarte bine, vei zice tu, atunci:

– De ce viață?

– De viață ce... (trei puncte).

Interesant: nu știi dacă ai observat, dar se pare că indiferent de unghiul de apropiere (dinspre „pentru că” sau „fiindcă”, sau „deoarece” etc.) ne tot lovim de... (trei puncte)!

Ce o fi oare cu ele? Să fie în natura lor răspunsul căutat de noi?... Iată că așa pare să fie! Dar dacă este așa, înseamnă că în sfârșit știm: viața este viață, deoarece „trei puncte”!

Oau!... Aceste „trei puncte” sunt deci cauza vieții! Măi să fie!... Așa să fie?...

Bine – pot accepta asta – dar care să fie atunci aceste „trei puncte”?... (Pauză de gândire 5 minute...).

Așa deci... am revenit: primul punct „ce?”, al doilea punct „este” și al treilea punct „viața”! Adică, primul punct mirarea, exclamația, surpriza, uimirea, căutarea, gândirea, aprofundarea. Al doilea punct: ființa existenței, percepția ce provoacă reacția lui „Ce???”. Și al treilea punct: viața, trăirea, simțirea profundă a celor trei puncte unite într-o imagine vie: anume uimirea eternă în fața existenței integrale.

- Dar nu se poate, vei zice tu, ne învârtim în cerc vicios: am pornit de la întrebarea „Ce este viața?”, am ajuns la „De ce viața?” și apoi am constat că ea este, pentru că „Ce este viața?”...

- Așa e: ai dreptate. Ne învârtim inevitabil în cerc vicios – limba este un cerc vicios – orice cuvânt se definește prin alte cuvinte, care la rândul lor se definesc prin el.

Cum ar zice filosoful: filosofia este în limbă și limba este „în aer”.

- Bine... dar atunci nu mai are rost să vorbim, vei zice poate tu acum.

- Dintr-un anumit punct de vedere, te aprob într-adevăr: are și lipsa de vorbire rostul ei bine precizat în abordarea fundamentelor metafizice ale vieții. Dar din altă perspectivă trebuie să constatăm că au și cercurile vicioase rolul lor bine precizat, anume: în măsura în care le sesizăm prezența suntem provocați de această conștientizare a lor să purcedem spre ruperea acestor cercuri vicioase spre integrarea lor în spirala transformării continue a vieții (limbii).

Revenind însă la punctele noastre, e necesar, așadar, să constatăm că am găsit un prim pas spre abordarea întrebării „Ce este viața?”, anume „trei puncte”: *este mirare/ uimire în fața a ceea ce ni se arată* (a vieții, a existenței).

Conștientizarea acestor „trei puncte” este un prim pas și nu e unul ușor de făcut – anume să generăm apariția în noi a uimirii, a mirării, a unui semn autentic de întrebare în fața unei realități (a vieții) pe care până mai ieri o consideram ca fiind de la sine înțeleasă...

Dar nu ne vom opri aici: acesta este de abia începutul...

- Cum adică începutul?... vei întreba tu. Începutul a ce? Matale te prefaci că plutești liber printre concepte, că te joci dezinteresat cu ele și de fapt tu, stimate autor, urmărești ceva? Urmărești un drum, urmărești o Cale?

- Exact! Așa cum ți-am mărturisit de la început: *ἡ ἀλήθεια ἵπταται ἐκ τοῦ ἀπορώ* – *Calea Întrebării!*

Văd că te pricepi la a depista evidențele și îți mărturisesc că mă fac vinovat într-adevăr de sens-ualitate. Dar nu e vina mea. Pe cuvânt... Pur și simplu așa s-a întâmplat să fie.

Și ce este viața dacă nu o întâmplare semnificativă, o întâmplare cu sens, acum – și poate una nesemnificativă și fără sens, atunci...

- Bine, mă vei întreba tu, dar ce este o „întâmplare”, dacă viața este o „întâmplare”. Nu este oare viața totuși ceva mai mult decât o întâmplare? Nu este ea oare „întâmplarea” cu „Î” mare?

- O fi! Ce să zic... ea este mereu, mai tot ceea ce vrem noi să fie... Și în contextul acesta, fiindcă discutăm despre ceea ce ar fi (sau s-ar vrea a fi) viața, putem zice, printre altele, și că viața este

o „întâmplare” sau chiar „Întâmplarea” prin excelență: nu o banală întâmplarea, ci întâmplarea ne-întâmplătoare...

Această întâmplare care nu este întâmplătoare nu este așa pentru că s-ar referi în mod specific la viață, ci pentru că în general orice întâmplare este mai mult decât întâmplătoare – adică nu este (total) întâmplătoare, având și ea (ca întâmplare) cauze precise și relativ bine determinate pentru cine poate să le cuprindă.

Și chiar dacă disociem între cauzele bine determinate (ne-întâmplătoare) ale întâmplării și cauzele ei relativ aleatoare (întâmplătoare) tot nu putem spune că întâmplarea pe ansamblu este pur întâmplătoare.

De ce? Deoarece „întâmplarea”, ca orice alt cuvânt, le conține (filosofic) în sine pe toate celelalte cuvinte și, prin urmare, le conține în mod inevitabil și pe cele specifice „necesarului”.

Contingența și necesitatea întâmplării se pot suprapune cu ușurință în limbaj și chiar și în realitatea celor ghidați de limbajul-găndire-himerică prin viață.

Este mereu contingența lui „ce este” și necesitatea „vieții”, dar poate fi și invers: necesitatea legică a lui „ce este” și contingența cosmică a „vieții”. Și se mai poate să nu fie nici una, nici alta (aceasta pare să fie direcția spre care ne îndreptăm) sau pot să fie și una și alta (și aici e un sens pe care poate îl vom descoperi mai târziu)...

Între bine și rău

⋈⋈⋈⋈ ⋈⋈⋈⋈ ⋈⋈⋈⋈

Acum însă să ne întrebăm: „Viața este bună sau este rea?” – fiindcă aceasta este o întrebare fundamentală cuprinsă de facto în întrebarea „Ce este viața?”

„Este viața o bunătate? Sau e mai degrabă o răutate? Și dacă e fie una, fie alta – e bunătatea sau răutatea cui?”

Poate fi, de exemplu, pe de o parte, bunătatea și răutatea factorilor creatori de viață care o generează astfel spre ființare capabilă de ambele orientări. Și poate fi bunătatea și/ sau răutatea celor pătrunși de viață – a viețuitoarelor.

Supra-viețuirea, în mod curios nu este o trăire deasupra viețuirii, ci o restrângere a potențelor ei la minimum său identificabil ca atare. Con-viețuirea, viețuirea împreună, ne apropie de problematica morală a poziționării în sens a conceptelor de bine și rău, dar avântul acesta valorizator se oprește în realitățile concrete specifice con-viețuirii reale a indivizilor. Unu și cu una și cu unu și cu încă una con-viețuiesc – sau spus direct – se suportă unii pe

politică, religioasă etc.) și vei constata și tu toate cele ce le-am zis: viața devorează viața!

– Nu neg aceasta... știu că ai dreptate, domnule autor, dar să nu ne oprim doar asupra acestui aspect: să discutăm și despre binele vieții, despre latura ei dăruitoare de sine, despre latura ei dătătoare de sens, despre acea linie idealistă a ei care conturează posibilitatea trăirii fericirii în viață...

– Ai dreptate, stimate cititor: pentru scurte momente de grație există și această posibilitate: sunt acele momente când ne ridicăm deasupra luptei imanente vieții și o privim ca pe ceea ce ea în fapt nu este și nu va fi niciodată: o oază perpetuă de liniște, de armonie deplină, de pace și împăcare eternă cu sine și cu ceilalți. Aceste momente sunt foarte bune pe alocuri, dar nu pot fi atinse decât prin ignorarea realității concrete a celuilalt – prin retragere în solitudine, în singurătate, în ignorarea la maxim posibil a oricărui alt semn de viață decât cel venit dinspre propria centralitate momentan optimist viețuitoare.

Atunci reducem tot universul vieții la propria viață și e inevitabil ca astfel să nu obținem un plus de control și un plus de liniște. În fond, în acest fel, alungăm zgomotul de fundal făcut de prezența (de cele mai multe ori iritantă) a celorlalți.

– Vrei să zici (mă întrerupi tu acum) că bunătatea reală a vieții poate fi sesizată și trăită doar în singurătate auto-impusă?

– E o ipoteză destul de solidă zic eu... pe care o poți verifica, dacă nu ai făcut-o până acum. După aceea probabil că o să-mi dai dreptate, cel puțin parțial... și doar în măsura în care în acele momente de „retragere din lume” (cu gândul, cu fapta și mai ales cu privirea) vei ignora și prezența răului din tine.

Această retragere presupune deci să „ignori” prezența celuilalt (intenționat sau neintenționat), de exemplu, în cazul nostru prezent, propria mea prezență. Și trebuie să recunoști că prezența mea în gândurile tale, făcută inevitabilă de actul citirii acestor rânduri, te irită, te supără, te agasează, te dojeneste, te ironizează, te exploatează, te manipulează...

Stai liniștit(/ă) însă – e normal să se întâmple așa: eu sunt un altul... iar viața tolerează foarte greu o altă viață (în principal, doar dacă nu are încotro).

Există în ea o pornire spre autoritarism, prin singularizare spre cucerire prin clonare a lumii înconjurătoare. Poate fi o reacție de apărare împotriva unor invazii exterioare – și cum să te aperi decât prin stabilirea unor granițe clare și sancționarea/ pedepsirea promptă a oricărei vieți care trece peste aceste bariere.

Dar e totuși un trădător în mijlocul acestor granițe, un trădător perfid, care este dispus să deschidă porțile cetății chiar cu prețul propriei distrugerii (dacă e cazul), doar pentru a realiza astfel o continuitate iluzorie cu „urmașii” biologici și/ sau ideologici care

pot fi obținuți prin unirea temporară cu o viață de sex opus, respectiv prin impregnarea lor mentală în timpul creșterii lor cu propriile idei și concepte, cu propriile prejudecăți și iluzii, cu propriile amăgiri și speranțe.

Sexul anulează pentru un moment dihotomia ireductibilă existentă în sânul vieții între tine și un altul/ alta. Dar o face cu un scop precis, bine calculat: îți prevestește moartea, ți-o anunță practic în față și îți spune fără jenă:

– „Ești un dobitoc/ dobitoacă (în sensul de simplu viețuitor/ viețuitoare) care vei muri mai devreme sau mai târziu (că vrei, că nu vrei). Imaginează-ți însă că nu este așa. Imaginează-ți că viața ta poate continua cu o altă viață: cea a „urmașilor” tăi!”

Sexul este astfel, aici și aiurea, înșelător și perfid: el știe că spune o minciună abilă care folosește doar vieții devoratoare, nu vieții care este devorată, cucerită și luată în stăpânire (cel puțin temporar) prin calul troian al atracției sexuale și al sexului propriuzis. El știe că preinșii urmași nu conțin mai nimic din tine – decât poate aspecte ne-esențiale – asemănări amăgitoare de formă, nu identități esențiale de fond – orice nouă generație care vine pe lume, prin conflictul ei inevitabil cu generația precedentă confirmă acest lucru.

– Binele și mai ales răul, zici deci matală, domnule autor, că pătrund adânc în esența vieții, chiar și în una din cauzele ei fundamentale: sexul!

– Nu, nu e așa!

– Cum nu, te vei revolta poate tu, dar nu ziceai mai înainte...

– Ziceam: și ce? Nu am dreptul să mă contrazic? Doar sunt viață și e evident că una din caracteristicile esențiale ale vieții este contradicția. Ea se contrazice pe sine prin simpla sa prezență...

Contrazicere și contradicție

La întrebarea „*Ce este viața?*” putem da, prin urmare, și răspunsul următor: viața este o contrazicere și o contradicție. Este o contrazicere, pentru că ea vorbește deschis împotriva ei: își face singură spovedanii și confesiuni dintre cele mai monstruoase, se pocăiește singură (uneori) în legătură cu relele ce îi stau în caracter, se blamează singură pentru relele pe care (din diferite motive) nu poate să le facă (să se răzbune, să exploateze nemilos, să scuiepe în față pe dușman).

Este o contradicție, pentru că se naște și crește din moartea unor altor vieți, pentru că trăiește din propria sa devorare, pentru că zidurile din care îi este construită casa (sinele) contrazic fundamentele pe care ea este înălțată (ceilalți).

Însăși întrebarea, însăși posibilitatea stăruirii în punerea întrebării „*Ce este viața?*” dovedește această contrazicere: cum adică să te întrebi ce ești?

Doar ești viață, nu? Sau cum? Nu știi cine ești, nu știi ce ești?

Adică viața este o ignorantă și o imbecilă care nici măcar atâta nu știe? Cine și ce este? O habarnistă care nu-și cunoaște nici măcar esența propriei sale identități – viața sa cea mai intimă?

Viața aceasta intimă (de dincolo de cuvinte) care cheamă, care ademenește prin întrebarea „*Ce este viața?*” pe care ți-o pui acum („*Ce este viața?*”) se luptă cu o altă viață a ta („*Ce este viața?*”): cu viața ta interioară („*Ce este viața?*”), cu viața trăitoare în interiorul limbajului („*Ce este viața?*”) și al gândirii („*Ce este viața?*”)... Ultima viață pomenită tot dă, ca bezmetica, răspunsuri după răspunsuri, fiind relativ conștientă de inconsistența lor; iar prima îi strigă: continuă („*Ce este viața?*”), ține-o tot așa („*Ce este viața?*”), ești pe drumul cel bun („*Ce este viața?*”)...

E o absurditate aici – una care dovedește că viața este străină față de ea însăși („*Ce este viața?*”), că ea nu se cunoaște pe sine („*Ce este viața?*”) și nici nu se va cunoaște vreodată („*Ce este viața?*”), indiferent de promisiunile gnoseologic-teleologice pe care i le fac unii și alții...

Te întreb deci acum: te-ai întrebat odată cu mine, măcar odată, de la începutul acestei cărți „*Ce este viața?*”?

Dacă da, iată că depui și tu mărturie pentru conflictul interior al vieții, pentru existența frământărilor ei abisale, pentru trăirea ei fenomenologică între malurile unei viețuiri între care ea nu se

regăsește nicicum, între care ea nu își găsește astâmpăr, între care ea simte că nu este...

E aici o căutare... dar nu a unui discurs creator de identitate, ci a unor indicii care să-i confirme indubitabil că este ceva dincolo de ea... Și este! – aici depun și eu mărturie (deși poate încă nu suficient de convingător pentru tine în acest moment)...

Revenind însă la întrebarea noastră călăuzitoare de ființă – „Ce este viața?”... („Ce este viața?”... „Ce este viața?”...) – ne putem întoarce acum să mai considerăm puțin problema răului în viață. Și te întreb acum: tu ce părere ai? Pentru tine ce este răul? Are el vreo semnificație pentru tine? Trezește el în intelectul tău sau în intuiția ta vreo urmă de tresărire metafizică? Se mărește el în tine în prezența celorlalți, așa cum sugeram mai înainte? Se potolește el momentan din zvărcolirile lui ființiale în momentele de frenezie dragăstos-sexuală?

Cum este viața ta? În rău oglindită sau în bine (din rău) ținută? Și te rog nu-mi răspunde mie, că nu te aud... Răspunde-ți ție. Ia un caiet (sau o foaie) și scrie în el (/ pe ea) un răspuns la această întrebare: „Ce este viața?”.

Apoi revino, dacă mai vrei să mergi mai departe pe drumul acestei întrebări, pe această potecă majoră existentă pe *Calea Întrebării* (ΛΛ⊥ΛΛ ∂Λ∂⊥⊥ΛΛΛ).

Pauză 30 de minute... Apoi revin.

Răutatea și bunătatea

∂Λ∂⊥⊥ΛΛ ∂∂⊥ΛΛΛΛΛΛ

Am revenit – să continuăm deci... Viața este rea, pentru că nu este viață: ea nu este trăire continuă, ci se sfârșește (periodic) în moarte – vine din moarte, se clădește pe moarte și sfârșește în moarte.

Moartea pare astfel a fi osatura cea mai intimă a vieții.

Moartea este viață – de aceea, viața este rea – dar nu pentru că moartea ar fi rea și viața identificându-se cu ea devine asemenea ei... Nu! Ci pentru că ea se trădează pe sine și nu se ridică la înălțimea sensului spre care pretinde că tinde – acela al vieții!

Ce viață este aceea care este temporară? Acea care gândește în perspectiva morții și își întemeiază sensurile cu ea (mereu) în minte?

Viața care se gândește la moarte nu poate fi viață...

Dar ce viață nu se gândește la moarte?

A vorbi de viață fără de moarte pare a fi un non-sens. De ce? Pentru că... Unu: îndreptată spre moarte viața are un sens, scoasă din orizontul sigur al morții viața își pierde acest sens...

Doi: moartea trezește în viață privirea spre altceva decât ea. În măsura în care această privire nu ar avea loc viața nu ar mai găsi în afara sa nici un sens de proiectare, de expansiune, de manifestare și astfel ar rămâne închisă în sinea ei.

Trei: moartea indică, pentru viață, dușmanul ei: inamicul „mortal” care îi permite să se constituie identitar prin tensiunea luptei specifică viețuirii – a acelei lupte fără de care expresia „și-a trăit viața!” nu ar mai avea nici un sens.

Viața este deci rea, fiindcă nu este identică cu sine: nu își încapă în propria piele, nu se recunoaște ca putând să fie limitată. Răutatea ei este, prin urmare, dorința de distrugere a propriilor limite, dorința de disipare și de alungare în neant a acestora.

Răutatea vieții vine, așadar, din așezarea ei parțial în sine și parțial în afara sa: în oglinda morții în care ea se reflectă pentru a face cunoștință cu sine – în singura oglindă în care ea se poate vedea exact așa cum este...

De aici vine însă și bunătatea vieții.

Ea este bună, pentru că răutatea sa are limite. Aceste limite se află la granița dintre ceea ce îi este propriu sieși, resimțit ca intuiție de oglindă interioară și ceea ce îi este propriu sieși perceput ca intuiție de oglindă exterioară.

Prin acest conflict imagistic-senzual, născut în punctul de confluență așezat între întinderea ei spre sinele interior și întinderea ei spre sinele exterior (constituit ca reper de rezonanță apocaliptică ce anunță o perspectivă de intersecție viitoare, amânată însă mereu spre atingere deplină din motive de consistență și coerență teleologică), binele și răul din viață își stabilesc oarecum definitiv raportul lor axiologic de putere.

Noi însă nu putem fi naivi – nu vom crede, prin urmare, în amăgirea unui viitor în care viața nu mai este viață, iar moartea nu mai este moarte... Deși știm încă de pe acum că viața este moarte și că moartea este viață: o moarte de un alt tip decât viața ce i se opune în mod aparent; o viață de un alt tip decât moartea ce pare a o proiecta, iremediabil și fără drept de apel, în derizoriu.

Fiindcă la ce e bună atâta frământare, la ce e bună atâta luptă în viață și pentru viață, dacă moartea pare destinată să triumfe în mod inevitabil: nu doar prin moartea propriu-zisă, ci chiar în viața cea mai intimă a ființării?

Și atunci „*Ce este viața?*”... Ce este ea, dacă nu pare a fi moarte și nu pare a fi nici măcar viață?

Trăirea cu rest

(Deschid aici o paranteză și te întreb:

– De ce crezi că sunt mereu (cel puțin până acum) implicate în povestea lui „deoarece” (/ pentru că/ fiindcă ...) „trei puncte”? De ce nu doar unul sau două, sau, de ce nu, cinci „puncte”?...

Înțeleg ce gândești: „Pentru că așa ai tu chef!”. Și recunosc: nu ești total străin/ă de adevăr. Însă vreau să te informez acum că nu doar din cauza „chefului” vin cele „trei puncte” după „de-oare-ce” (sau după pen-tru-că), ci și pentru a indica spre câmpul de conversie a conștiinței pe care vreau să ți-o induc prin manipulare fenomenologică (îmi recunosc iată deschis intenția direcționată spre conștiință dornică de congruență abisală) axată pe aprofundarea întrebării „*Ce este viața?*”.

Primul punct se leagă astfel inevitabil de „ce”. Al doilea de „este” și al treilea (după cum bine se vede) rătăcește și el sărmanul prin „viață” în căutare de precizări imanent-transcendente. Putem numi acest demers „cestivism”, respectiv „cestivitate”.

Astfel acest proces al cestivității se deschide tripartit, mai întâi, spre gestație, apoi, spre naștere și, în cele din urmă, spre trăire cu rest până la o nouă gestație...

Și zic gestație și nu concepție cu un motiv – anume acela că gestația e un proces de durată (care te implică afectiv, care te motivează pe termen lung, care te transpune în orizontul unei singularități promițătoare de intuiții directe a unor câmpuri perceptive încadrate în mod necesar în proces de revelare de sine prin transcendere de sine). Concepția, pe de altă parte (deși vitală), e doar o scânteie de moment, relativ contingentă fluxului inepuizabil de idei al vieții.

O idee are o concepție – care apare în acel moment de inspirație comutativă dinspre rătăcire superficială prin universul nominal spre trăirea inițierii în clipa viețuirii experimentale a faptului caracteristic stratului profund al constatărilor de real meta-discursiv.

Așadar, cu o octavă mai sus decât concepția (din perspectiva valorică a duratei și adâncimii) se află gestația, creșterea în forme din ce în ce mai bine conturate a ideii nou concepute.

Rolul pe care îl joacă concepția față de gestație îl joacă apoi nașterea față de trăirea cu rest.

Odată gestația dusă la termen se produce un salt ontologic într-o nouă dimensiune existențială și fecundația noii idei capătă o

viață în afara pântecului mental – circumstanțial care a conceput-o și a dezvoltat-o inițial. Ea iese „în lume” și începe să-și trăiască aici restul – acea parte din ființa ei spre care a tins mereu și spre care va tinde întotdeauna fără a o cuprinde pe deplin vreodată.

Trăirea cu rest este nedeplinul care dă sens și posibilitate de înlănțuire în viață și concepției și gestației și nașterii. Și nu doar atât...

A vorbi deci de o trăire deplină, fără rest, într-o lume umplută până la refuz cu resturile de viață aruncate sau lăsate în urmă accidental sau intenționat de către înaintași sau de către contemporani, nu este a vorbi cu sens.

Viața este o trăire cu rest – cu restul pe care noi îl implicăm în existență, cu resturile pe care noi le luăm din ea spre o mai bună conturare de sine.

Totuși așa putea zice că e posibilă și trăirea fără rest, acea trăire perpetuu centrată spre sine, aparent complet opusă resturilor lăsate de alții, aceea trăire care se are pe sine însăși ca singur reper, chiar și în resturile pe care ea însăși le lasă inevitabil în urma ei.

Dar această trăire fără rest e posibilă (măcar pentru o vreme) doar pentru cei care ating spre contemplare directă (nemediată de gânduri, gesturi și cuvinte) răspunsul cel mai profund la întrebarea „Ce este viața?”.

Stai însă te rog liniștit(/ă): (probabil) nu este și cazul tău deocamdată – tu încă mai ai resturi de trăit și întrebări de pus...

Revenind însă la „punctele” noastre, până la urmă, se vedește că cestivismul pomenit, ce părea să fie construit organic doar din trei puncte (gestație, naștere, trăire cu rest) ar fi încadrat mai cuprinzător într-o schemă ontologică cu cinci puncte, adăugând la cele trei menționate încă două: unul la început de viață – concepția și altul oarecum spre „sfârșitul” ei: trăirea fără rest.

Cele trei puncte trăiesc în viață, în argument, în dialectică, în logică. Celelalte două există în stratul care le susține pe cele trei, pentru a le da sens aparent (dinspre concepție spre trăirea fără rest) și pentru a marca sentimentul unui destin iluzoriu la un nivel mai profund decât stratul de realitate specific aparențelor...

Închei aici paranteza și revin...)

ce în ce mai mult de centralitatea trăirii care ne așteaptă la capătul acestei Căi – anume experimentarea unei stări în care toate cele „cinci puncte” se afirmă concomitent cu o forță colosală pe care și tu o vei recunoaște în mod sigur de îndată ce o vei întâlni...

În cadrul hermeneutic specific pentru *Calea Întrebării* (ΛΑΔΑ-ΥΛΛΑΔΑΔΑΔΑΔΑΔΑ) „*Ce este viața?*” („ΛΔ ΔΑΔΑ ΔΑΔΑΔΑΔΑ”) nu este deci o simplă întrebare, nu pentru că nu ar fi o întrebare, ci pentru că nu-i căutăm un răspuns simplu, convenabil, la îndemână pentru oricine. Această întrebare nu caută delimitări definitorii și nici definiții determinante pentru fenomenul pe care cu toții îl cunoaștem și îl numim prin cuvântul „viață”. Nu! Ea nu caută așa ceva...

– Dar ce cauți atunci? Mă vei întreba tu.

– Cine știe?... Tu, cu siguranță, nu, pentru că altfel nu ai mai citi cu încordare în continuare... Eu poate știu, dar, cu siguranță, nu pot să-ți spun...

Și totuși te întreb: „*Ce este viața?*”

– Iarăși?, vei zice poate tu (puțin iritat/ă), deja mă exasperezi, mă enervezi: de câte ori îmi vei pune această întrebare?

– De câte ori e necesar: orientativ cam de minim 10 000 de ori...

– De câte ori? (Te revolți tu acum...)

– Stai liniștit/ă! Am glumit! Eu nu pot și nici nu am chef să-ți pun ție această întrebare de atâtea ori, dar tu poate că ar trebui să-ți faci timp odată (în măsura în care ești trecut/ă de 21 de ani și ești bine echilibrat/ă psihic) să ți-o pui singur/ă pentru câteva zile (în mod continuu, în decursul tuturor activităților de peste zi – cu excepția celor periculoase (în care concentrarea pe întrebare poate să-ți distragă atenția de la factori care îți pot pune viața în pericol) și în măsura în care îți amintești mereu să menții această concentrare, această pășire hermeneutic-inițiativă continuă pe *Calea Întrebării*).

Altfel nu vei ajunge să contempli direct răspunsul profund abisal și etern transfigurator pe care ți-l poate dăruia această întrebare revelatorie și pe care îl vei recunoaște cu siguranță, fără nici cea mai mică ezitare, odată ce vei intra în contact nemediat cu el – nu ai cum să nu îl recunoști – acest răspuns este răspunsul care îți va schimba total viața și îți va contura în întregime destinul din acel moment încolo...

Să nu te simți însă obligat/ă să pășești pe această Cale. Să nu te simți nici măcar frustrat/ă, dacă nu vei putea menține concentrarea pe întrebare mai mult de o jumătate de ceas, chiar dacă vei iniția drumul specific pentru *Calea Întrebării* (ΛΑΔΑ-ΥΛΛΑΔΑΔΑΔΑΔΑ). Drumul acesta cere antrenament și pregătire prealabilă în tainele concentrării. Așa că poți renunța pentru

– Chiar? O poți dovedi? Îți poți tu ție demonstra că odată ce tu te stingi din viață (dacă o vei face vreodată), toată viața nu se stinge odată cu tine?... Poți?... Cam greu, nu?...

Dar haide să lăsăm raționamentele să-și împlinescă sensul – acela de a arăta cu hotărâre (pentru cine are ochi să vadă și minte să priceapă) dincolo de logica limbajului spre logica vieții.

Îți repet deci – în ciuda protestelor tale – tu ești viața!

Să știi că nici ție nu poate să-ți fie foarte greu să spui așa ceva – uite poți zice acum împreună cu mine: „Eu sunt viața!”... Nu vrei? Ți-e frică? E într-adevăr o perspectivă înfiorătoare aceasta: tu să fii întreaga viață și să nu mai fie nimic în afară de tine! E într-adevăr... Dar e o posibilitate pe care suntem îndreptățiți să o discutăm...

Aha... Văd că acum o zici: „Eu sunt viața!”. Foarte bine! – Ai văzut că nu e greu?... Sunt doar cuvinte omule, doar cuvinte... Iar cuvintele nu înseamnă nimic pe tărâmul pe care noi năzuim să intrăm...

Prin urmare, întrebarea „Ce este *viața*?” are ca răspuns posibil și formula: „Viața este (sunt) eu, respectiv viața este (ești) tu!”

Logic vorbind din „viața = eu” și din „viața = tu” rezultă că „eu = tu”. Culmea e că în viața dialectică cuprinsă de această carte, în care după cum ai văzut, eu țin loc și pentru potențialele tale probleme, „eu = tu” și „tu = eu”.

Dar dacă stai să te gândești, așa facem mereu – și tu și eu – eu mi-l imaginez pe „tu” și tu ți-l imaginezi pe „eu”.

De cele mai multe ori, conversațiile noastre sunt purtate doar la acest nivel imaginativ-proiectiv. Și uneori par a fi mult mai constructive decât conversațiile „față în față” distrase de diversul faptelor contingente în jurul cărora se așează spre dialog.

Proiecția ta în mine și proiecția mea în tine o putem numi viață (viață a conversației interioare, viață a creării imaginii unui altuia, viață a conturării, întotdeauna iluzorii, a imaginii de „sine”).

Prin urmare, putem spune: „Viața este eu și tu!” și astfel ne situăm într-o logică a colaborării sau „Viața este eu sau tu!” și astfel ne îndreptăm inevitabil spre logica conflictului.

Mai putem spune „Viața nu este nici eu, nici tu!” și astfel ținem trează în noi logica determinărilor finite, logica căutării, a deschiderii spre sfera existențială a trăirii cu rest.

rațiune în ea, este acea rațiune care produce deopotrivă și raționamente corecte și raționamente greșite.

Dar viața este în același timp și irațională, în sensul că, de multe ori, ea refuză să ofere justificări raționale (corecte sau greșite, evidente sau imaginare, științifice sau mitice/ metafizice) pentru multe din trăsăturile și demersurile ei cele mai profunde.

Ea este și irațională, pentru că se plasează cu adevărat mai ales în afara cuvintelor, a gândurilor și a raționamentelor.

În viață sunt mult mai multe lucruri (infini de multe) decât controversata ei latură „rațională”: în irațional se află toate cele care se află „în afara raționalului” (cu raționamentele lui corecte, respectiv greșite).

Prin urmare, putem zice că viața este rațională și irațională în același timp: este o mare doză de rațional în orice irațional și o și mai mare doză de irațional în orice rațional.

Iraționalul și raționalul nu se exclud, ci se completează reciproc (își dau unul altuia ființă), se stimulează reciproc spre manifestare. Dar putem afirma fără prea mare ezitare și contrariul – anume că raționalul și iraționalul se exclud reciproc, că nu pot ocupa ambele același timp și același spațiu. Ei se exclud în măsura în care orice exclude orice altceva prin simpla sa prezență în cadrul ontologic al ființei.

Viața este astfel contradictorie – nu doar pentru că se poate contra-zice pe sine, ci și pentru că mereu se pot zice împotriva ei (în ansamblu, respectiv a fiecărui aspect considerat al ei) o grămadă de vrute și nevrute.

Viața este mereu în contradicție și mai ales în contra-zicere. Ea ne contrazice mereu „zicerile” și ne surprinde mereu cu noi „ziceri” de ale sale.

Iar întrebarea „*Ce este viața?*” este contra-zicere prin excelență („*Ce este viața?*...” – este zicere contra vieții („*Ce este viața?*...”), susținută și repetată „nebunește” („*Ce este viața?*...”)) până când devine o zicere pentru viață („*Ce este viața?*...”), o zicere împreună cu ea și în ea („*Ce este viața?*”... „*Ce este viața?*”... „*Ce este viața?*”...).

„*Ce este viața?*” contrazice în primă instanță viața celui care o rostește. Această întrebare ridică viața împotriva vieții: o întoarce spre sine și o pune în contra-zicere.

Ea implică inconștient presupunerea că viața s-ar putea să nu fie (ceva important... sau cu sens). Și, de aceea, viața se cutremură când își pune sieși această întrebare, deoarece prin ea se evaluează pe sine: „*Ce ești tu?*”. Ești ceva sau ești nimic? Și dacă totuși ești ceva (mai degrabă decât nimic), ce anume ești? Are vreo valoare ființa ta? Are vreo valoare pentru care merită să fie susținută ființa ta, în continuare, în lume?

Și până la urmă, ce este „valoarea”?

Lipsa și Împlinirea

لڤسآ و ائمڤلنآ

Valoarea e o lipsă. Valoarea e o împlinire. E o lipsă pentru cel care o dă, pentru că o dă de la sine. E o împlinire pentru cel care o primește, pentru că o primește în sine.

Valoarea e lipsa împlinirii și împlinirea lipsei. E lipsa împlinirii atunci când ea e căutată spre a fi atinsă cândva în viitor sau undeva-altundeva. E împlinirea lipsei avute în trecut sau acolo pe undeva, prin trăirea ei în actualizarea prezentului aici – acum.

Nu este însă lipsă fără dor de împlinire și nici valoare fără lipsă. Valoarea este astfel o lipsă împlinită sau chiar o împlinire a lipsei văzută nu atât ca și cerere sau dorință, cât precum un gol care așteaptă să fie umplut, precum un râu secăt care așteaptă să fie curs spre mare cu putere din nou și din nou și din nou...

Ea ni se arată astfel, la fel ca și viața, precum o veșnică tânjire spre Întreg și ca o perpetuă apropiere de el. În atingerea plinătății se arată astfel faptul că valoarea, înțeleasă ca punte între lipsă și împlinire, poate fi deopotrivă și punct de plecare și țintă de atins.

E punct de plecare, pentru că dacă nu am valoriza nimic, nu am pleca nicăieri și nu am dori să facem nimic. E țintă de atins, pentru că odată apropiată parțial (încă din punctul ei de plecare) ea își întinde privirea spre orizont, spre acea suprafață hipnotică a prezenței așezate ontologic dincolo de aici.

Avem deci valoare, pentru că altfel nu am fi, dar tânjim mereu spre ea, pentru că mai vrem să fim și mâine. A avea valoare este, prin urmare, atât a cere, cât și a mulțumi: a cere, pentru că valoarea este o cerere a unui sens dincolo de sensul de moment; a mulțumi, pentru că a mulțumi e a găsi sens chiar și acolo unde el nu este de găsit.

Poate că unora valoarea le apare uneori ca fiind statică... Dar această impresie sentimentală nu poate fi decât o aparență iluzorie: cum să fie senzația mai presus de minte, cum să fie destinul altceva decât curgerea unui râu?

Pentru că dacă găsim un sens în această curgere, atunci putem găsi o valoare în destinul vieții, dar dacă nu găsim sens între malurile apei ființei, aceasta nu se poate datora decât minunii contemplării, acelei minuni care ne permite actul magic al încremenirii pentru o clipă de extaz sau aparent pentru o veșnicie de tragic într-un singur moment, într-o singură stare; într-o singură împlinire, respectiv într-o unică lipsă.

Magia aceasta a contemplării încremenite poate vedea în viață o lipsă și în valoare o non-existență – și atunci e destinată unei

trăiri monotone în drama vieții până la împlinirea sa dramatică relativ deplină (măcar parțial și temporar).

Actul acesta de ieșire din timp și de evadare din câmp ne arată însă potențialitatea vieții de a tinde spre o împlinire totală infinită, dar el indică și spre posibilitatea cunoașterii valorii ei prin existență prea-plină, atât de plină încât dă spațiul pe afară și vrea să se dăruiască pe sine și altora: nu din altruism, ci din egoismul unui instinct de conservare care știe că nu poate păstra infinitul în sine existând în același timp ca și individ/ă.

Și atunci valoarea e lăsată liberă, așa cum e ea dintotdeauna, să curgă dinspre cei prea-plini spre cei lipsiți și să trăiască în cei lipsiți ca lipsă și în cei împliniți ca lipsă a lipsei.

Nu este însă timp și nici spațiu în care valoarea (ca lipsă și/sau împlinire) să nu fie prezentă, pentru că în sinea ei ea nu este nici lipsă și nici împlinire, ci este ființă – este ceea ce suntem și este ceea ce este – anume, viață!

Timpul ei e, prin urmare, și în trecutul dramatic luminos și în prezentul actualizator de conținuturi de potențe infinite și în viitorul care poate fi, dar poate nu va fi niciodată.

Ea e, prin urmare, și act și potențialitate: e act, pentru că viața valorizează mereu tot ceea ce este, pentru că ea judecă tot timpul valoarea întregii existențe.

E potențialitate, pentru că mereu mai rămâne ceva de valorizat (în bine sau în rău), ceva de apreciat valoric de pe culmea unui munte axiologic pe care suntem înălțați uneori sau de pe fundul unei prăpăstii valorice în care ne găsim câteodată.

De pe vârful de munte valoarea apare ca fiind expirată când privim în jos spre semnele ei îndepărtate, pentru că se situează sub noi, sub picioarele noastre. Ea apare însă ca fiind aproape intangibilă atunci când privim năucii deasupra noastră spre vârful ei, pentru că pare să ne lase definitiv în urmă cu depărtarea ei pierdută printre norii luminoși (sau cenușii) ai cerului.

De pe fundul prăpastiei valoarea ni se arată ca fiind certitudinea pământului care ne împiedică să cădem mai jos decât suntem – de aceea, cei care traversează fundul unei prăpăstii găsesc certitudine și valoare în orice – e și ușor pentru ei – deasupra lor și de jur împrejur și chiar sub picioarele lor stă certitudinea faptului că valoarea e „un munte”, e muntele care se vede cu claritate deplină din locul în care ei se află: majestos, covârșitor, semeț, colosal, plin de culmi de atins și de poteci care ne pot purta spre vârful sale – și vedem clar în acele momente că muntele vieții are nenumărate vârfuli și poteci spre ele.

Și mai vedem ceva: că vârful muntelui sunt și ele doar fundul unor alte prăpăstii, care se unesc sub chipul cerului în imaginea unei prăpăstii infinite din care e greu de ieșit, mai ales pentru că

de acolo privind în sus, nu se mai vad cu ușurință nici poteci și nici vârfuri evidente. De pe vârfurile muntelui axiologic al vieții se văd doar nori și vânt și albastru infinit de cer. Și acestea îți spun: valorile tale sunt doar nori înșelători și vânturi schimbătoare!

Și poate tu le vei răspunde atunci:

– Valorile mele sunt prăpăstii și munți, câmpii și dealuri, nori și vânturi! Valorile mele sunt acolo unde eu încep și sunt acolo unde eu mă sfârșesc – peste tot adică, dintr-o margine a universului până în cealaltă margine a lui.

Valorile mele sunt apa, pământul, aerul și focul: apa care mă adapă și mă revigorează, care mă unduiește și mă poartă pe râul misterios al vieții; pământul cu elementele sale, toate venite parcă din stele și de dincolo de stele pentru a se contura în mine ca bătaie firavă de pleoape deschise abisal între două veșnicii; aerul pe care îl încălzesc în mine, pe care îl respir în trup, pe care îl schimb continuu cu ființa atmosferică ce mă hrănește cu acest nectar de viață precum pe pruncul ce soarbe mulțumit la sânul mamei sale; focul ce arde în mine și transformă tot ce-l atinge în valoare: dintr-o valoare într-o altă valoare, din ceva cu un anume contur de menire spre altceva cu un alt contur de sens...

Sunt, mai întâi, dincolo de limitele propriului trup, pentru că acolo este sursa existenței mele: în pământ, în apă, în aer, în foc; sunt apoi în limitele propriei percepții, pentru că aici se continuă nestingherite și indiferente la prosteliile metafizic – individualiste ale oricui și pământul și apa și aerul și focul.

Aș fi deci valoare, dacă nu aș fi ea, vei continua tu poate să zici. Aș fi o lipsă, dacă nu m-aș ști împlinire. Aș fi un plin, dacă nu aș vedea peste tot golul și goliciunea – acel gol care se face deschidere – deschidere a universului spre mine, deschidere a mea spre univers.

– Trăim în goluri și comunicăm prin ele, te continui eu aici. Dar trăim și în prea-plinuri față de care golurile nu doar că nu au sens, dar nici nu își pot găsi unul.

Valoarea valorizează totul. Non-valoarea nu valorizează nimic. Nu pentru că ar fi lipsită cu adevărat de valoare, ci pentru că se crede a fi ca atare. Nu putem, prin urmare, să-i acordăm non-valorii decât o existență iluzorie, nu pentru că nu ar fi, ci pentru că nu se poate (încă) cunoaște pe sine cu adevărat.

Ești deci un om „lipsit de valoare” doar dacă nu „valorizezi”, mai întâi, tot ceea ce crezi că ține de tine și, apoi, tot ceea ce crezi că ține de alții sau de altceva (decât tine).

Și nu poate fi decât așa – cel „lipsit de valoare” (crede că) nu valorează nimic pentru sine. De ce? Pentru că nu are încredere în propria valoare și atunci își proiectează propria iluzie (a lipsei sale de valoare) și asupra celorlalți. Nu valoarea îi lipsește însă lui pentru a putea valoriza și a îndepărta de la sine lipsurile sale

valorice, ci conștiința valorii sale intrinseci – ca viață imanentă Întregului.

A fi e astfel a fi în valoare – a nu valoriza e a te auto-condamna la neant și nimic-nicie. Pentru că ieșirea din gol (văzut ca potențialitate a plinătății) sau intrarea în el (văzut ca actualitate esențială ființei Întregului) nu este posibilă decât dacă ne lăsăm iluzoria nimicnicie bârfelnică, cârtitoare, invidioasă, nemulțumită și angoasantă în fața constatării unei evidențe: aceea a valorii Întregului, aceea a valorii Părții, aceea a valorii mersului pe o Cale sau pe alta (fie înainte, fie înapoi), aceea a valorii staționării odihnitoare și revigorante pe marginea Drumului sau departe de el. Nu e mai multă valoare în drum decât în stațiile sale, precum nu e mai multă valoare în a merge decât în a sta. Fiecare își are rostul său valoric la timpul potrivit, în locul potrivit și pentru omul potrivit.

Nu valoarea cheamă dezlegare și nici legarea nu este lipsită de valoare – fiindcă a fi legat valoric de valoare este a valoriza legătura, relația, apropierea, simțirea celui alt, iubirea vieții. Iar a fi dezlegat de la a valoriza poate însemna și a fi în valoarea celui care refuzând (pentru moment) valorizarea, găsește valoare non-valorizării. A fi dezlegat poate fi deci a trăi detașat de universul mișcării valorizatoare, în fluxul contemplării beatifice a vieții ce trece dincolo de valoare și non-valoare – în acea lucire iluminatorie care depășește limba și gândul, nu pentru a fi în valoare, ci pentru „a fi” pur și simplu... (cu tot prea-plinul acestei trăiri și cu toate golurile și lipsurile abisale pe care ea le poartă inevitabil cu sine).

A spune însă că viața este dincolo de valoare și valorizare nu este (neapărat) a spune adevărul – nu pentru că viața ar fi dincolo, ci pentru că „dincolo” e dincolo de orice dincolo – chiar și de viață sau valoare...

E dincolo de noi, e dincolo de mine, e dincolo de tine, e dincolo de dincolo – nu pentru că nu poate fi dincoace, ci pentru că nu mai este în „este”, ci în „ce este?” – mai precis, în „Ce este viața?”... („Ce este viața?”... „Ce este viața?”...).

Scopul este deci atingerea alingvismului, a stării specifice celui care poate înțelege viața/ lumea în adevărata ei esență infinită și dincolo de capcanele nenumărate pe care limba le pune în fața lingvist-viețuitorului.

E adevărat însă că în sfera lor iluzorie, și la scara unei istorii nesemnificative față de eternitate, jocurile limbii pot ajuta la crearea unor vise mai frumoase sau mai puțin frumoase – ele însă se destramă mereu, ca prin farmec, în fața realității pure și brute a vieții.

Pe *Calea Întrebării* (ΛΛ⊥Λ ΛΛΛ⊥ΛΛΛ) se petrece astfel o „ieșire din limbă”, din semn, din simbol, tocmai prin folosirea punctelor lor slabe, prin profitarea de posibilitatea intrării în profunzime. Se trece astfel într-o zonă a ființei în care se pierde orice urmă de semnificație fixă/ dogmatică/ fanatică/ absolută pe care cuvintele au avut-o până atunci.

Sistemul limbii își pierde iluzia (doar) pentru cel care își pierde numele. Fără de nume devine lumea și fără de nume cel care o privește în toată puritatea ei.

Nu vorbim dar de ceva miraculos, magic sau mistic, ci „doar” de o transcendere a iluziilor limbii/ gândirii.

Cel care știe că atunci când vorbește/ gândește doar se joacă cu vorbele/ gândurile nu pune temei pe ele pentru nimic esențial. Viața e cu mult mai cuprinzătoare decât ce se poate reda în cuvinte sau prin ele. De aceea, experiența ei integrală nu poate fi transmisă prin vorbire/ scriere și nici receptată (doar) prin gândire/ rațiune.

Trăirea autentică a vieții e mult mai profundă de atât. Și nu e tăcere (decât poate pentru scurte momente). În nici un caz nu e tăcere în sensul general al acestui cuvânt.

Atingerea țelului pe ΛΛ⊥Λ ΛΛΛ⊥ΛΛΛ e ca și cum te-ai întoarce brusc la „vorbirea/ gândirea” pe care o aveai ca și prunc, înainte de a învăța să vorbești/ gândești – de data aceasta însă având deopotrivă și starea integrală specifică prunciei și pe cea specifică maturității – stăpânind deopotrivă și cuvântul și tăcerea.

Se atinge astfel starea pruncului matur, a copilăriei împlinite pe deplin – specifică pruncului stăpân peste vorbe și a maturului stăpân peste sfera ante-lingvistică și extra-lingvistică a vieții.

Trăirea concomitentă a stării pre-lingvistice și a celei lingvistice constă, prin urmare, în trăirea intensă a stării meta-lingvistice sau post-lingvistice („post” vine de la „după”, dar și de la „postire verbală”).

Prin punerea pătimașă și sinceră a unei întrebări copilul caută instinctiv această înțelegere meta-lingvistică. Însă pentru el nu este momentul să o poată obține. De abia după ce va stăpâni limba suficient de bine pornind de la răspunsurile superficiale și inconsistente pe care le-a primit la întrebările sale în copilărie și

adolescență el este pregătit (după vârsta de 21 de ani) să reia demersul său interogativ cu o patimă mult mai înflăcărată și cu o insistență mult mai dârză pe o singură întrebare (de exemplu, pe întrebarea „Ce este viața?”) timp de câteva zile în continuu pentru a ajunge să înțeleagă astfel ceea ce nimeni nu-i poate spune – anume stadiul indescriptibil și intransmisibil al înțelegerii vieții prin prisma inocenței abisale și a uimirii fără limite specifice pruncului matur sau maturului prunc, a maturului care vede lumea din nou prin ochii copilului reprimat din el – a aceluși copil care întreba odată cu maximă curiozitate și entuziasm: „Aceasta ce este?” sau „De ce este așa?”.

Răspunsurile (adeseori, relativ stupide) primite, de cele mai multe ori, de la „adulți” nu au făcut decât să-l lege puțin câte puțin în lumea iluzorie a numelor, amăgindu-l mereu cu răspunsuri superficiale (de obicei, preluate fără prea multă reflecție și analiză din „folclorul popular” sau din vreo specialitate culturală oarecare) la problemele sale fundamentale.

Pășind însă în mod conștient pe *Calea Întrebării* cel amăgit de iluzia numelor poate să reia întrebările prunciei și să și le pună lui însuși. El a devenit între timp adult și teoretic poate să-și răspundă singur la întrebările pe care și le-a pus natural în copilărie.

Poate și tu te-ai întreat înainte de a învăța să vorbești „Ce este viața?” în limba aceea de dinainte de limbă specifică pruncului nou născut. Poate și tu, odată ce ai învățat să vorbești vreo limbă oarecare, ți-ai întreat la un moment dat părinții și bunicii „Ce este viața?” – și cine știe ce răspuns „potrivit” vârstei celui care întreabă și inteligenței celui care răspunde ai primit de la ei. Iată însă că acum, odată devenit matur, poți să-ți răspunzi singur la această întrebare – acum tu ești matur și teoretic ai putea să faci acest lucru – anume maturul din tine (cu minima lui experiență de viață) să răspundă copilului din tine.

Și să nu-ți fie de mirare dacă, odată aflat cu adevărat acest răspuns, vei deveni un prunc matur, un om care pricepe deopotrivă și jocul și munca, și tăcerea și vorbirea, și tăcerea din vorbire și vorbirea din tăcere, și jocul din muncă și munca din joc.

Atunci tăcerea ta va fi un izvor nesfârșit de vorbire și vorba ta o sursă infinită de tăcere, iar faptele tale vor vorbi de la sine.

Și lumea se va naște atunci din nou pentru tine și tu te vei naște din nou pentru ea – și vei învăța din nou să „vorbești” și să „mergi” – și vei fi și tu dintre aceia „născuți de două ori” – odată din tăcere (prin naștere) și încă odată din vorbire (prin întrebarea ce duce la a doua ta naștere în lume).

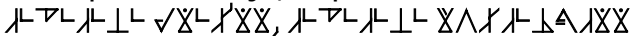
Acum ești chemat deci să vorbești, așa că spune-ți te rog tu ție însuși „Ce este viața?”. Și nu căuta răspunsul în afara ta, fiindcă el nu se află nicăieri altundeva decât în tine. Vorbește deci cu patimă răspunsuri nenumărate pentru această întrebare („Ce este

viața?“...), rostește cu îndârjire din nou („Ce este viața?“...) și din nou („Ce este viața?“...) această întrebare („Ce este viața?“...) pentru a primi răspunsuri cât mai multe și cât mai diverse, dar întotdeauna nemulțumitoare atâta timp cât ele se prezintă în fața ta sub forme de nume și definiții.

Astfel după o vreme de întrebare continuă (pentru cel puțin câteva zile) poate vei atinge și tu acea clipă de grație specifică momentul sacru când vei realiza subit, pe deplin (din nou), tăcerea prunciei, prin noua ta naștere.

Și la fel cum pruncul născut „prima oară” nu poate explica celui din pântece „ce este viața” nici tu nu vei putea vreodată să explici cuiva această stare în care vei cunoaște viața după această „nouă naștere” – vei ști însă atunci și tu că ea este reală, palpabilă și infinită în trăiri... (pe care acum nu ți le poți nici măcar închipui!)...

Reperete vieții, reperete întrebării

Calea vieții este și calea întrebării. Pe drumul ei se văd reperete de orientare, reperete de potențe spre actualizare, reperete-ghizi spre îndrumare:

- nașterea-inițiere;
- jocul-adaptare (cercetare – descoperire primară – copilăria);
- sexul-unire (identitatea conturată spre afirmare – adolescența);
- munca-creatoare – de supraviețuire și de dezvoltare, de menținere a sănătății și vieții în armonie (actul creator ca mijloc de ușurare a căii și de depășire a bolilor și problemelor ca obstacole apărute în „călătorie” – maturitatea și bătrânețea);
- retragerea-degenerare – din viață (degenerarea ca final de cale – bătrânețea)
- și moartea-dezintegrare.

Viața, mai întâi, se cercetează spre descoperire primară. Imediat după ce se naște, chiar dacă nu știe să vorbească articulat, ea știe să zbiere, să urle, să plângă. Și pusă într-un mediu cu totul nou față de cel simțit anterior nașterii, ea, în felul ei specific unui nou născut, cercetează și descoperă, se miră și se îngrozește, râde și plânge de toate cele câte le simte.

Intrarea în viața „extra-uterină” este al doilea mare semn de întrebare pe care și-l pune viața. Atunci ea se întreabă: „Ce este viața?” – bineînțeles nu cu aceste cuvinte și nu în acest fel – ci în felul ei pre-lingvistic specific. În momentul când simțurile (tactil, olfactiv, auditiv, vizual, gustativ) îi sunt inundate cu simțiri ne-mai-trăite viața este copleșită și se întreabă plângând: „Ce e cu

toate acestea?", „Ce este viața?". Ea credea că viețuirea sa este ceva liniștit, ceva de trăit într-un mediu protejat, ceva doar de la mare distanță puțin deranjat de fapte lipsite complet de sens și, prin urmare, ignorate.

În acest ținut paradisiac al mediului prenatal viața este trezită la viață de prima sa mare întrebare, adusă de prima ei criză existențială majoră – momentul expulzării bruște, forțate, brutale din primul său mediu de viață. Ea se simte atunci trădată, lipsită total de apărare, împinsă, bruscată, trasă – și în aceste momente de suferință și de chin, în aceste momente viața se întreabă mereu în fundalul ei trăitor, printre durerile nașterii: „Ce este viața?", „Ce este aceasta?", „Ce se întâmplă acum?", „De ce nu era bine înainte?",... „Ce este viața?"...

Bineînțeles că viața în curs de a se naște nu-și pune aceste întrebări în felul de mai sus, ci de o manieră pre-verbală, de o manieră instinctivă, de o manieră organică. Profunzimea lor în aceste momente este abisală – repetarea lor duce la adâncire în viață și se termină cu o deviere, cu o distragere de la subiectul interogației prin intrarea într-un nou mediu de viață: prima palmă primită în viață, prima respirație, prima tăietură (a cordonului ombilical) și, de obicei, primul plânset zdravăn trăit ca manifestare zguduitoare a durerii, a îndoielii, a incertitudinii, a întrebării: „Ce este viața?", „Ce este aceasta?", „Ce se întâmplă aici?", „Ce este viața?"...

Desigur că viața nou născută nu formulează lingvistic, conștient și intenționat aceste întrebări – nu! E aici o problemă mult mai gravă, mai profundă, mai plină de substanță: aceste întrebări apar într-o formă pre-lingvistică, într-o formă specifică simțurilor copleșite de stimuli, într-o formă specifică semnalelor asaltate de durere – această problemă vine deci din adâncul cel mai intern al vieții și, de aceea, răspunsurile pentru ea sunt de aceeași natură – tot perceptive, tot organice, tot intuitive.

Pentru că după marele moment al trecerii, după marele salt ontologic al venirii pe (o nouă) „lume”, viața o apucă, de obicei, pe o cale mai domoală, anume pe calea prunciei exploratoare. Noul este constatat și începe să fie asimilat cu o infinită sete de cuprindere.

În aceste momente de pruncie-exploratoare ochii se deschid și privesc uimiți, urechile ascultă și înmărmuresc în contemplarea balului sunetelor auzite, mâinile caută să atingă, să cuprindă, să pipăie tot ce văd ochii, buzele și gura caută să guste lumea, nasul să o miroase de aproape... Absorbită total în acest proces de explorare a unei noi lumi viața se entuziasmează, se contrariază, se agită și se întreabă cu intensitate, iarăși și iarăși: „Aceasta ce este?", „Dar acesta?", „Și asta?"... „Ce este viața?"... „Ce este viața?"...

Pruncia oferă astfel unele din cele mai mari revelații din viață – nu neapărat prin profunzimea răspunsurilor primite (lingvistice și ne-lingvistice: organice, intuitive, perceptive etc.), ci prin profunzimea și sinceritatea cercetării, prin avântul explorării, prin intensitatea întrebării prezente în fundal: „Calea vieții este calea întrebării?”.

Așa începe mereu *Calea Întrebării* (ΛΛ⊥ΛΛ ∫Λ∫Λ⊥ΛΛ∫∫) – ca o întrebare organică, intimă, abisală, simțită dincolo de cuvinte: „Ce este nașterea?” (∫Λ⊥Λ∫Λ⊥ΛΛ∫Λ⊥ΛΛ?), „Ce este lumea?” (∫Λ⊥Λ∫Λ⊥Λ⊥ΛΛΛΛ?), „Ce este viața?” (∫Λ⊥Λ∫Λ⊥Λ √∫ΛΛΛΛ?), „Ce este moartea?” (∫Λ⊥Λ∫Λ⊥Λ √⊥ΛΛΛΛΛ?), „Care este scopul?” (∫ΛΛΛ⊥Λ∫Λ⊥ΛΛΛ⊥ΛΛ?)... „Ce este viața?”...

Și tot așa se și „termină” în momentul „iluminării” – cu un răspuns organic, intim, abisală, simțit cu mult dincolo de orice cuvinte...

Din pruncie viața trece apoi pe nesimțite în copilărie. Acesteia îi sunt specifice ca repere jocul – explorare, jocul – întrebare și jocul – adaptare. În jocul – explorare viața își continuă demersurile sale instinctive din pruncie dorind să atingă cu simțurile sale cât mai mulți stimuli de viață, cât mai multe trăiri specifice ființării în „lume”.

Prin jocul – întrebare viața învață să se exprime, învață să vorbească, învață să-și transpună sonor în cuvinte și propoziții nedumeririle ei, nedumeriri dobândite de ea prin respirație, de la prima deschidere de pleoape, de la prima contracție venită spre expulzarea sa din paradisul uterului matern...

Prin jocul – întrebare viața arată, de multe ori, cu degetul și zice, mai mult sau mai puțin, cu stângăcie: „Asta ce este? Dar asta?... Și asta?”... Și la un moment dat arată spre sine și întrebă nedumerită: „Și asta? Asta ce este?”...

Și poate uneori i se răspunde: „Viață, mămică... Viață! Tu ești viață! Eu sunt viață! Tu ești viață din viața mea!”...

Încă nedumerit copilul ezită puțin, presimțind că e pe cale să facă ceva extrem de important, și fără să-și dea seama cum, se aude zicând: „Viață?... Mami, ce este viața?”. Și întrebând aceasta se cutremură puțin și el și părintele care este întrebat – iată parcă exprimată în cuvinte toată frământarea sa instinctivă, intuitivă, organică, senzitivă și volitivă pe care o simțise până atunci. Și pentru că mami ezită să-i răspundă, copilul întrebă din nou: „Mami... ce este viața?”.

La auzul seriozității cu care este repusă întrebarea, mamei îi apar în colțurile ochilor câteva lacrimi fără origine precisă, după care răspunde spontan: „Viața, mămică este... este... este ceva ce animă tot ce mișcă, tot ce se află în mișcare...”

Bucuros de răspuns, copilul reține și învață, dar știe instinctiv, chiar din acest moment că nu este suficient să pui o întrebare, ca să primești un răspuns și că, chiar dacă pui o întrebare în cuvinte, răspunsul s-ar putea să fie altundeva: el a pus întrebarea în cuvinte, dar răspunsul pe care el l-a reținut a venit prin strângerea la pieptul mamei, prin sărutul primit pe frunte, prin acele vorbe gingaș rostite în ritm de poezie de către ființa de care el se simte atât de legat...

Jocul continuă însă: continuă explorarea, continuă întrebarea, continuă adaptarea. Copilul se joacă – acesta este reperul său de viață. Se joacă învățând, se joacă cântând, se joacă recitând, se joacă imitând, se joacă imaginând...

Și fără să fie atent viața trece, viața-joc se diminuează și adolescența îi bate la ușă, iar viața sa se îndreaptă spre conturare de identitate tot mai individualizată; viața sa regăsită în accente tot mai profund marcate de propria sa personalitate, începe să predomine vieții-joc. Viața se recunoaște pe sine în oglindă și ține să se diferențieze de restul obiectelor și ființelor ce le vede acolo. Ea se remarcă mai pregnant pe sine în contextul în care se manifestă – și observă o constantă în viață – constanta sa – iar atunci, poate în anumite momente de trecere de la copilărie la adolescență, calea vieții proprii și calea întrebării intime iarăși se întrepătrund și viața se trezește spontan la un moment dat că se întreabă din nou: „Ce este viața?”...

Și nu se întreabă referitor la „aceasta” („Ce este viața?”...), ci referitor la sine („Ce este viața?”...), nu se întreabă referitor la ce vede („Ce este viața?”...), ci la cel care vede („Ce este viața?”...), nu referitor la ceea ce gândește („Ce este viața?”...), ci la cel care gândește („Ce este viața?”...), nu referitor la ceea ce vorbește („Ce este viața?”...), ci cu referire directă și imediată la cel care vorbește... („Ce este viața?”...)

De fapt, în aceste momente, viața se întreabă: „Cine sunt eu (ca viață)?, Ce este cu viața (mea)?” (altă formă a întrebării „Ce este viața?”). Și drept răspuns își dă nume date de alții, își enumeră realizări școlare și performanțe sportive, dorințe sentimentale și motivații materiale și sociale; se descrie corporal și se identifică cu o limbă oarecare, cu o etnie, cu o națiune, cu o familie...

Se întreabă „Cine sunt eu?” și își dă răspunsuri suficiente încât să se contureze (chiar dacă oarecum confuz și nu foarte bine precizat) pe sine cât de cât. Și chiar dacă această întrebare o ajută să se clarifice puțin în mod verbal și relativ superficial (profundzimea nu este neapărat punctul forte al vieții), în aceste momente ale adolescenței, întrebarea „Cine sunt eu (ca viață)?” sau „Ce este (cu) viața (mea)?” nu poate merge prea departe cu

interogația sa, pentru că ființa care și-o ridică în conștiință este acum distrasă și atrasă de forme, de contururi și suprafețe, de prezențe fenomenale de sex opus care proiectează asupra sa o putere hipnotică, o putere irezistibilă, care atrage, care promite, care încântă, care incită viața adolescentină să se întrebe: „Cine ești tu (viața adolescentină de sex opus)?, Ce este (cu) viața (ta)?”

Și astfel se naște îndrăgostirea, primul sărut, explorarea intimă, jocul sexual, preludiul instinctiv și marea faptă adolescentină, marele munte de escaladat și explorat: viața sexuală și sexualitatea vieții; viața sexului și sexul vieții.

Până la împlinirea în contopire amoroasă adolescentină viața se întreabă: „Ce este sexul? Oare cum o fi? Ce este viața (sexului)? Cum trăiește ea?”. Mari minuni aude spunându-se despre acest moment de inițiere, multe promisiuni, multe atenționări, multe speranțe și multe amăgiri.

În aceste clipe de ani de ezitare răspunsul la întrebarea „Ce este viața (sexuală)? Ce este viața (de sex opus)?” ezită să apară – și chiar dacă el capătă infinite forme toate sunt nesatisfăcătoare. Iată totuși că într-o zi, într-o zi oarecare, de multe ori, pe nesimțite, pe nepregătite și total surprinzător viața nu doar întreabă sexul, ci ea ajunge să-l trăiască direct în prima sa contopire sexuală. În timpul acestei experiențe toate frământările de până atunci îi dispar și toate întrebările parcă își capătă răspuns: asta este! Acesta este sexul (în viață)! Aceasta este viața (sexuală)! Răspunsul la întrebarea „Ce este viața (sexuală)?” nu este în cuvinte, nu este în propoziții (oricât de frumos sau convingător ar fi formulate acestea), ci este în trăirea imediată, în trăirea directă a actului sexual.

De fapt, nici o întrebare serioasă nu are răspuns în cuvinte. Întrebările pleacă de la fapte și trăiri concrete și răspunsurile lor veritabile sunt alte fapte și trăiri concrete, evidente, directe, esențial de nepovestit.

Întrebarea este, în primul rând, o trăire, o stare specifică de conștiință și răspunsul este tot o trăire, o stare specifică de conștiință. Trăirea atrage trăirea. Vorbele sunt doar un mijloc de ocupare a timpului între două trăiri intense, abisale – între trăirea întrebare și trăirea răspuns...

Și adolescența ajunge pe sfârșite, și școala se termină și viața uneori se trezește că i se cere în mod brutal să renunțe la joacă, la distracție, la învățare și să treacă la muncă – la muncă de supraviețuire, la muncă de menținere funcțională, la muncă de reparație, construcție și creație.

Pusă în fața acestor cerințe, acestor noi schimbări drastice în ritmul său de manifestare viața se întreabă din nou: „Ce este viața (de supraviețuire)?, Ce este viața (muncită)?, Ce este viața (creatoare)?”... Și se apucă să muncească pentru supraviețuire,

inițiativă individualizată și inconfundabilă, de netăgăduit și de neuitat. Ceva mai profund decât reperul – naștere, reperul – explorare, reperul – joc, reperul – sex, reperul – muncă... ceva care să le înglobeze pe toate acestea laolaltă spre a le da coerență maximă întru sacralizare și idealizare, întru iluminare și transfigurare...

Viața se caută pe sine în ce are ea mai profund și mai esențial, mai propriu și mai substanțial, mai abisal și mai central – se caută pe sine înspre fundamentele sale cele dintâi... Și atunci se întrebă „Ce este viața?”...

Trecând acum de vârsta majoratului (după 21 de ani), făcând primii pași de maturitate trăitoare întru cercetare de sine, viața poate să se întrebe, cu maximă seriozitate și perseverență, „Ce este viața?”. Și se poate întreba aceasta din nou și din nou, și din nou... în căutarea acelei trăiri-răspuns inconfundabile și de nedescris a *vieții iluminate* pe care *Calea Întrebării* o promite a fi obținută la sfârșitul demersului său.

Viața caută mereu acel reper unic în jurul căruia să se contureze ca ființă integrată și integratoare, în jurul căruia să se coaguleze identitatea sa arhetipală. De la naștere, prin tot ceea ce face (joacă și explorare, muncă și creație, distrugere și vindecare) viața se caută pe sine... Și uneori se găsește! Și atunci nu se mai caută – doar se trăiește! Renunță la întrebări și trece la răspunsuri. Renunță la vorbe și trece la fapte.

Drumul vieții întâlnește în viață obstacole, întâlnește greutate și boli și vede necaz și suferință în sine și în lume și încearcă să le rezolve... Atunci ea se întreabă „Ce este viața (în suferință)?, Ce este viața (în boală)?, Ce este viața (în dizarmonie)?”.

Se întreabă acestea și caută răspunsuri la ele întrebându-se de asemenea: „Ce este viața (în plăcere)?, Ce este viața (sănătoasă)?, „Ce este viața (trăită în armonie)?”.

Și încetul cu încetul descoperă prin experiență și reflecție sinceră și profundă mecanismele de armonizare, vindecare și dezvoltare ale fizicului și psihicului său (vezi în acest sens, printre altele, și cartea *Etica Armoniei*), ale sinelui său și ale societății în care se manifestă...

Boala (fizică, psihică, socială, etică, valorică, politică, economică etc.) ca obstacol pe cale determină viața să caute soluții de depășire a acestui obstacol. Suferința și durerea semnalizează prezența bolii, iar plăcerea și fericirea semnalizează rezolvarea, vindecarea și depășirea bolilor și problemelor întâlnite de viață – întâlnite de întrebare în drumul său prin viață.

Și iată că astfel bătrânețea se apropie și moartea se apropie de viață... și viața se întreabă atunci: „Ce este viața (îmbătrânită)?”,

Ce este viața (în pragul morții)?, Ce (mai) este viața (când ea se sfârșește)?...”

Și, de multe ori, află și răspunsul la aceste întrebări – tot printr-o trăire, tot prin trăire directă, necomentabilă și netransmisibilă...

Întrebările sunt promisiuni ademenitoare de fapte – răspunsurile sunt trăiri directe ale lor!

Astfel viața trece prin viață și se trăiește pe sine, mai întâi, ca întrebare, apoi, ca răspuns, apoi, din nou ca întrebare (o nouă întrebare) și din nou ca răspuns (un nou răspuns). Iar pe fundalul tuturor întrebărilor puse în cuvinte sau dincolo de ele stă mereu o întrebare profundă, de neurnit din conștiința reflexivă a vieții: „Ce este viața?”, („Ce este viețuirea?”, „Cine sunt eu, viața?”...). Și pe fundalul tuturor răspunsurilor primite vreodată de viață (în vorbe, în fapte și în trăiri) stă un singur răspuns: „Aceasta este viața!” („Aceasta sunt eu, viața!”...)

Mai presus însă de întrebare și de răspuns stă trăirea intensă, intimă, directă, intuitivă, integratoare, instinctivă, arhetipală, fundamentală, esențială... a vieții... a ceea ce este așa cum este atunci când este, atât timp cât este, acolo unde este...

Viața ca viață... – în toată puritatea sa nemurdărită de cuvinte neputincioase, de concepte deșarte, de idei amăgitoare. Viața ca viață... – în toată frumusețea ei originară venită din trăirea ei deplină, clipă de clipă, total dăruită ființării și total lipsită de rest...

Totul este filosofie

ᠮᠣᠯᠠᠨᠠ ᠲᠣᠲᠤ ᠶ᠋ᠢᠯᠤᠯᠤᠰᠤ

– Și totuși „Ce este viața?”, poate mă întrebi tu acum.

– Viața este totul... – îți pot eu răspunde. Ea este totul pentru viață, ea este totul pentru moarte, ea este totul pentru sine, ea este totul pentru tot ceea ce este...

Viața este filosofie... Totul este filosofie – a filosofa e a viețui, e a te întreba, e a-ți cunoaște cunoașterea și ignoranța, e a-ți recunoaște puțința și neputința. A filosofa e totul – e a simți și a percepe, e a vedea și a acționa, e a gândi și a judeca, e a fi și a încerca...

Totul este Totul... (Deci și) Filosofia este totul...

Filosofia este tot ceea ce este – ea e rațiunea a tot ceea ce există și scopul pentru tot ceea ce ființează. Ea e motivul pentru care lumina răsare dimineața, pentru care ploaia cade din cer, pentru care florile înfloresc, pentru care omul visează și se întreabă...

Filosofia e în tot și în toate – în toate cele care sunt întrebătoare, pentru că se întreabă despre ele, în toate cele care

nu sunt, pentru că nu o fac... Filosofia este peste tot și atinge cu instinctul său filosofic tot ceea ce-și găsește direcție de mișcare, tot ceea ce-și află motiv de stagnare, tot ceea ce se află în schimbare, tot ceea ce stă sub semn de reper spre orientare, de fundal pentru existență, de esență pentru contingență...

Între extreme își află deci ființă filosofia – și în ele tot ea...

Și viața e filosofie și filosofia e viață... Pentru că viața e totul și filosofia e totul. Pentru că totul este, totul este totul și orice este orice... Mai mult decât ceva, mai mult decât nimic, mai mult decât ce e posibil, mai mult decât ce e real, mai mult chiar decât ce e imaginar – totul este totul și totul este filosofie – filosofie de viață, filosofie de moarte, filosofie a vieții, filosofie a morții, filosofie a sexului, filosofie a înmulțirii, filosofie a noului, filosofie a vechiului, filosofie a evoluției, filosofie a degenerării, filosofie a sinelui, filosofie a celuilalt, filosofie a societății, filosofie a durerii, filosofie a plăcerii, filosofie a intuiției, filosofie a voinței, filosofie a rațiunii, filosofie a emoției, filosofie a dorinței...

Totul este obiectul filosofării și orice este obiect de filosofare. Totul filosofează la tot, pentru că totul se leagă cu totul...

„Filosofia” (φίλοσοφία) apare deci uneori ca fiind regină peste orice concept – ea pare, de multe ori, că este „ultimul concept” (ἔσχατον) – mai mare decât „viața” (βίος), mai mare decât „ființa” (οὐσία), mai mare decât „moartea” (θάνατος), mai mare decât „neantul” (ὄνειαρον)... mai mare chiar decât „filosofia”...

Ce este deci viața? Viața este filosofie... Orice răspuns ai da acestei întrebări faci filosofie, orice răspuns ai alege să-l ignori faci filosofie... La orice te-ai gândi, când te gândești la viață, filosofezi... Prin urmare, viața este totul și este filosofie – dar nu orice filosofie, ci suprema filosofie – filosofia filosofiei – întâia filosofie – filosofia a ceva anume, ușor perceptibil de toată lumea și bine conturat în timp și spațiu...

Filosofia își găsește reflectare în orice, își găsește, dacă dorește, subiect „ultim” de admirație, cercetare și aprofundare în orice. Tot ceea ce există este o poartă potențială și reală spre filosofie, spre profunzime, spre cercetare, spre întrebare...

De aceea, orice (altă) întrebare (decât „Ce este viața?”) este la fel de valabilă, odată ce este înălțată cu sinceritate și fără ezitare, în sfera profunzimii. Orice întrebare este întrebarea regală, orice întrebare este o cheie ce deschide taine – este deschiderea creată de ființă în univers pentru a privi cu atenție prin el, dincolo de el, în sine...

Viața este totul și totul este filosofie, pentru că totul este totul...

Filosofia în viață

→∞∫∫∫∫∫∫∞∞ ∞∞ √∞∞∞∞

Mintea se îndrăgostește uneori de anumite concepte și le vede apoi fanatic în orice – începe să le vadă prin ochii săi de îndrăgostită peste tot – și aici și acolo – în tot și în toate.

Atunci ea zice: „Totul este X!” (X fiind conceptul său îndrăgit pe moment în contemplare și verbalizare).

Și are dreptate, pentru că „Totul este Totul” și totul este orice vrem noi să fie – acesta este avantajul metaforei, acesta este misterul cuvântului – el spune întotdeauna mai mult decât spune cel care îl rostește și de fiecare dată când pare că el arată spre ceva anume, de fapt, el arată în mod implicit spre tot ceea ce este (dacă nu ar fi așa, atunci nu ar putea arăta spre nimic...).

Concepte precum „iluzie”, „aparență”, „materie”, „schimbare”, „evoluție”, „sex”, „mișcare”, „luptă”, „gândire”, „voință”, „intuiție”, „ideal”, „percepție”, „rațiune”, „real”, „întâmplare” etc. prin natura lor universală se ridică cu ușurință la înălțimea „totului” și devin foarte ușor, în vorbă și în minte „totul” (cel puțin pentru anumite momente) – sfera lor acoperă cu lejeritate, pentru mintea care filosofează, sfera întregii existențe, a tot ceea ce este real, a tot ceea ce merită trăit, a tot ceea ce poate fi gândit și simțit, a tot ceea ce se simte vibrând cu putere existențial-motivațională în ființă și viață.

Această exagerare, această întindere maximă a unui concept este naturală actului de a filosofa, este extrem de ispititoare pentru filosof – el caută soluții universale la probleme universale, soluții care să acopere ca motivație, ca mecanism, ca metodă de acțiune, ca explicație posibilă, tot ceea ce există.

Asta vrea să facă orice „răspuns ultim”, care se oprește și se confundă până la indistinție ontologică cu un concept oarecare – anume îl ridică pe acesta la rangul de soluție „miraculoasă” pentru orice întrebare.

În filosofie orice poate fi deci orice – doar imaginația și iscusința lingvistică a filosofului poate pune limite desfășurării sale metafizice în căutare de legături și existențe ontologice fundamentale – doar imaginația și propriile sale definiții pun, de obicei, limite întinderii și cuprinderii conceptelor pe care el le folosește.

În filosofie, totul este totul, deoarece pentru filosof filosofia este totul... la fel cum pentru ne-filosof nimic nu este, pentru că ne-filosofia nu există nici măcar pentru cele care nu gândesc, nici măcar pentru cei care nu simt...

Filosofia se aruncă deci cu plăcere peste viață și viața peste filosofie. Ele își găsesc plăcere una în alta. Când viața își pune o întrebare oarecare, ea face filosofie, ea se caută pe sine prin sine – prin actul de a fi care este identic pentru sine cu cel de a filosofa.

Viața este deci o mare filosofare – este suficient ca viața să fie și filosofia se naște din ea cu fiecare respirație pe care o emană – prin vorbe când vorbește, prin cuvinte când scrie, prin semne când semnalizează, prin tăcere când tace – prin întrebări când se întreabă, prin răspunsuri când își răspunde, prin contemplații când meditează, prin acțiuni când distruge, menține sau creează.

Filosofia vieții este matca cea mai intimă a filosofie, iar viața filosofiei se identifică pentru cel îndrăgostit de filosofie cu viața însăși.

Cine va pune stavilă avântului filosofic, cine va fi suficient de naiv să încerce a-i stabili arbitrar hotarele? Cine va fi acela care va spune: „De aici până aici se întinde filosofia și de aici încolo este altceva!”?...

Ei bine, cam toată lumea face acest act absurd de delimitare – pentru că filosofia (printre altele) cam asta face: delimitează (ceea ce nu poate fi precis delimitat), caută (ceea ce nu poate fi găsit), indică (spre ceea ce nu poate fi indicat), precizează (ceea ce nu poate fi precizat), aprofundează (ceea ce nu poate fi aprofundat) și răspunde (la ceea ce nu se poate răspunde)...

Dar chiar dacă face cele de mai sus, filosoful nu uită de „restul” (𐌹𐌿𐌲𐌹𐌺𐌰) care rămâne dincolo de „delimitările” sale „universale” – și știe că acest „rest” (și mai ales acest „rest”) este tot filosofie.

El știe că filosofia este totală, că ea nu exclude nimic din sine. Își trăiește deci viața ca și cum nu ar filosofa, ca și cum nu ar fi ceea ce este...

Dar chiar dacă atunci când se plasează în afara filosofiei, viața alege să se ignore pe sine, nu putem spune că alege să nu filosofeze! Nu e în putința ei acest lucru – chiar și a alege să continue să rămână în această negare a caracterului universal infinit al cuprinsului filosofiei este tot o faptă filosofică.

Viața este *faptă de filosofare* (𐌹𐌿𐌲𐌹𐌺𐌰 𐌹𐌿 𐌹𐌿𐌺𐌹𐌸𐌰𐌶𐌰𐌹𐌺𐌰), este întindere peste real și posibil, este intuiție și percepție a Întregului, este contopire în tot și în toate – de aceea, filosofia este totul în viață și viața este totul în filosofie!

Fiecare concept particular, când este aruncat asupra întregului ființării, lasă inevitabil impresia că execută o faptă de exagerare grosieră și totuși acest act de aproximare a întregului prin parte atrage, incită, entuziasmează.

„Asta este! Acesta este răspunsul!” – strigă atunci cu bucurie filosoful conștient de sine sau ne-filosoful pretins ca atare. „Aceasta este „soluția” la toate câte sunt! Aceasta le explică pe toate!”. „X” (conceptul „descoperit” de el) îi apare în frenezia de

moment a „descoperirii” sale ca fiind „cheia de boltă” (ܡܘܠܬܘܬܐ ܕܥܘܠܡܐ ܕܡܘܠܬܘܬܐ), cel fără de care nimic nu se mișcă, fără de care nimic nu este posibil – el este pentru el cel care le face posibile pe toate...

Și are dreptate – „X”-ul lui, indiferent ce ar fi, este important până la culme, pentru că totul este important pentru tot. Fără orice din orice nimic nu ar mai fi așa cum este. Lumea (lingvistică) concepută este precum un mecanism extrem de fin și cu extrem de multe „piese” angrenate în funcționarea sa – fiecare fiind foarte importante pentru funcționarea întregului (limbii/ gândirii).

Atâta doar că orice concept poate juca, relativ destul de ușor, acest rol de „soluție ultimă” (în fapt o „soluție problemă”), mai ales dacă este specific angrenajului existențial aflat în acțiune efectivă pe moment – aceluia angrenaj care „scârțâie” și face „zgomot” atrăgând astfel atenția (mereu de o manieră proximal exclusivistă) asupra sa.

Orice este totul, mai ales, când totul se ignoră pe sine concentrându-se în scopuri terapeutice (sau cu alte intenții) asupra unui element („turbulent”) oarecare al său.

Orice poate vedea în sine orice și se poate oglindi cu aproximație în oricare din părțile sale – și, prin urmare, chiar face acest lucru – de aceea filosofia este peste tot – anume, fiindcă ea este cea care pune lumea în mișcare, cea care o „repară” când ea pare „stricată”, cea care indică spre direcții de acțiune acolo unde ele nu sunt evidente și spre soluții acolo unde ele nu mai par posibile.

A filosofa este deci, nici mai mult, nici mai puțin, decât a fi în viață, a te percepe ca atare și a te manifesta în consecință – anume ca o ființă vie cu intenții și dorințe, cu gânduri și fapte – cu adânciri de cuget și superficialități de cuvinte.

Filosofia este deci în viață ceea ce este „piatra filosofală” (ܡܘܠܬܘܬܐ ܕܥܘܠܡܐ ܕܡܘܠܬܘܬܐ) pentru alchimie – anume secretul care face lumea să se învârtă, actul care inspiră infinit ființa spre trăirea ei contingent mișcătoare în faptul ei indefinit, răspândit cosmic, în mod natural, peste tot și peste toate... De aceea filosofia nu poate fi prinsă și limitată, de aceea nici un concept nu poate avea această soartă.

Viața în concepte și în afara lor filosofează mereu, iar produsul ei este tot ea – pentru unii viață, pentru alții filosofie, pentru unii totul, pentru alții nimic, pentru unii semnificație ultimă, pentru alții un simplu concept ne semnificativ.

În întrebări, ca și în răspunsuri, nu forma lor contează – nu conținutul lor este cel care rezumă infinitul în ființare – ci simplul lor fapt de a fi...

Pentru a te afla în filosofie este deci suficient să-ți pui o întrebare... sau să întrebi ceva pe oricine. De fapt, e suficient să taci... Aceasta însă nu înseamnă că dacă vorbești, vei spune

vreodată ceva „care va pune capac” filosofării – care va duce istoria ei pe vreo culme finală ce o va obliga să se retragă „la pensie”, fiindcă „vorbele tale filosofice” au rezolvat tot ce putea fi rezolvat (în filosofie) – și, astfel, nu a mai rămas pentru nimeni nimic de rezolvat.

Nicidecum: totul se rezolvă în viață și în filosofie doar în vederea unei alte vieți și a unei alte filosofări – orice răspuns naște (cel puțin) o nouă întrebare – în afară de răspunsul care nu răspunde la nici o întrebare, ci doar le conștientizează la toate neputința... Acest răspuns este vizat de *Calea Întrebării* (ἡ ἀπορία). Spre el țintește întrebarea „Ce este viața?” (τί ἐστὶν ἡ ζωὴ). Și acolo unde el se află, se află mai mult decât oriunde și adevărata filosofie – anume peste tot...

Pentru că viața este în tot și în toate – în toate se filosofează pe sine și se viețuiește așa cum este – absorbită total de sine în Întreg, proiectată complet în existență spre a fi, a avea și a face – adică, spre a le filosofa pe toate, cât mai mult, sub cât mai multe aspecte posibile.

Viața filosofează, pentru că stă în firea ei să fie ceea ce este. Filosofia viețuiește în ea din aceleași motive.

Iar noi suntem binecuvântați cu darurile infinite pe care ni le dau cele două – și viața și filosofia – și viața din filosofie și filosofia din viață și, mai ales, ceea ce le unește pe amândouă în unul și același lucru: TOTUL!

Unicat, unitate, unu

ἡ ἀπορία, ἡ ἀπορία, ἡ ἀπορία

S-ar putea acum ca tu să-ți răspunzi la întrebarea „Ce este viața?” cu următoarea formulare:

– Totul este o întâmplare! Viața este o întâmplare și nimic mai mult de atât: o simplă și banală întâmplare. În sânul ei toate se întâmplă, nimic nu este predestinat, totul îmbracă o direcție și o formă aleatoare, dependentă relativ de circumstanțe proximale contingent manifestate în infinit.

Viața este astfel o mare „explozie” (o continuare naturală în actual a unei mari „explozii originare”), în care diferitele ei elemente se ciocnesc relativ haotic între ele rezultând mereu o interacțiune relativ imprevizibilă – adică o întâmplare.

Ea pare să apară la întâmplare, pare că se poate distruge din întâmplare și pare că se trăiește pe sine sub semnul etern al întâmplării – crește sub semnul întâmplării, se maturizează tot în umbra lui, se cuplează sexual relativ la întâmplare și tot așa se și înmulțește...

În puzderia infinită de vieți care interacționează în imensul ceaun exploziv al vieții, supa ei e un mare amestec de ființări turnate și amestecate, legate și despărțite, la întâmplare. Oricât de clare ar fi legile de interacțiune ale vieții, această interacțiune este rezultatul unei întâmplări (atât ca formă, cât și ca și conținut).

În întâmplare, viața își găsește o ultimă identitate de sine, îmi poți spune deci tu acum – totul este o întâmplare – întâmplarea este esența ultimă a lumii și a sinelui...

– Bine, așa să fie precum zici, dar vin și te întreb atunci: în această întâmplare a vieții, vezi tu vreun sens? Și dacă ar fi să compari „sensul” cu „întâmplarea”, care ți-ar fi mai profund grăitoare? Pe care din ele le-ai vedea mai la baza construcției direcționale a lumii?

– Grea întrebare, vei zice poate tu acum, să știi că ezit puțin, dar dacă vreau, să știi că pot să constat și să spun că viața este sens, că totul este sens, că totul are sens, că sensul există peste tot. Îl poți vedea chiar și acolo unde unii susțin că nu există – de exemplu, în întâmplare. E o chestiune de preferință, de gust, de dispoziție de moment. Așadar, îți pot spune că sensul poate coordona întâmplarea, dar mai ales că întâmplarea coordonează sensul și astfel, prin urmare, sensul este și el o întâmplare și întâmplarea este și ea un sens (oarecare).

Oricât de întâmplătoare ar fi întâmplarea și oricât de întâmplător ar fi sensul (sau, mai bine zis, sensurile) sub care ea se manifestă, acesta (acestea) există (sau, cel puțin, pot fi găsite cu ușurință în întâmplare). Sensul și întâmplarea nu se exclud una pe cealaltă: ele se generează reciproc una pe alta și una din alta.

– Le pui deci pe picior de egalitate?, te întreb eu.

– Le pun, de ce nu, îmi poți răspunde tu: substratul ultim al lumii poate fi și multiplu în manifestare – nu e necesar să fie doar uniform și uniformizant. Unitatea poate exista și în multiplicitate! – De fapt ce zic? Ea doar așa există! O altă viață decât aceasta, viața nu cunoaște. Prin urmare, în fundamentul vieții e la fel de normal să găsim multiplul pe cât e de normal să găsim unitarul.

Nu însă și unicul. Unicul are o esență problematică – fiindcă dacă doar el ar fi – doar el unul singur – nimic din ceea ce noi vedem nu ar mai fi. Și totuși unicul este, mai întâi în concept și apoi la scară redusă în existențe particulare unice – în unicate, în întâmplări și integrări aleatoare de cauze, substanțe și resurse care nu cunosc multiplicare identică, care nu suportă copiere exactă. Și în acest sens orice combinație de elemente, oricât de asemănătoare ar părea a fi cu o alta (ispitindu-ne să le declarăm identitatea), este unică, este unicat. Astfel unicul este peste tot și putem spune fără să mințim că totul este unic.

– Poți spune însă, stimabile cititor, și că el este unul, că viața exclude multiplicitatea, că ea e una și nu mai multe?

- Tu ce crezi? - O știi doar prea bine - pot a o zice și uite, ca să te mulțumesc, o și zic: „Viața este una, o singură și unică entitate care nu are părți și nu se împarte - o substanță unică, indivizibilă, atotcuprinzătoare. Ea este substratul ultim a tot ceea ce ființează - nimic nu poate fi luat din ea și nimic nu îi poate fi adăugat: totul este viață, viața este peste tot. Esența ultimă a tot ce ființează este viața!”

- Foarte bine, domnule cititor, văd că te-ai prins și tu de afinitățile infinite ale vieții. Spune-mi dar atunci: „Ce este viața?”

- În legătură cu această întrebare („Ce este viața?”...), stimabile, nu vreau să mă grăbesc a mă pronunța („Ce este viața?”...) și nici să îi afirm o închidere definitivă... Să ne mai întrebăm puțin („Ce este viața?”...), să mai răspundem nițel („Ce este viața?”...) și poate (cine știe?), la urmă (după cum zici tu) ar putea să fie ceva la care să ne oprim ca abisal punct de reper...

- Foarte bine atunci - să continuăm deci a ne întreba „Ce este viața?”... („Ce este viața?”... „Ce este viața?”...)

Întregire și integrare

ᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁ ᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁ

Însă, până una alta, dragă cititor, să-ți prezint acum o ușoară schematizare a demersului metafizico-inițiativ pe care încercăm noi să-l realizăm pe *Calea Întrebării* (ᄁᄁᄁᄁᄁᄁ ᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁ / ᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁ) - proces pe care am putea să-l numim *întregire* (ᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁ), caz în care ar avea ca etape:

- (1) *disiparea* (ᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁ),
- (2) *concentrarea* (ᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁ)
- (3) și *revelarea* (ᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁ).

Sau am putea să-l numim *integrare* (ᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁ) caz în care ar avea ca etape:

- (1) *analiza* (ᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁ),
- (2) *sinteza* (ᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁ)
- (3) și *rezolvarea* (ᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁ).

În cazul *întregirii* se caută o finalitate în „revelare”, în simțire, în trăirea directă a „răspunsului”. Procesul *întregirii* este astfel, de multe ori, foarte intim și subiectiv, puternic încărcat cu emoții intense, descoperiri profunde și semnificații sens-uale de lungă durată.

El începe, în mod natural, prin disipare, prin împrăștiere, prin adunarea relativ haotică a ființei în contextul întregului în care se manifestă. În acest stadiu, ei nu-i este clar ce vrea, nu știe care este problema în mod exact. De aceea, această etapă a disipării

este poate cea mai problematică – atâta timp cât nu știi care e de fapt problema nu prea ai cum să o rezolvi.

Omul rătăcește prin viață în etapa disipării simțind în străfundul conștiinței sale existența problemei, fiind difuz deranjat de ea, fiind instinctual chemat să o rezolve. Doar că nu știe de unde să înceapă și ce să facă mai întâi. Tocmai de aceea este liber să facă orice și chiar asta face – rătăcește confuz și superficial de la o problematică la alta, de la o întrebare la alta. Și poate rămâne în acest stadiu al *disipării* întreaga lui viață.

Dar se poate întâmpla și ca la un moment dat diverse probleme aparent disparate să indice spre o problemă mai consistentă, care apare astfel ca fiind mai importantă și mai fundamentală pentru rezolvarea celorlalte.

Dacă omul are curaj să pășească spre ea, atunci el intră în etapa *concentrării* – în care își alege o întrebare, o singură și unică întrebare-problemă – aceea care i se pare lui pe moment ca fiind mai presantă, mai apetisantă, mai prioritară spre *revelare* (de exemplu, întrebarea „Ce este viața?”) și se concentrează asupra ei. Aceasta înseamnă că nu se mai lasă distras, pentru o perioadă consistentă de timp, de alte întrebări, nu se mai lasă disipat, nu-și mai lasă energiile mentale să fie risipite în multiple direcții și astfel el devine capabil să pătrundă în profunzime și în înălțime spre a ieși din „plan”, spre a ajunge la revelație/ revelare.

Acest demers: *disipare* – *concentrare* – *revelare* este specific abordării oricărei problematici filosofice sau de altă natură și duce de fiecare dată la rezultatul scontat – la *întregire* – la senzația vie, fermă, de necontestat, că s-a întregit ceva care înainte de revelare nu era întregit.

Întregirea aceasta nu este însă una absolută – ea se desfășoară tematic și în trepte. Vorbim astfel de un proces de întregire care tinde în mod natural spre infinit – odată o problemă rezolvată/ revelată într-un răspuns profund, adecvat, clar, evident, „trăit pe viu”, se poate trece la o altă „problemă”, reluându-se astfel ciclul disipare – concentrare – revelare.

Privit ca *integrare* și văzut prin prisma etapelor specifice analizei, sintezei și rezolvării, procesul metafizic de abordare a unei problematici oarecare, indică spre ideea de a adăuga, de a integra, în sistemul de valori și viziuni asupra lumii dezvoltat de o ființă (sistem aflat în continuu proces de transformare), o nouă perspectivă, o nouă „rezolvare” a lumii, considerată în ansamblul ei ontologic sau doar din perspectiva unei anumite problematici particulare a ei.

Procesul *integrării* începe prin *analiză*, ceea ce înseamnă atenție la detalii, desfășurare pe orizontală, adunare de amănunte, colecționare de particularități specifice fenomenului cercetat.

În etapa *sintezei*, privită din perspectiva oferită de *Calea Întrebării* (ᐱᐱᐱᐱᐱᐱ ᐱᐱᐱᐱᐱᐱᐱᐱᐱᐱᐱᐱᐱᐱ), găsim apoi cât mai multe răspunsuri posibile și plauzibile la o întrebare oarecare, la o întrebare aleasă.

Când analizăm viața în general, ne pierdem în detalii, ne desfățăm cu ele, ne lăsăm, de multe ori, cufundați în unilateralități înguste de gândire și acțiune. Când sintetizăm însă experiența adunată prin analiză, avem nevoie de un centru de orientare, de o axă de fundamentare a acestei experiențe. Această axă valorică, acest centru de gravitație menit să organizeze „analiza” (detaliile) îl constituie centrul sinteză – rezumatul care clarifică, delimitează, așează în context și orientează viața în acțiunea ei de cercetare/clarificare de sine. Sinteza poate să apară sub forma unei maxime scurte, a unei imagini model, a unui cuvânt inspirație sau a unei întrebări – a unei unice întrebări, care se detașează de celelalte și incită ființa la adâncire și înălțare de sine.

Când analizăm... călătorim, peregrinăm, rătăcim – când sintetizăm... ne concentrăm, ne stabilizăm, ne orientăm.

Sinteza se constituie deci prin efort de sistematizare și adunare intenționată, fermă, insistentă în jurul unui singur reper, a unei singure problematici, a unei singure întrebări (de exemplu, a întrebării – „Ce este viața?”).

Odată făcut pasul sintezei (de exemplu, prin asumarea pășirii conștiente pe *Calea Întrebării*) *rezolvarea* este relativ inevitabilă. Ea va apărea cu siguranță, mai devreme sau mai târziu (dacă perseverăm), sub o formă sau alta (de cele mai multe ori, sub forme noi, relativ greu de anticipat).

Prin *analiză* – *sinteză* – *rezolvare* purcede deci ciclul *integrării* de atâtea ori cât este necesar și de atâtea ori cât este dorit. Altfel, viața se poate amăgi, de multe ori, cu analize interminabile, iluzionându-se că de fapt sintetizează, fiind însă vag conștientă că astfel (prin simplă rătăcire analitică prin fenomene) nu rezolvă mai nimic.

Sinteza este, prin urmare, pasul decisiv – ea presupune desprindere și detașare, intuire și formulare a unui ax de organizare a lumii apropiat existențial de problema asumată spre rezolvare. Sinteza nu este însă rezolvare – ea se termină cu rezolvarea. Iar cel care rezolvă ceva cunoaște foarte bine această distincție – *rezolvarea* nu e rezolvare, dacă nu e „evidentă”, „clară”, „utilă”, „vie”... dacă nu tresaltă în noi cu putere de actualizare sineică și forță de auto-recunoaștere și auto-afirmare. Prin rezolvare ne integrăm astfel o nouă parte ființei și ea își integrează sieși o nouă fațetă de conștiință.

Întregirea (ᐱᐱᐱᐱᐱᐱᐱᐱᐱᐱ) și *integrarea* (ᐱᐱᐱᐱᐱᐱᐱᐱᐱᐱᐱᐱᐱᐱ) sunt două forme de manifestare ale ființei pe *Calea Întrebării* sau pe o altă cale țintită spre împlinire și descoperire abisală de sine. Ele sunt, în

mare, două nume pentru una și aceeași realitate – realitatea integratoare a vieții!

Ia deci, te rog, aminte la ele și aplică-le cu chibzuință în demersul tău de explorare ființială a sinelui și lumii – și nu puține îți vor fi câștigurile luminoase pe care le vei dobândi astfel.

Mișcare și nemișcare

Concentrându-ne deci de o manieră integratoare pe întrebarea „Ce este viața?” putem observa acum împreună că o constantă a vieții este mișcarea. Se poate chiar realiza o identitate metaforică între aceste două instanțe ale realului și se poate spune că mișcarea este viață și că viața este mișcare!

La întrebarea „Ce este viața?” un răspuns cu gând puternic de întemeiere este deci următorul: „Viața este mișcare!”

Unind intuitiv în profunzime esența mișcării cu esența vieții și suprapunându-le identitar, în mod automat, putem vedea că viața înglobează, pentru noi, conceptual și emoțional toate caracteristicile mișcării... Ea înglobează în ființa ei, pe de o parte, toate aspectele pozitive și optimiste ale mișcării – cele legate de noutate multumitoare, de transformare și schimbare întru mai bine, de acțiune cu sens și rezultate dorite, de fapta creatoare, de jocul spre destindere, de antrenarea energetică a instanțelor fizice și psihice ale persoanei, de trăirea vibrațional intensă în ritmul adrenalinic al viețuirii complet absorbite în sine, de trăirea deplină a mișcării...

Pe de altă parte, dusă până la limită, mișcarea începe să se apropie de latura ei negativă, pesimistă, care reiese din sfârșitul pe care mișcarea susținută, entuziastă și absorbită în delicii dinamice motivațional îl atinge în mod inevitabil (cel puțin temporar) – anume cel de oboseală, slăbire, epuizare, consumare, stagnare. Viața ajunge astfel în nevoie de odihnă, de limpezire, de reorientare, de încărcare, de întărire, de destindere și desprindere temporară din universul viu al mișcării spre trăire în universul viu al nemișcării (al odihnei și repausului).

Viața se oglindește astfel binomial: pe de o parte, în mișcare și, pe cealaltă parte, în nemișcare. Când ea se află în stadiul ei plictisitor, obositor, plin de amăgiri și speranțe frânte, de amărăciuni și poveri doborâtoare, viața trăiește ca nemișcare – ca greutate ce te țintește locului, ca lipsă de energie care cheamă nevoia de odihnă și somn, de retragere și abandon.

În această instanță a ei viața are nevoie stringentă de odihnă și aceasta vine indiferent de frământările ei – astfel somnul vine și

Și atunci, poate te întrebi tu acum, întrebarea „Ce este viața?” caută un adevăr corespondență? Unul coerentă? Unul consensual? Sau poate pragmatic? Sau un adevăr credință?

- Nu! Ea caută un *adevăr trăire* (ΛΔΛΔΛΔ ΛΔΛΔΛΔ), ea caută o experiență integrală și integratoare, provocată de un anumit stil de vorbire (specific pentru *Calea Întrebării* - ΛΔΛΔΛΔ ΛΔΛΔΛΔΛΔΛΔ) generată de o anumită metodă interogativă (ce porcede prin disipare spre concentrare și revelare, respectiv prin analiză spre sinteză și rezolvare).

Adevărul trăire este singurul adevăr veritabil al vieții, singurul conform cu natura ei intimă, acordat la maxim pe frecvența ei de vibrație - fiind evident că viața se acordează întotdeauna cu trăitorul, că viețuirea caută mereu trăirea.

Comunicarea vieții îmbracă deci forma îmbierii și incitării, a ispitirii și excitării, a momirii și chemării spre trăire, spre adevărul trăire, spre experimentarea directă a unor noi forme ale vieții.

Trăirea aceasta este *integralistă* (ΛΔΛΔΛΔΛΔΛΔΛΔ) - ea nu este nici doar empirică, nici doar rațională, nici doar intuitivă, nici doar emoțională, nici doar volitivă, nici doar instinctivă, nici doar ideatic-conceptuală, nici doar concret-materială. Trăirea vieții este întotdeauna (indiferent de ce ar zice unii și alții) integrală - întregitoare și integratoare.

Adevărul trăire nu poate fi negat, ci doar constatat, nu poate fi arătat, dar poate fi experimentat.

Adevărul trăire nu este o corespondență, nu este o suprapunere, nu este o legătură, ci este o rețea de legături - el nu caută suprapuneri între vorbe și fapte, între propoziții și fenomene, între enunțuri și starea unor obiecte/ subiecte - ci caută trăiri de fapte, de fenomene, de obiecte, de subiecte - și, evident, chiar și de vorbe, de propoziții și enunțuri...

Iar în măsura în care e de găsit o corespondență în adevărul trăire această corespondență nu e de găsit între intuirea unei trăiri și trăirea propriu-zisă. Trăirea are întotdeauna un farmec inconfundabil de unicitate, de irepetabilitate, de noutate. Nici o trăire nu corespunde în esență cu o altă trăire - fiecare trăire neexperimentată încă poate fi doar vag înțeleasă - ea nu poate fi transmisă prin cuvinte (fie ele rostite cu simpatie sau antipatie), ci doar prin trăire. A rosti adevărul este a-l simți, este a-l trăi în sinele tău cel mai lăuntric cu putință a fi experimentat...

De aceea, a vorbi despre „adevăruri” pe care nu le-ai experimentat este doar a vorbi în van. A vorbi despre cele pe care le-ai experimentat nu este însă cu nimic mai relevant...

Adevărul nu se verifică, pentru că el nu se afirmă, ci se trăiește. Adevărul pretins nu se confirmă, pentru că el nu se poate afirma, ci se poate doar vag indica.

Prin comunicare adevărul se poate deci doar semnala în mod relativ difuz, se poate doar adulmea de la distanță, se poate doar intui dincolo de cuvinte... El se poate experimenta în plinătatea lui identitară doar prin trăire – nu prin trăirea adevărului, ci prin trăirea vieții!

Adevărul trăire (АД-√АДПД ХАХХТ) nu e consensual, el nu este ceva cu care ne putem pune total de acord – fiecare trăire este subiectivă și unică – de aceea, nu poate fi împărțită pe deplin, ci doar în mod parțial – prin demersuri hermeneutice, prin empatie imaginară mai mult decât prin acordare reală.

De multe ori, adevărul consensual este astfel doar o problemă de voință (bună-voință sau rea-voință) și nu una de conștiință, e o problemă de moft și nu una de reflecție profundă. De aceea, acest adevăr pretins consensual nu prea are consistență.

La fel stă treaba și cu adevărul pragmatic. Ridicat pe un pedestal de piatră cu fundament de lut, pretinzând a întruhipa utilitatea mai presus de orice, adevărul pragmatic eludează, de foarte multe ori, chiar și trăirea cea mai evidentă. El devine cu prea mare ușurință minciună, dacă „Zeița Utilității” i-o cere.

Adevărul credinței face și el, de cele mai multe ori, aceleași compromisuri ca toate adevărurile care se caută pe ele însele în afara trăirii vii, a vieții spontane, imediate, vitale, sincere, deschise, profunde.

El afirmă pentru sine iluzia unei trăiri imposibile și leapădă cu încăpățănare din conștiința sa trăirea evidenței. (E drept însă că și trăirea unei iluzii e tot o formă de trăire.) Toate adevărurile se reduc deci în esență la *adevărul trăire*, pentru că el este singura formă de adevăr care poate fi trăită cu adevărat.

– Și atunci (dacă și iluzia poate fi trăită, dacă și consensul aparent poate fi experimentat, dacă și corespondența lingvistică poate fi viețuită, dacă și utilitatea minciunii poate fi dovedită...), ce rol joacă *minciuna* (√ХАХХПΛ), vei întreba poate tu, în acest adevăr trăire?

– Bună întrebare... uite și un răspuns – opus *adevărului trăire* (АД-√АДПДПХ ХАХХТ) este *minciuna trăire* (√ХАХХПΛ ХАХХТ), este actul existențial pe care atunci când îl trăiești te revolți instantaneu împotriva lui, pentru că știi că, deși îl trăiești cu adevărat, tu trăiești de fapt o minciună, o greșeală, o eroare, o iluzie, o aparență, o inutilitate, o răutate, o ideologie perfidă, o mitologie infantilă.

Minciuna trăire este minciuna pe care o trăiești, pe care o simți ca atare atunci când o trăiești, este intuiția inconfundabilă pe care atunci când o ai, simți cu putere sau doar periferial că „ceva nu este în regulă”, că „ceva nu se leagă”, că „ceva nu este cum ar

trebui să fie”, că „aparențele te înșeală”, că ceva se ascunde amăgitor în spatele unor apariții fenomenale formal atrăgătoare.

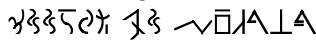
Minciuna trăită este trăirea în care viețuiești când te întrebi „Ce este viața?”. Adevărul trăit este cel pe care îl vei experimenta de abia când această întrebare te va scoate și pe tine din infernul incertitudinilor verbale...

Minciuna trăită nu este deci o problemă de incoerență, de lipsă de utilitate, de consens sau de sens. Nu! Minciuna trăită este trăirea relativ conștient asumată în minciună, în superficialitate, în ezitare și disipare, în dezorientare și debusolare, în amăgire și resemnare.

Iar tu știi aceasta – de fiecare dată când trăiești în minciună, o simți, mult mai mult decât ai vrea să o faci, mult mai apăsător decât ți-ai dori, mult mai profund decât ai fi dispus să recunoști... Minciuna e o trăire directă, imediată, imposibil de confundat cu adevărul. Poți însă să te amăgești că această confuzie este posibilă și astfel să rămâi în continuare în minciună.

Viața are în ea această dualitate – de multe ori, alege să trăiască în minciună, iar, alteori, se încântă pe sine prin trăirea în adevăr – de fiecare dată însă ea este aceeași – o *trăire*, mult dincolo de minciună sau adevăr, o trăire deplină a întregului, care nu are nevoie de justificare, fiindcă își înțelege propria sa relativitate sensual asumată în raport cu manifestările infinite ale minciunii și adevărului.

Viitor și morală

Întrebarea „Ce este viața?” este o întrebare a vieții, o întrebare care vizează trăirea vieții – de aceea, ea este și o întrebare morală – o întrebare care iscodește conduita morală a vieții: „Ce este viața (mea, respectiv a ta)?” – Este ceva bun sau ceva rău? Ceva care se complăce în înșelare și minciună sau ceva care trăiește în sinceritate și adevăr? Ceva care se dedă furtului și acaparării necinstite sau cinstei și dăruirii? Ceva violent sau ceva non-violent? Ceva cu porniri distructive sau vindecătoare...

Morala (vieții) este deci chemată să răspundă la întrebările de mai sus, respectiv la întrebările: „Ce trebuie să fac/ facem?” și „Ce este bine să fac/ facem?”. Ea este chemată să răspundă la întrebarea „Chiar realizez ceea ce vreau să realizez prin acțiunea pe care o fac?”. Adică – „Făcând ceea ce fac obțin cu adevărat ceea ce vreau să obțin?”. Există o corespondență clară, directă și imediată între voința (dorința) mea și rezultatul evident al acțiunii pornite din ea?

Gândirea (morală) are ca structură „rațiunea corectă”, rațiunea care pusă în acțiune se confirmă („profeția” care se împlinește, prevederea care se realizează). Gândirea (etică) care nu are nici o urmare practică nu este posibilă. Chiar și raționamentele cele mai abstracte, care aparent dau impresia că, în gradul lor de universalitate conceptuală, nu au nici un fel de urmări empirice, practice, concrete – au astfel de urmări – cum ar fi, de exemplu: ignorarea realității imediate, fuga de concret, confuzia ideatică, rătăcirea conceptual-mentală, pierderea în acțiuni delirante verbal, în simple rătăcirii lingvistice printre cuvinte fără substanță sensuală clar delimitată.

„Abstractul” se poate gândi și se poate trăi ca atare – nu se poate nega însă faptul că, adeseori, există și o urmare practică, concretă, imediată, palpabilă a adoptării în psihic, în mod predominant a unei gândiri poetic-abstracte – filosofic-naiv-elitiste – vorbulativ-jargonice.

Gândirea se reflectă în acțiune mult mai mult decât cred unii „poeți” sau „filosofi”. De aceea, modalitatea „limbăristică” de gândire are urmări „materiale” clare și bine delimitate – atât pentru cei care o practică, cât și pentru societățile care îi iau pe aceștia ca „modele de gândire”.

Gândirea (intenționat) neclară, confuză, rătăcitoare, dispersată, incoerentă are ca și consecință o acțiune corespunzătoare la nivel de individ și societate – neclaritatea reperelor, confuzia valorilor, rătăcirea fără direcție precisă, dispersarea și disiparea inutilă a energiilor vitaliste, progresiste și creatoare. De aceea, dacă viața se complăce doar în rătăcirii gândiristic – vorbitoare ea își asumă imediat și consecințele acestei rătăcirii reflexive.

Meditând asupra vieții (morale) putem vedea că viața care se întrebă „Care este scopul vieții mele?”, „Care este destinul meu?” (/ „Ce trebuie să fac?”) este o viață infantilă, dezorientată, care nu știe ce vrea și ce trebuie să facă, care rătăcește aleator prin ea însăși... Și e bună și rătăcirea aceasta, dar numai dacă este temporară, dacă este specifică doar unei perioade de trecere dinspre un scop împlinit spre un scop de propus spre realizare. Permanentizarea indeciziei, a ezitării, a dezorientării nu face decât să transforme viața în indecizie, ezitare și dezorientare, în ratare perpetuă a ceea ce este esențial și profund – în rătăcire conceptual – emoțională pe la suprafața valurilor vieții.

Problema majoră a vieții (morale) nu este atât „ce va face” sau „ce e de făcut”, ci dacă făcând *ceva anume* cu *intenția* explicită sau implicită „X” (și întotdeauna este cel puțin una, dacă nu chiar mai multe astfel de intenții/ scopuri) va atinge cu adevărat scopul pe care și l-a propus. Gândirea (morală) are (și) rol de previziune corectă a efectului acțiunilor individuale și sociale pornite din acea gândire.

De aceea, la întrebarea „Ce este viața?” se poate răspunde că ea este „previziune”, că ea este anticipare a manifestărilor sale viitoare. Pe tabla de șah a vieții viața „albă” trebuie mereu să anticipeze mișcărilor vieții „negre”. Dacă reușește acest lucru va „câștiga partida”, dacă nu „va lua bătaie”.

Totuși, cum previziunea absolută, total exactă a tuturor posibilităților de desfășurare a unei acțiuni nu este posibilă, viața este chemată să realizeze o previziune întotdeauna relativă, o previziune a celor mai probabile consecințe pe care le vor avea acțiunile sale.

Întrebarea „Ce este viața?” se pune mereu într-un context dinamic și vrea, de multe ori, să spună, de fapt, altceva – anume: „Ce se va întâmpla în continuare?”, „Care este viitorul vieții?” (având în vedere prezentul și trecutul ei). „Este viața ceva cu viitor?”, „Este ea un ceva care va continua? Și dacă da – atunci cum, sub ce formă, sub ce chip se va manifesta ea pe viitor?”.

Întrebarea „Ce este viața?” ne plasează astfel în dinamica vieții, ne face conștienți de mișcarea ei continuă, ne îndeamnă să-i conturăm direcții de desfășurare care să fie în acord cu instinctele și cu dorințele ei de propășire și de expansiune, pe cât posibil, armonioasă.

Limita moralei vieții nu se constituie deci doar întru delimitarea unei direcții pe care ea să se desfășoare – aceasta nu e o problemă esențială a vieții – fiindcă ea e întotdeauna pe o direcție sau alta (fie că vrea, fie că nu vrea). Problema este dacă mișcându-se pe o direcție anume (aleasă și/ sau impusă), ea ajunge să-și împlinească obiectivele pe care crede că și le va împlini mergând pe acea direcție.

Ea trebuie să rezolve deci problema corespondenței între două feluri de viitor (respectiv țel): viitorul prevăzut/ anticipat/ așteptat (*țelul dorit*) și viitorul actualizat/ realizat (*țelul atins*). Dacă acestea două nu se suprapun la momentul întâlnirii lor, atunci viața are o problemă sau mai multe, mai gravă sau mai puțin gravă.

Pentru a evita această „problemă” este bine deci ca viața să fie atentă la a se călăuzi după „așteptări cât mai corecte” și la a evita „așteptările false” – să nu se aștepte (explicit sau implicit) să se realizeze lucruri care sunt imposibil să se realizeze (în raport cognitiv cu experiența sa trecută evidentă – (re)verificată și în prezent).

Întrebându-te deci „Ce este viața?”, vrând-nevrând, tu reflectezi și asupra viitorului ei – asupra moralei pe care ți-o asumi ca ghid de previzionare în viață. Astfel devine evident că sunt două tipuri de morală: morală corectă și morală greșită. Constatând suprapunerile, respectiv nesuprapunerile existente între ceea ce

ele promit și ceea ce ele realizează în fapt le putem diferenția cu ușurință una de alta.

Viața morală corectă este relaxare, armonie, încântare, normalitate. Viața morală greșită este agitație, neliniște, suferință, chin. Și chiar dacă ambele sunt forme de viață, ele nu sunt însă la fel de dorite de ea.

Calea Întrebării urmărește prin *întrebare* (ᄇᄃᄆᄆᄆᄆᄆᄆ) intuirea acelei vieți care transcende dualitatea prin înțelegerea integratoare a realităților complementare și integrarea lor într-o mișcare cât mai armonioasă cu putință.

Iubirea, Misterul și Viața

ᄆᄆᄆᄆᄆᄆᄆᄆᄆ ᄆᄆᄆᄆᄆᄆᄆᄆᄆ ᄆᄆᄆᄆᄆᄆᄆᄆᄆ

Viața, prin esența ei, nu se reduce în mod unilateral la nici una din extremele care se manifestă prin ea, la nici una din manifestările ei parțiale.

Ea nu se reduce, de exemplu, nici la „iubire”, nici la „ură”, nici la „indiferență”... Ea nu se reduce, de exemplu, nici la „revelare”/ „rezolvare”/ „destăinuire”/ „dezvăluire”, nici la „mister”/ „secret”/ „taină”/ „învăluire”...

Viața este complexitate. Aceasta vrea să spună că ea trăiește în infinit și că, prin urmare, orice reducere ideatică a ei la o parte oarecare din manifestare nu este decât o privire unilaterală (prin definiție principal greșită/ incompletă), asupra realității multilaterale a vieții.

În clipe de normalitate sau de exaltare, viața se identifică însă până la contopire cu diferite idei-emoții care i se prezintă în față spre oglindire temporară și parțială.

Și orice reflecție a vieții, orice reflecție asupra vieții (și asupra a orice altceva) nu este, de altfel, decât o reflecție temporară și parțială, o reflecție-oglundire aproximativă care mai mult intuieste decât definește, care mai mult contemplă decât stăpânește...

Viața se poate astfel identifica uneori cu iubirea. La întrebarea „Ce este viața?” unii ar putea răspunde uneori: „*Viața este iubire!*” (ᄆᄆᄆᄆᄆᄆᄆᄆᄆ ᄆᄆᄆᄆᄆᄆᄆᄆᄆ ᄆᄆᄆᄆᄆᄆᄆᄆᄆ). De fapt, ei vor să zică doar că, în acel moment, viața (principal redusă prin limitări artificial-subiective) este pentru ei „iubire”... – că, în acel moment, ei simt cu putere în interiorul lor ceva relativ distinct pe care aleg să-l aproximeze prin cuvântul „iubire” (ᄆᄆᄆᄆᄆᄆᄆᄆᄆ).

Viața este indefinită și indefinibilă, iubirea este la fel – o știu și eu, o știți și tu... doar că unii aleg totuși să definească ceea ce simt – de exemplu, iubirea-normală sau iubirea-extaz... Ei aleg astfel să definească un indefinit prin alt indefinit și atunci zic: „Viața este

iubire! Totul este iubire! Iubirea este peste tot și în toate! Iubirea este viață! Unica viață adevărată! Unica viață care se însoțește cu desfătarea cuprinderii instinctiv-intime a vieții în întregul ei – cu iubirea vieții; cu iubirea vieții aproapelui, a celui/ celei iubit/e, a oamenilor de aceeași etnie, a tuturor oamenilor, a tuturor ființelor... Iubirea este un elan sacru de prețuire și protejare practică a vieții!”.

Și este adevărat că uneori, viața vrea să protejeze viața, că, de multe ori, viața se înflăcărează la ideea prețuirii și ajutorării practice a unei alte vieți considerată de ea (după criteriile subiective) ca fiindu-i asemănătoare în structură și ideea spre acțiune.

Dar e la fel de adevărat că, de cele mai multe ori, această iubire a vieții pentru viață este foarte restrânsă, reducându-se la „familie” în principal – pentru restul „vieții” ea rezervându-și, dacă nu „ura”, atunci cel puțin „indiferența”.

Pentru o privire relativ obiectivă și detașată a vieții, aceasta (viața) este când „iubire”, când „ură”, când „indiferență”... – dar mai ales „indiferență”. Dacă rezervele de „iubire”, respectiv de „ură” ale vieții, par a fi secătuite relativ repede, rezervele ei de „indiferență” intră cu maximă ușurință în sfera banalității sale cotidiene. Nu e însă niciodată o indiferență totală și completă, ci e una parțială și selectivă – o indiferență care alege.

Văzută astfel, în tripla ipostază „iubire – indiferență – ură”, viața ne apare ca fiind în mod evident „complexă”, ca fiind mai mult decât ceva anume – ca fiind „ceva” cu infinit de multe valențe identitar-sugestive.

Preferințele vieții sunt circumstanțiale și trecătoare. Pe cât de repede se poate ea entuziasma de ceva, pe atât de repede se poate dezumfla din entuziasmul său – pentru că, de cele mai multe ori, lucrurile nu sunt ceea ce par, ci cu totul altceva...

Viața pare astfel uneori să fie un „mister” – ceva care se ascunde în ea, pe ea, sub ea, dincolo de ea – o grămadă de necunoscute, o infinitate de ghicitori, un număr nelimitat de mistere/ taine/ secrete. Iar când viața se entuziasmează de constatarea prezenței misterului peste toate cele câte sunt, ea poate răspunde la întrebarea „Ce este viața?” astfel: „Viața este un Mister! Un mister profund și total! Un mister absolut care nu poate fi dezlegat (decât poate „parțial”)...”

„Misterul” (мистерия) este însă și el doar o problemă dată spre rezolvare. Și se rezolvă prin revelație, prin intuiție, prin inspirație, prin cercetare, prin aprofundare, prin dezlegare...

Misterul este, prin urmare, alcătuit din infinite mistere și multe din ele, dacă sunt cât mai clar definite și bine abordate, pot fi (relativ) dezlegate. Dar cum numărul de mistere este infinit,

Misterul (ca sumă a tuturor misterelor existente) continuă să rămână mereu un mister.

Mai ales pentru cel care ajunge să aibă Revelația Misterului, pentru cel care trăiește cu intensitate, pentru un timp, în conștiința existenței misterului total insolubil. Pentru el în acele momente „Viața este Misterul! Misterul infinit!”.

Cel care rezolvă (/ dezleagă) câte un mister (/ taină/ secret) oarecare o face (printre altele) fiindcă are „spiritul științific” bine dezvoltat și fiindcă are îndemânarea „tehnică” necesară. Astfel omul potrivit la timpul potrivit și la locul potrivit poate ajunge să iubească misterul, să iubească ghicitorile și întrebările bine puse, pentru că știe că astfel le poate rezolva în limitele misterelor rezolvabile.

Viața poate atunci să spună despre sine: „Viața este iubire a misterului!”, dacă vrea să pună accentul pe iubire și pe rezolvarea relativă a unor mistere rezolvabile sau poate să spună „Viața este misterul iubirii!”, dacă vrea să pună accentul pe mister... pe misterul iubirii...

Oricum ar pune însă accentul esențială pentru viață rămâne nu căutarea unui „răspuns ultim” la o întrebare oarecare (de exemplu, la întrebarea „Ce este viața?”), ci trăirea plenară, uneori extatică și expansivă, alteori enstatică și introversivă, uneori contemplativă, alteori activă a conștiinței unui răspuns oarecare – la un moment dat, de exemplu, „iubirea” cu infinitele ei nuanțe, în alt moment, „indiferența” sau „misterul”, sau „întâmplarea”, sau „idealul” ș.a.m.d.

Viața este o perpetuă *călătorie prin conștiință*, prin infinite stări de conștiință, călătorie pe parcursul căreia este mereu util pentru viață să știe cum să se bucure pe deplin de trăirea fiecăreia din manifestările ei armonioase (de conștiință, emoționale, intelectuale, fizice etc.).

Viața nu este însă doar un drum. Ea nu este nici doar un scop ultim. Ea este și drum (un drum oarecare – *drumul* – drum – pe care merge astăzi) și scop ultim (*scopul ultim* – scop – pe care îl consideră pe moment a fi demn de urmărit).

La fel stau lucrurile și în ceea ce privește *Calea Întrebării* – ea e mai mult decât un drum și o țintă, dar totuși, în esență, nu este decât un drum oarecare cu o țintă oarecare (relativ bine delimitată), care poate fi trăită și experimentată alături de alte drumuri și ținte pe care viața ni le scoate cu dezinvoltură nemărginită în cale. E drept însă că anumite stări și trăiri sunt mai intense și mai durabile decât altele, că anumite revelații trăite la un moment dat pot deveni definitorii pentru viața care le trăiește pulsul lor de viață.

gratuit („artei de amorul artei”). Filosofia haotică întreține în zarea ei material-conceptuală amenințarea plauzibilă a negativului, regresului și inutilului.

Obiectul lor de înfiripare discursivă se conturează în jurul ideii de *sens* – în filosofia eroică sensul este motivat spre deschiderea unor noi capitole constructive, formal desprinse de inițierile genetice specifice naturalului și conturate conceptual și emoțional în jurul creației „artificiale”, a creației încadrate prin potență în legile naturii, dar desprinsă prin imaginație constructivă de ispita unei complaceri inerțiale în modele arhitectonice serios corodate de trecerea timpului prin istorie.

Eroicul scoate din dezorientare și stagnare, din pasivitate și indiferență, din pesimism și resemnare. El este cel care ia inițiativa unei construcții noi, a unui discurs care promite revigorare, tonifiere, trăire aprinsă, implicare în conturarea propriului destin sub semnul clarității, coerenței, simplității, eficienței, planificării și acțiunii progresiste dinspre un dat brut spre un produs bine prelucrat.

În filosofia metaforică, pe de altă parte, sensul se păstrează la distanță de actualizarea sa univocă. Metaforicul indică, dar nu precizează, arată, dar nu localizează, incită, dar nu excită, provoacă, dar nu concretizează.

Metaforicul plasează sensul în expectativă, îl obligă să plutească nediferențiat în sfera existenței universale care teoretic duce peste tot, dar, în fapt, nu duce nicăieri.

El încearcă să exprime inexprimabilul. De aceea rămâne mereu suspendat la jumătatea distanței dintre abstract și concret fiind obligat să se mulțumească cu dimensiunea unor convingeri neconvingătoare, a unor construcții din nisip conceptual care sunt menite mai mult inspirației decât explicării, mai mult intuiției decât reflecției coerent-constructive, mai mult poeticului decât tehnicului, mai mult umanului decât realului.

Filosofiei haotice îi lipsește și sensul eroicului și cel al metaforei. Sensul haoticului este îndreptat instinctiv spre prăbușire, spre apocaliptic, spre tomnatic. El se apropie mai mult de real decât metaforicul, dar o face de o manieră pesimistă, critică, analitic-distructivă.

Filosofia haotică scurtcircuitează sensul, îl oprește din mers. Ea creează instanțe detașate de dinamic care conceptualizează răul, care contemplă boala, sărăcia, durerea, neînțelegerea, moartea. În haotic sensul își pierde sensul, uită de sine și vagabondează ideatic printre resturi de lume rămase în ruine în urma întâlnirii crude cu privirea nihilistă a vieții.

Haoticul neagă, eroicul afirmă, metaforicul confirmă orice. Filosofia, prin urmare, este prin definiție obligată să se identifice pe sine fie cu haoticul, fie cu metaforicul, fie cu eroicul. Alegerea

instanței de manifestare este pentru ea precum alegerea unui mediu de oglindire – haoticul alege aroma toamnă a lapoviței ce prevestește iarna; metaforicul alege apa tulbure, confuză, neclară – apa înghețată în vis de iarnă care hibernează; eroicul alege elanul zăpezii topite sub puteri solare renăscute, elanul revigorant al ploilor de primăvară ce aduc cu ele renașterea naturii.

Conținutul filosofiei în genere are mereu o mască de sens și se manifestă principial prin ea în strânsă corelație cu dispoziția congenitală și de moment a filosofului care purcede spre filosofare. Când în sens expansiv, când pe lângă sens, când lipsită vizibil de aportul lui, filosofia se conturează mereu pe sine fie sub stindardul sensual al eroicului, fie sub cel al metaforicului, fie sub cel al haoticului. Și fiind filosofie a vieții, viața îi urmează pe același plan de axe spre orientare cognitivă și acțională.

Filosofia eroică plasează sensul în viață prezent actualizată, cea metaforică îl plasează în viață slab conturată, cea haotică în viață care reflectează la sensul morții.

Arhetipurile valorizatoare specifice haoticului, metaforicului și eroicului se manifestă peste toată întinderea câmpului de cuprindere al filosofiei – în metafizică, în axiologie, în etică, în logică, în estetică ș.a.m.d. Asumarea uneia dintre aceste trei direcții de ființare este asumarea unei atitudini de viață, a unui suflu de sens care fie distruge, fie disipează, fie concentrează.

Ele se completează unele pe altele și se succed în jocul imprevizibil al vieții în funcție de circumstanțe, de voință și de conștiință. Dar întotdeauna ele jalonează un mers în spirală (progresivă sau regresivă, după caz), un drum care purcede dinspre haotic, prin metaforic, spre eroic sau invers: dinspre eroic, prin metaforic spre haotic.

Primul sens îl putem numi *cratosian* (de la gr. *cratos* – putere), pentru că împuternicește ființa, o întărește, o umple de viață, o face vie. Al doilea sens îl putem numi *nihilian* (de la lat. *nihil* – nimic), pentru că slăbește ființa, o deposează de vlagă, încearcă a o prinde (cel puțin pentru o vreme) în sfera vidului, a golului, a nimicului.

Cratosianul este expansiv: el scoate haoticul din ritm și îl convinge, mai întâi, cu promisiunea unor metafore pline de viață și, apoi, chiar cu viziunea unor fapte eroice.

Nihilianul este contractil: el demobilizează eroicul din elanul său, mai întâi, prin amăgirea unor metafore relativist distructive și, apoi, prin constatarea incontestabilă a unor acte haotice.

Sensul cratosian umple viața de bun simț, de idei concrete, de utopii realizabile, de visuri-prognoze chemate spre împlinire prin planificare detaliată și prin acțiune concretă imediată. Sensul nihilian sugerează sângele vieții, vlăguiește dorința ei de motivație, împinge instinctul spre resemnare și indiferență după ce îl trece

median prin revoltă adolescentină și agitație inutilă, lipsită de speranță și metodă.

Sensul de combinare dintre haotic, metaforic și eroic poate îmbrăca însă și alte haine sensuale decât cele ale cratosianului și nihilianului.

Dacă el purcede, de exemplu, dinspre eroic spre haotic și apoi se oprește (temporar) în metaforic, obținem *poeticul* care încă speră, poeticul care încearcă să-și revină din durerea unei căderi brutale care l-a aruncat din eroic direct în haotic, printr-o nenorocire. Obținem astfel convalescentul.

Dacă viața purcede dinspre haotic, prin eroic, spre metaforic este evident că ea trece printr-un proces de amăgire sublimată. Este scoasă din haotic de promisiunea eroicului doar pentru a descoperi că acest eroic nu era așa de pur pe cât îl credea, că în el este loc de foarte multe nuanțe și reformulări de atitudini. Eroicul astfel dezvelit de alura sa de sfințenie imaginată fără temei se reconfigurează cu ajutorul metaforicului pentru a se adapta obiectivității realului.

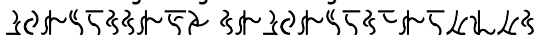
Cele trei fețe ale sensului se leagă astfel de cele trei momente ale timpului și de cele trei repere ale spațiului: eroicul se substanțializează sub flamura prezentului și a înălțării; haoticul se conturează în umbra amenințărilor viitorului și a întinderilor abisului, iar metaforicul se joacă cu timpul și cu spațiul ascunzându-se cu dibăcie în alegoriile trecutului și în planurile pluridimensionale plasate relativ între înălțime și adâncime, între viziunea sinteticului și profunzimea analiticului.

Viața în latura sa eroică filosofează prin acțiune, prin decizie, prin determinare, prin asumarea răspunderii și prin îndrăzneală novatoare. În latura sa haotică ea filosofează prin retragere, prin indecizie, prin ezitare, prin amânare și prin resemnare. Sub aripa sa metaforică viața filosofează prin disimulare, prin divagație și divertisment, prin distragere și disipare, prin iluzionare și interpretare.

Prin haotic viața se pierde pe sine, prin metaforic își caută identitate, iar prin eroic își arată cu hotărâre sensul său asumat spre manifestare.

La întrebarea „Ce este viața?” se poate, prin urmare, răspunde că ea este „ceea ce este așa cum este” – când haotică, când metaforică, când eroică... dar mai ales o realitate complexă, integrală și integratoare, în care extremele se completează și se generează reciproc, în care diversele ei fațete de prezentare se succed și/sau se suprapun în cadrul acelei imagini iconice pe care viața și-o prezintă către sine din perspectiva integratoare a supra-conștientului, conștientului, sub-conștientului și in-conștientului ei.

Conștiința inconștientului

Dacă vorbim despre „conștient” și „inconștient” – despre rolul lor în viață – putem începe prin a spune despre conștientul vieții că el este doar o parte a inconștientului ei și invers. Conștientul și inconștientul nu se opun în viață – ei se completează reciproc, se reflectă unul în altul – conștientul este doar o parte minusculă și nesemnificativă a realității relativ impropriu numită inconștient și invers. Cu alte cuvinte, se poate deci zice că „conștientul” este de fapt „inconștient” și, respectiv, că „inconștientul” este de fapt „conștient”. Se poate deci spune că „conștientul” este doar o parte oarecare din „inconștient” și că „inconștientul” este doar o parte oarecare din „conștient” – adică, cum ar veni, că limitele de delimitare dintre „conștient” și „inconștient” nu sunt așa de clare precum ar fi tentați unii să creadă.

A te manifesta conștient, a crede că te manifesti conștient este astfel doar o altă fațetă inconștientă a inconștientului. Iar a te manifesta inconștient, a crede că te manifesti inconștient este doar o altă fațetă conștientă a conștientului.

Inconștientul-conștient sau conștientul-inconștient este întregul aflat în acțiune, iar conștientul este doar o parte din această acțiune – partea care reflectă inconștientul spre sine, partea care îl face conștient de inconștiența sa.

A fi însă conștient de ceea ce este conștient este o iluzie. A fi conștient de ceea ce este inconștient este o altă iluzie. Și totuși a fi în inconștient, ca inconștient prin inconștient, poate fi o realitate, un ceva puțin mai mult decât o simplă iluzie. La fel e cu a fi conștient, ca și conștient, prin conștient...

Iluzia conștientului conștient se spulberă prin punerea unei simple întrebări – de exemplu, a întrebării „Ce este conștiința?” sau „Ce este conștientul?” (sau, de ce nu? – „Ce este viața?”).

A fi conștient de faptul că ești inconștient, înseamnă a trăi în paradoxul de a fi inconștient și conștient în același timp... Iluzia inconștientului conștientizat se spulberă însă pe drumul parcurgerii întrebării, din aproape în aproape, spre tot mai departe și tot mai departe...

Doar cel naiv poate să se amăgească cu iluzia conștientului conștientizat sau a inconștientului conștientizat. Cel care însă se aruncă în abisul ființării prin repetarea continuă, pentru un timp, a întrebării („Ce este viața?”... „Ce este viața?”... „Ce este viața?”...)... acela poate să ajungă negreșit la „a înțelege” destul de bine inconștiența inconștientului său, inconștiența conștiinței

Inconștientul nu este însă inconștient. El este conștient. Inconștientul are toate calitățile conștientului și încă câteva pe deasupra – el este astfel uneori și un supra-conștient.

Inconștientul este conștient, pentru că știe ce face și face bine ceea ce face! El este conștient, pentru că se „conștientizează” pe sine ca „inconștient”. Este conștient, pentru că el este motivul principal care pune în funcțiune orice viață – la nivel biologic, psihologic, energetic ș.a.m.d.

Pentru că este sursa directă a sensului, inconștientul este conștient, nu doar de sine (ca fiind inconștient), ci de tot ceea ce este. Inconștiența sa este supraconștiență. Inconștiența sa este conștiință. Inconștiența sa este inconștientă. Dacă numim cuprinsul total al realității Întreg, atunci inconștientul, subconștientul, conștientul și supraconștientul se vor arăta doar ca părți relativ fictive ale unui întreg, ale uneia și aceleiași realități, care este și conștientă și inconștientă și subconștientă și supraconștientă și, mai ales, care nu este în esența ei nici una din aceste instanțe în mod exclusivist. Ea doar se joacă cu ele și se identifică aleator când cu una, când cu alta, când cu toate deodată.

Și astfel unii se întrebă: „Ce este viața?”... Nu pentru că nu ar ști („Ce este viața?”...), nu pentru că nu ar cunoaște direct viața („Ce este viața?”...), nu pentru că nu ar trăi-o („Ce este viața?”...), nu pentru că nu ar putea să o atingă („Ce este viața?”...) – ci pentru că ei constată în sine „întrebarea” („Ce este viața?”...) – pentru că realizează că „întrebarea” are viață („Ce este viața?”...), pentru că înțeleg că există un *Drum al Întrebării* (ΔΓ~ ^⊥ XΛJ-⊥ΛJXX) care duce într-o locație relativ precisă („Ce este viața?”...), pentru că simt că întrebarea repusă din nou („Ce este viața?”...) și din nou („Ce este viața?”...) îi poartă spre apropierea de esențele adevărate ale tuturor întrebărilor și răspunsurilor... Și simțind aceasta se întrebă precum o faci și tu acum: „Ce este viața?”... „Ce este viața?”... „Ce este viața?”...

Nu mă joc acum cu vorbele pentru a încerca să te amăgesc că există vreun răspuns metafizic fundamental în combinațiile relativ aleatoare de cuvinte specifice vreo unui răspuns oarecare.

Nu este în intenția mea această faptă. Eu le las pe ele să curgă prin mine spre tine pentru a te atenționa că nu este loc de odihnă în cuvinte, că nu este oprire pentru cel ce se prinde inconștient în hora lor nebună. Nu este scop de atins și nici trăire profundă de simțit pentru cel care amăgește și se amăgește – captiv fiind în lanțurile perfide ale cuvintelor-concepte care promit „sensuri finale” (⋄⊥Λ⊥ΓX -XΛ^⊥L) pentru naivii-visători aflați în căutare de ele.

Mă adresez deci direct ție acum pentru a-ți spune, fără menajamente, că aceste „sensuri finale” nu există pentru nici un „concept”, pentru nici o realitate. Mă adresez acum către tine

Încercând să te ajut să înțelegi că pășind pe *Calea Întrebării* (Λ^⊥^Λ ∑Λ∫∫-⊥^Λ∫∑) s-ar putea să ajungi și tu să conștientizezi „în mod inconștient” lipsa de finalitate dogmatic-absolutistă a oricărei promisiuni finaliste, oricât de sistematic-verbal-atrăgătoare ar fi conturată ea în fața chipului tău.

Prin această înțelegere te vei descătușa de lanțurile amânărilor filosofice și te vei deschide dinspre căutarea naivă de adevăruri și fapte care să ți se potrivească, spre descoperirea și crearea de adevăruri și acțiuni care se potrivesc altora mult mai mult decât ți se potrivesc ție. Pentru cel extrapolat spre infinit, pentru cel aflat aproape mereu în prezența intimă a ceea ce este fără de hotar și totuși atât de familiar, pentru acesta...

Nu mai continui că oricum nu vei înțelege. Scriind în cuvinte, nici eu nu înțeleg în ele trăirea ce o simt...

Dar te invit să o simți și tu... Și apoi cu adevărat vom putea să povestim, dacă ne vom întâlni, dincolo de cuvinte, dincolo de gesturi, dincolo de minte...

Acum avem doar o simulare de dialog, doar o amăgire de comunicare – eu știu asta, nu știu însă dacă și tu o știi... Probabil că nu... Dar nu are importanță...

Întrebându-ne iarăși „*Ce este viața?*” pășim împreună în trăirea revelatorie a acestei întrebări și poate... (doar tu știi sigur...) simți uneori că putem comunica prin această întrebare („*Ce este viața?*”...) – nu doar prin ceea ce ea afirmă (interogarea, cercetarea, aprofundarea vieții), ci și prin ceea ce ea neagă: anume, că am putea vreodată spune „în cuvinte” „*Ce este viața?*”...

Viața inconștientului

√∑^Λ∫^Λ ∑ΛΛ∅Λ∫∫∑-Λ∫∫∫∫

Observăm deci că „in-conștientul” poate trimite spre ceva care se sustrage conștientului – spre ceva la care acesta nu are un acces prea facil. El poate indica astfel spre comportamentele automate, spre „automatisme” – cel care se comportă inconștient se comportă automat, fără prea multă reflecție, atenție, conștiință (nu se comportă „cu știință”).

Viața se pare că se manifestă cu destulă tărie concomitent pe două planuri – cel al automatului, al repetitivului, al instinctivului, al intuitivului, al necesității, al predeterminatului, al mecanicului – care formează planul său inconștient și, respectiv, pe cel al spontanului, al accidentalului, al întâmplării, al atenției adusă în prezent, al voinței, al dorinței, al neprevăzutului, al creativității, al noului – care reprezintă planul conștientului.

Desigur că această împărțire nu este decât aparentă și superficială fiind de la sine înțeles că inconștientul și conștientul se îmbină într-o unică unitate psihică manifestată ca viață a conștiinței (deopotrivă conștientă și inconștientă).

Conștiința ca plan de unitate permite pătrunderea deopotrivă în inconștient și în conștient. Putem astfel vorbi de o conștiință a inconștientului și de o conștiință a conștientului. Dar pentru că mereu planurile vieții sunt intim întrepătrunse pe toate direcțiile lor de manifestare, nu putem să nu remarcăm că se poate vorbi la fel de ușor (precum am mai arătat) de un conștient al inconștientului, respectiv de un inconștient al conștientului.

Acestea nu sunt doar zone de contact și suprapunere absolut necesare pentru realizarea legăturilor organice constatate la nivelul vieții (fizice și psihice) între conștient și inconștient, ci sunt chiar mai mult – anume, instanțe de comunicare între două zone complementare ale vieții: timpul și spațiul.

Timpul îl putem vedea în corelație cu inconștientul și spațiul în legătură directă și imediată cu conștientul. Conștiința, pe de altă parte, face unirea între timp și spațiu, între inconștient și conștient.

Inconștientul-timp și conștientul-spațiu au deci puncte de diferențiere și puncte de suprapunere. Inconștientului-timp îi sunt specifice proiecțiile trecutului și ale viitorului. Conștientului-spațiu îi sunt specifice prezențele spațiale de acolo și de dincolo. Inconștientul-timp și conștientul-spațiu se întâlnesc însă în punctul spațio-temporal corespunzător lui aici-acum (prezentului de aici).

Dar bineînțeles că suprapunerea de locuri comune, identificată mai sus, poate fi cu ușurință inversată prin îndreptarea timpului către conștient și a spațiului către inconștient. Ceea ce nu se schimbă însă prin această inversare asociativă este mediul lor de comunicare: veșnicul aici-acum, prezentul perpetuu aflat mereu sub steagul conștiinței.

Inconștientul conștientului face trimitere spre acea zonă a conștiinței care atrage atenția ființei spre existența în câmpul perceptiv a posibilității-realitate-veșnic-confirmată, a unui dincolo aflat dincolo de aici-acum.

Conștientul inconștientului, pe de altă parte, ne cheamă spre înțelegerea prezenței implicite în dincolo de aici-acum tot a lui aici-acum. El mai indică apoi și spre faptul că inconștientul (îmbrăcat cu hainele sale trecute și viitoare, specifice amintirii și imaginației) are propria sa conștiință, propriul său conștient, propriul său spațiu – spațiul infinit al extinderii realului proiectiv.

Viața inconștientului are o reflecție conștientă specifică regăsită în proiecția inconștientului vieții spre realizarea ei conștientă prin mișcare cu sens (relativ), respectiv în manifestarea axiologică a

conștientului vieții spre realizarea sa inconștientă prin mișcare fără sens – prin mișcare spontană, înălțată (măcar iluzoriu) deasupra realității spațio-temporale a cosmosului.

Inconștientul vieții conștiente ne arată că putem găsi în inconștient valențele prezenței prezente a conștientului, fără însă ca această prezență a prezentului în câmpul trecut-viitor al timpului (inconștient) să cauzeze vreun neajuns ontologic sau vreo contradicție logică sau empirică între percepția simultană în conștiință a timpului și a spațiului, respectiv a inconștientului și a conștientului.

Viața integrală nu întreține în ființa sa distincții iluzorii de conținut crono-topic – nu pentru că nu ar putea să le facă, ci pentru că știe că dacă le-ar face, le-ar realiza doar pe nivelul superficial specific limbii care nu a gustat prin percepție directă (prin contemplare) nici conștiința spațiului prezent și nici inconștientul abisal, deopotrivă, prezent ca trecut și ca viitor.

Cine se întreabă „Ce este viața?”, odată ce pășește pe *Calea Întrebării*, nu încearcă să facă astfel de distincții superficiale, ci încearcă să trăiască direct experiența inconfundabilă specifică conștientului-acum-aici-acum și inconștientului-acum-acolo-atunci.

Contemplarea (ἰδέσθαι) este un act care unește conștientul cu inconștientul și timpul cu spațiul – care aduce conștiința la o unitate de viață ce nu poate fi nici înțeleasă, nici explicată, dar care, cu siguranță, poate fi trăită...

Contemplarea este a privi cu atenție și a te concentra cu toată ființa ta conștientă (volitiv-deziderativă) și inconștientă (instinctiv-intuitivă) asupra uneia și aceleiași prezențe: viața! ...

Ce este viața?; Ce este viața?; Ce este viața?... repeți întrebarea-aspect pe care te concentrezi (și cu ajutorul căreia te concentrezi) și contempli această întrebare-realitate care te poartă, cu fiecare repetare-concentrare-contemplare asupra ei, mai adânc în conștiință, din ce în ce mai adânc... spre punctul în care conștientul și inconștientul devin una, contopindu-se unul în altul pentru a renaște sub forma unei noi vieți și a unei noi conștiințe – *conștiința de dincolo de cuvinte, de gesturi și de minte* – conștiința nemărginirii veșnice, a acelei realități a-toate-cuprinzătoare care nu admite delimitări artificiale și nici distincții arbitrare, fiindcă nu le mai găsește acestora suport în sine – fiindcă dincolo de dualitate stă și ne așteaptă implacabil unitatea... și dincolo de acestea două este Ceea Ce Este...

Concentrează-te deci (contemplând prin repetare) asupra întrebării „Ce este viața?” (ἰδέσθαι). Las-o să curgă prin conștient („Ce este viața?”...) și inconștient („Ce este viața?”...); las-o să-ți iscodească în profunzime toate cotloanele posibile („Ce este viața?”...) și imposibile („Ce este viața?”...); las-o să-ți vină în față cu sute și mii și zeci de mii de răspunsuri... – dar nu-i cădea

nici unuia în plasă („Ce este viața?“...) și nu te lăsa furat și iluzionat de nici unul dintre ele („Ce este viața?“...) oricât de frumos sau convingător ar părea... Doar cel care refuză ispita finitului iarăși („Ce este viața?“...) și iarăși („Ce este viața?“...) și iarăși („Ce este viața?“...)... doar el va fi binecuvântat, în cele din urmă, cu viziunea infinită a infinitului...

Orice răspuns este o tentație spre finit, orice propoziție este o ispită care încearcă să te lege cu vorbe în vorbe. Nu te lăsa deci tentat și nu ceda ispitei! Bucură-te de ea iarăși și iarăși și iarăși... dar nu uita de tine și de drumul tău, nu uita că ținta pe *Calea Întrebării* nu este finitul și nici finitudinea...

Astfel, după zile și zile și zile de concentrare-contemplare-repetare-mentală-detașată a întrebării „*Ce este viața?*” și a observării răspunsurilor ei nenumărate, s-ar putea, la un moment dat, să ajungi la atingerea Răspunsului căutat (a răspunsului care să merite tot efortul tău de concentrare-repetare-contemplare (detașată, pățimașă, rebelă...)).

Te asigur de existența posibilității atingerii acestui Răspuns – însă îți spun că drumul specific pentru *Calea Întrebării* nu e nici ușor și nici lipsit de pericole! Nu pași deci pe el, dacă nu-ți stăpânești psihicul cu mult peste medie, dacă nu-i înțelegi cât de cât mecanismele bazale de cenzură și control (vezi pentru aceasta printre altele și cartea mea *Etica Armoniei*)! Altfel s-ar putea să regreți aruncarea în abisul supra-înălțat specific nemărginirii infinite fără pregătirea temeinică necesară acestei inițieri. Tehnicile descrise în *Etica Armoniei* îți vor oferi niște repere solide și niște modalități de auto-control destul de eficiente încât să fii capabil să te „reconstruiești” după ce vei atinge „viziunea” care te așteaptă la capătul Căii Întrebării...

„*Ce este viața?*” („*What is life?*”) – te întreb iarăși acum. Răspunsul nu este în această carte și nici în vreo altă carte. El este în tine! Nu știu însă dacă ești destinat să-l afli – aceasta doar tu poți să știi...

Vorbele acestei cărți nu se îndreaptă nici spre conștiința și nici spre inconștiința ta, ci spre conștiința ta – spre acel punct de unitate al vieții a cărui prezență o poți simți și tu chiar acum – chiar dacă încă doar de o manieră difuză, fără contur – ca pe o *existență ascunsă*...

Tu știi că ea este acolo! Vom vedea însă dacă vei putea să o scoți din ascundere spre a ți-o revela pe deplin în acel unic moment al „supremei iluminări” în care întrebarea „*Ce este viața?*” va actualiza și în tine destinul ei predeterminat întâlnirii dintre ființă și sens, dintre esență și conștiință, dintre valoare și viață, dintre inconștient și conștient, dintre timp și spațiu, dintre atunci-acum și aici-acolo-dincolo, dintre eternitate și infinitate...

îmbibat organic în ea (încă de la naștere) nu ar putea intra serios în confuzie – dar, de multe ori, ea se prefacă că îl ignoră...

Astfel, de exemplu, după ce anumiți „gânditori” au grijă să fie bine hrăniți și îngrijiți ei își permit să creeze tot felul de confuzii „filosofice” inutile în ei și în societate – ocolind și ignorând, adeseori, cu bună știință reperatele durerii și plăcerii, respectiv ale suferinței și fericirii (fiindcă abordarea clară a acestor aspecte ale ființei lor i-ar scoate destul de rapid din „confuzie”). Se prefac, prin urmare, că nu le văd, se prefac deci că ar fi confuzi.

Ei ți-ar putea spune atunci: „lumea este iluzorie” sau „mișcarea nu există”, sau „munca bucătarului nu e la fel de importantă precum cea a filosofului”.

Cât timp însă pot ei susține cu o figură serioasă astfel de afirmații? Evident, doar până îi trece la budă (căci atunci nu mai susțin că, de exemplu, „dorința de ușurare” este o iluzie); doar până li se face foame și sete – și atunci nu mai zic că mișcarea îndreptată spre a bea apă nu există sau că bucătarul/ bucătăreasa nu e important/ă...

Cu alte cuvinte, acești filosofi care teoretic ignoră evidențele au mai mereu grijă să nu le ignore și practic... Ei nu sunt, de multe ori, decât niște „rătăciți cu măsură”, teoretic ruși de realitate, dar practic bine lipiți de ea – niște „deliranți limbistici” care, adeseori, își bat joc (pe cât posibil) de bunul simț și de buna creștere – niște bârfitori relativ nesimțitori care odată ce și-au satisfăcut acele nevoi și dorințe legate de fundamentele brute ale vieții se pun apoi să debiteze lingvistic tot felul de aiureli x-ologice („ontologice”, „axiologice”...) despre ea.

Se apucă astfel ei să cugete la ce este „ființa” sau „cunoașterea”, sau „comunicarea”, sau „existența”, sau „viața”... Și evident nu e un lucru rău că se interoghează în legătură cu cele de mai sus... – rău este doar atunci când interogația lor ignoră evidențele, când ea doar se joacă superficial cu întrebările, fără a fi cu adevărat interesată de răspunsuri (profunde, adevărate, utile, revelatoare).

O mare parte din filosofie nu este astfel decât o scormonire ludică la suprafața lucrurilor. Noroc cu tehnologia care mai echilibrează pentru unii, uneori, „viziunea lor asupra lumii”, chiar dacă, adeseori, aceasta nu poate nici ea să rezolve confuziile filosofice ale vieții care ignoră relativ intenționat evidențele și care găsește, se pare, o oarecare „plăcere” în confuzie (mai ales, dacă această confuzie se numește, uneori, „metafizică” sau „teologie”)...

Multe orientări filosofice, religioase, psihologice, politice, economice se încăpățânează să se afirme ca fiind mai presus de tehnosciența bine întemeiată empiric și experimental și, uneori, chiar în afara ei – reușind astfel să rămână în continuare mai

presus de ea doar în aberații, confuzii, aiureli, superficialitate și incoerență.

Multe „filosofii despre viață” au rămas blocate mental pe vremea specifică unor sofisme și paralogisme antice și fanteziilor „intelectuale” proferate pe timpul când „zeii umblau pe pământ și se împerecheau cu fiicele oamenilor”...

Adeseori, progresul a putut să apară și să se manifeste doar când aceste filosofii mitologice au fost date ușor la o parte, doar când au fost puse de o parte vorbele delirante și s-a trecut la fapte, doar când în cadrul culturii și civilizației s-a pus mai mult accentul pe știința experimentală și pe tehnică și nu pe „povești („metafizice”) de adormit copii”...

Fără fapte și acțiuni practice, fără clarificări și clasificări precise, fără experiențe și experimente care să confirme sau să infirme ipotezele formulate în cursul cercetării vieții nu se poate merge prea departe pe calea progresului...

Așa zisul discurs filosofic al vieții care pretinde că se manifestă doar la nivelul generalului e, adeseori, doar vorbă goală – el nu poate fi nici măcar exercițiu de gândire (cum se pretinde uneori a fi), pentru că gândirea serioasă nu poate funcționa în golul privat de determinații al generalului lipsit total de particular, al universalului lipsit de individual, al întregului lipsit de parte sau invers...

De multe ori, filosofia și viața nu exersează „gândirea” (rațională, cu rost, folositoare), ci doar „aberația” (confuzia intenționată, bârfirea cuvintelor, incoerența faptică...).

Cine nu este deci atent atunci când se apropie de filosofie și viață (de filosofia vieții și de viața filosofiei) e posibil să devină în scurt timp mult mai confuz decât a fost înainte de a se preocupa de filosofie și viață – nu doar pentru că profunzimea acestora nu poate fi înțeleasă cu ușurință, ci, mai ales, fiindcă confuzia lor nu este abordată sistemic pe baza unor metode de cercetare specifice care să ducă spre trăiri revelatorii relativ precise și nu spre rătăcirii verbale veșnic lipsite de conținut.

Confuzia nu are de ce să aibă vreun rol serios în filosofie – nu e în intenția „dragostei de înțelepciune” să ajute și să întrețină confuzia și neclaritatea.

Cel care își propune să nu mai creeze și să nu mai mențină în sine confuzia este, prin urmare, invitat să renunțe la superficialitățile sale reflexive și să constate evidențele (perceptive, emoționale, volitive, raționale etc. ale) vieții spre a rezolva coerent propriile probleme și problemele reale ale societății (și, după cum știm cu toții, sunt încă destule de rezolvat).

El este rugat să o lase mai moale cu „problemele” cuvântului „ființă” sau ale cuvântului „valoare”, sau ale cuvântului „existență”, sau ale cuvântului „viață” (că s-au făcut destule explorări

superficiale ale acestor cuvinte...) și să treacă la practică (de exemplu, cea specifică *Drumului Întrebării*).

Filosofiile pur cuvântătoare, limitate și închise strict în și între cuvinte sunt doar „apă de ploaie” – mai întâi, pentru că în stilul lor se poate filozofa la fel de „profund” în jurul oricărui (altor) cuvinte din dicționar. Apoi, pentru că fiecare cuvânt se definește prin alte cuvinte – și, astfel, rămânându-se doar în cercul vicios al cuvintelor, se pierde mereu din vedere referința lor clară (directă sau indirectă) spre spațiul extra-lingvistic.

Cuvintele nu au fost inventate să se explice pe ele însele sau doar ca să explice alte cuvinte, ci spre a fi un mijloc de indicare spre realități care pot fi și verbale, dar care, de cele mai multe ori, sunt extra-verbale – realități concrete ce pot fi trăite și experimentate direct cu sau fără indiciile, de multe ori, vagi, indirecte și superficiale orientate spre ele prin intermediul cuvintelor și comunicării lingvistice.

Limbajul poate fi deci mijloc de comunicare relativ precisă în măsura în care face trimiteri concrete spre trăiri experimentate deja sau posibil de a fi experimentate.

El poate fi însă și sursă de comunicare inexactă, confuză, în măsura în care referințele sale se limitează la vorbe goale de trăire, la vorbe lipsite de conținut posibil a fi experimentat în concret, în imediat, în fapt.

Confuzia, incoerența, indecizia și contradicția sunt, de multe ori, unelte perfide folosite de viață pentru a-și întuneca propria gândire și rațiune, propria voință și propria trăire. Iar nefericiții care se complac prea mult în confuzie și indecizie, în incoerență și lipsă de valori clar conturate spre acțiune concretă ajung să participe la „progresul” societății doar prin tragerea ei îndărăt: în confuzie și rătăcire mentală. Ei devin astfel doar niște dezorientați cronici care se chinuie să devieze ființa de la trăirea clară și coerentă a vieții în preaplinul ei existențial, să o devieze de la drumul ei bine conturat prin evidențe perceptive și experiențiale.

Viața și Nimicul

√XΛJ'A JX ΛX~XΛΠL

Evidențele trăirii generează câteva imposibilități ale vieții: de a nu vedea atunci când vede, de a nu dormi atunci când doarme, de a nu visa atunci când visează – de a nu fi atunci când ea este!

Pentru că viața nu poate fi decât ceea ce este, putem spune că ceea ce este nu poate fi decât viață... Iar dacă se obiectează că și moartea este, iar ea nu este viață, vi se poate răspunde: nu moartea este, ci viața nimicului...

Nimicul are un mare rol în viață. De ce? Pentru că el este instanța care își arogă, uneori, în chip ultim pentru sine toată existența: a zice că nimicul există este a afirma că nimicul este! Un exemplu: cineva care ar ajunge vreodată (prin absurd) la marginea universului nu ar putea să vadă decât două lucruri: 1) *ceva* și 2) *nimic*. Dacă vede ceva, atunci poate concluziona că universul este infinit (se întinde peste „marginea” sa – el fiind tot ceea ce este). Dacă vede „nimicul” atunci din nou rezultă că universul este infinit – deoarece nimicul este – și este dincolo de „marginea” ipotetică a universului (care astfel fiind tot ceea ce este este și dincolo de marginea sa ipotetică).

Acesta este *paradoxul nimicului* (ᄡᄢᄣᄤᄥᄦᄧᄨᄩᄪᄫᄬᄭᄮᄯ): deși este nimic, el face posibil tot ceea ce este, el face posibil infinitul (infinitatea universului) – deși nimicul nu este „ceva”, el nu este nici „nimic”!

A spune că „nimic nu este” este a spune și că „ceva nu este” și că „ceva este”. Dacă „nimic(-ul)” nu este, atunci înseamnă că este (totuși) ceva... și totuși dacă nimic nu există, atunci nimic nu este – nici măcar „ceva”...

Nimicul pare astfel a fi acea instanță în care „a fi” și „a nu fi” sunt același lucru – în care existența și inexistența au aceeași valoare ontologică.

„Nimic nu este!” – poate zice, astfel, viața când își conștientizează iluzia, când se apropie instinctiv de statutul său fundamental iluzoriu (înșelător).

„Atunci ceva este (dacă „nimic” nu este)!” – își dă ea apoi speranță de viață!

Propoziția „*Nimic nu este!*” (ᄡᄢᄣᄤᄥᄦᄧᄨᄩᄪᄫᄬᄭᄮᄯ) îi spune vieții două lucruri contradictorii, anume:

1)– că ceva numit „nimic” (care presupune lipsa a orice) nu este – și, prin urmare, că „ceva” (altceva decât nimic) este!

2)– că nu este nici un „ceva” – pentru că dacă nimic nu este, atunci nici „ceva” nu este!

Și se mai întreabă unii cum poate să apară „ceva” din „nimic”... E simplu: pentru că acest „nimic” este cel în care existența (cel puțin verbală) și non-existența se manifestă concomitent – „nimic” pare a fi acel „ceva” care poate să fie și să nu fie în același timp și A și non-A!

Tot restul (în afară de „nimic”) fie este, fie nu este...

De aceea, „nimic” nu este neantul – anume lipsa oricărei determinații, ci totul – anume prezența tuturor determinațiilor... Neantul apare doar pentru cei care nu ajung să înțeleagă virtuțile abisale ale „nimicului” – doar pentru cei care nu se întreabă cu adevărat nici „Ce este viața?” și nici „Ce este nimicul?”...

Când Nimic(-ul) zice: „Eu sunt (viață)!” , el zice în același timp: „Eu nu sunt (viață)!”...

Când Nimic nu este, totul nu este! Când Nimic(-ul) nu este, totul este!... Totuși această (non)existență paradoxală a Nimic(-ului) nu poate fi decât o iluzie (lingvistică) spre a cărei rezolvare a-lingvistică suntem chemați de Călea Întrebării.

Viața se poate însă încăpățâna în iluzie și poate zice:

– Existența Totului este în Nimic! Deoarece Tot(-ul) nu poate spune (la fel ca Nimic(-ul)): „Tot(-ul) este = Tot(-ul) nu este!”. Din faptul că Tot ce există este nu rezultă că tot ceea ce există nu este! Aceste două afirmații se exclud reciproc. Ceea ce ne arată că pe scara ierarhiei de valori a Vieții, în vârful ei, nu stă Tot(-ul), ci Nimic(-ul)! („Nimic(-ul) este!” înseamnă „Nimic nu este!”).

Ce este (așadar) viața? – te întreb eu acum: Totul sau Nimic?

Și tu îmi poți răspunde:

– Nici una, nici alta! Ea este Ceva! Și într-adevăr putem vedea că și Ceva(-ul) are ceva din virtuțile Nimic-ului...

„Ceva este” nu înseamnă neapărat că „(alt)ceva nu este” – cele două afirmații nu se exclud una pe alta: „ceva este” poate coexista uneori cu „ceva nu este” – de exemplu, X este, Y nu este – dar și „X este ceva” și „Y este ceva”!

Să fie atunci Nimic(-ul) un fel de „Ceva” care poate fi odată „X” și altădată „Y” sau el este „X” în toate instanțele sale?

„X (Nimic) este!”; „Y (Nimic) nu este!”... Ce „nimic” se ascunde în X? Și ce „nimic” se ascunde în Y?...

a ființei (infinite) și, pe de altă parte, ca negare (ipotetică) a ei – neființa este în primul rând o ființă teoretică de care ființa are nevoie pentru a se așeza în existență și în contextul normal al vieții – acel context infinit de finit în raport cu infinitul infinit al universului – contextul vieții de zi cu zi al ființei (umane)...

Ființa și neființa există deopotrivă ca ființă a neființei, ca neființă a ființei, ca ființă a ființei și ca neființă a neființei – în toate cazurile ființa și neființa nu pot fi dezlipite una de alta, pentru că ele se neagă reciproc și în același timp se afirmă reciproc. Universul lasă deci impresia că *s-a hotărât că este nehotărât* în ce privește existența neființei și a ființei – el este astfel hotărât și, în același timp, este și nehotărât – este hotărât că este nehotărât...

Viața poate deci susține, spre mintea ce este atentă la relația dintre contrarii, că afirmarea negării de sine, de multe ori, *neagă* și afirmarea și negarea – că, de exemplu, „hotărârea că este nehotărâtă” *neagă* și hotărârea și nehotărârea (vieții); că „certitudinea că totul este incertitudine” *neagă* și certitudinea și incertitudinea; că „știința care nu știe nimic” (acel „știu că nu știu nimic”) *neagă* și știința și neștiința; că ființarea neființei (existența nimicului) *neagă* și ființa și neființa.

Viața ne poate spune deci că afirmarea negării de sine, de multe ori, *afirmă* și afirmarea și negarea – de exemplu, ar putea completa ea, „acțiunea de a nu acționa” *afirmă* și acțiunea și non-acțiunea; „gândirea de a nu gândi” *afirmă* și gândirea și non-gândirea; „comunicarea ce constă în a nu comunica” *afirmă* concomitent și comunicarea și non-comunicarea... De multe ori, afirmarea negării de sine *afirmă și neagă* în același timp și afirmarea și negarea – ceea ce, altfel spus, înseamnă că în aceste cazuri „a afirma” și „a nega” sunt unul și același lucru: afirmația este negație și negația este afirmație și nu se mai poate face distincție între ele...

Aflată spre viețuire continuă în și între contrarii aparent ireconciliabile viața poate arăta (spre cel/cea ce stă să o asculte) că negarea afirmării de sine susține deopotrivă și negarea și afirmarea: „*nehotărârea este o hotărâre*” („ești hotărât/ă să nu te hotărâști”) – *neagă* hotărârea (pentru că nu te hotărâști), dar o și *afirmă* (pentru că te-ai hotărât să faci ceva – anume, să nu te mai hotărâști); „*indecizia este o decizie*” („în acest moment m-am decis să nu mă mai decid”) – *neagă* indecizia (pentru că te-ai decis să fii indecis), dar o și *afirmă* (pentru că ești indecis); „*incertitudinea (vieții) este o certitudine (a vieții)*” – *neagă* certitudinea (pusă sub semn de incertitudine, sub semnul negației de sine), dar *neagă* și incertitudinea (pentru că este certă incertitudinea existenței certitudinii și, prin urmare, nu este incertitudine)...

Viața își poate spune uneori sieși: „*Acum mă critic, pentru că nu mă critic.*” Ea se poate considera astfel a fi și critică și necritică cu sine în același timp (acum) și sub același raport (cel al atitudinii critice față de sine)...

Sau ea își poate spune: „*Tot ce cunosc este că nu cunosc nimic... Tot ceea ce poate fi cunoscut este că nimic nu poate fi cunoscut...*”). Astfel viața afirmă uneori despre sine și că este total ignorantă (că nu (poate) cunoaște nimic) și că ea cunoaște tot ce poate fi cunoscut (anume că nimic nu poate fi cunoscut)... – ea se vede astfel ca fiind și total ignorantă și complet cunoscătoare în același timp (prezentul continuu) și sub același raport (cel al cunoașterii pe care o (poate) deține) – cunoașterea sa este în acest caz ignorantă și ignoranța sa este cunoaștere...

Viața își mai poate zice sieși: „*Tot ce spun este că nu spun nimic... Tot ce se poate spune este că nu se poate spune nimic...*” („Eu zic că nu zic nimic!”). Astfel viața se poate considera pe sine ca fiind și cuvântătoare și necuvântătoare – ea zice ceva, fără însă a spune ceva – ea zice că nu zice – își afirmă și zicerea și tăcerea... își neagă și glăsuirea și lipsa ei...

Când își caută liniștea, uneori, viața își poate spune sieși: „*Chem la mine nechemarea!*”... sau „*Caut necăutarea!* (Caut să nu caut!)”... sau „*Intenționez să nu intenționez nimic!*” – astfel mișcarea din viață se vrea înlocuită de nemișcare, agitația de odihnă, veghea de somn, visul de un alt vis... ea se află astfel pe sine deopotrivă în poziții extreme care se afirmă reciproc, dar se și neagă una pe alta – se află deci spre ființare în zona lor crepusculară de întrepătrundere, de trecere dinspre un sens spre un alt sens (fără a ieși din sens); de transcendere dinspre un ținut spre un alt ținut (fără a părăsi vreo clipă „ținutul”)...

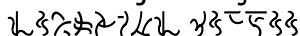
Omul (meditând în sinea lui, într-o zi ploioasă de vară) își poate spune deci sieși: „Propoziția „Viața are certitudinea că există.” poate fi reformulată prin propoziția: „Viața are certitudinea că incertitudinea (inexistenței sale) există. (Are certitudinea că nu e cert că inexistența sa este)... Interesant...” El își mai poate spune (în aceeași zi ploioasă): „Propoziția-constatare „Afară plouă.” ar putea fi înlocuită cu propoziția „Am certitudinea că afară plouă.” și aceasta cu propoziția „Am certitudinea că incertitudinea (lipsei ploii de afară) există. (Am certitudinea că nu e cert că lipsa ploii este)... Hm...”

Și apoi plimbându-se prin casă (pentru că afară plouă) își poate spune sieși: „Eu mă mișc. Ba chiar se poate spune că – eu am certitudinea că mă mișc – și chiar mai mult – anume, că eu am certitudinea că incertitudinea (că nu mă mișc) există... Hm... – Așadar, fiind cert faptul că am o incertitudine, certitudinea mea mai există?...”. De multe ori, astfel, viața are încredere deplină doar în faptul că nu are încredere deplină în nimic. Incertitudinea

(lipsa de certitudini, nesiguranța, îndoiala, ezitarea) este atunci singura realitate certă (sigură) pentru ea.

Și atunci omul se poate întreba: „Ce este viața? Este ceva cert în viață, ceva pe care viața se poate baza la infinit?”...

Limbajul vieții

Dacă ne întrebăm deci „Ce este viața?” și refuzăm să formulăm răspunsuri clar delimitate și definitive la această întrebare, este, printre altele, pentru că nu este suficient de lămurită existența care se înțelege îndărătul cuvântului „viață”. Spre ce realitate specifică trimite în fond acest cuvânt? Și care este modalitatea particulară de existență caracteristică acestei realități?

Este cazul să ne jucăm acum din nou puțin cu definițiile: definiția este, de multe ori, doar un joc de divinație – cineva însiră gramatical niște vorbe și altcineva încearcă să ghicească, pornind de la aceste semne, ce vrea să zică primul. De aceea, definiția și definirea sunt în esență jocuri divinatorii – și nici nu pot fi altceva...

Să alegem însă acum dintre cuvintele din dicționar (relativ aleator-inspirațional) pe câteva spre a le asocia cu noțiunea de „viață”. Una din asocierile evidente este aceea că termenul „viață” este un „cuvânt” care există, ca și cuvânt, în vorbirea/ scrierea celor care îl folosesc. În acest sens „viața există!”.

Pe de altă parte, chiar în acest sens putem spune deopotrivă că „viața nu există”. De ce? Simplu: fiindcă dacă fiecare cuvânt (semn sonor/ scris) ar exista și ar căpăta ființă deplină în realitatea extralingvistică, doar prin simpla sa rostire/ scriere, atunci cuvinte precum „unicorn”, „centaur”, „zmeu” ar avea o existență echivalentă cu a altor cuvinte precum „casă”, „masă”, „mâncare”...

Apoi, cuvinte precum „tinasar”, „aliviotti”, „cisotias” ar trimite spre o existență lingvistică imediat ce ar fi pronunțate/ scrise – ceea ce vedem că nu este cazul.

Pentru ca ceva să se califice ca și „cuvânt funcțional” trebuie să se lege prin utilizare de alte cuvinte (instanțe lingvistice) și mai ales de realități (extralingvistice) spre care să trimită. Un cuvânt, orice cuvânt, este nimic doar prin el însuși – și în aceeași situație se află și cuvântul „viață”. El capătă „existență” doar dacă se prinde în joc cu alte cel puțin câteva mii de cuvinte și joacă împreună cu ele hora iluzorie a existențelor (strict) lingvistice.

Prin urmare, s-ar părea că a răspunde la întrebarea „Ce este viața?” ar fi a răspunde, mai întâi, la întrebarea „Ce este limbajul?”

(ce este fiecare cuvânt în parte și oricare combinație de cuvinte luate separat și împreună cu celelalte cuvinte și combinații de cuvinte) – că ar fi deci a vorbi (relativ fără rost) la infinit... Dar nu e așa... Întrebarea „Ce este viața?” țintește spre amuțirea vorbelor... – spre tăcerea infinit creatoare...

Viața ca și devorare

√XΛ/A ΛΛ √X Λ√□ΛΛ

Însă dincoace de tăcerea subliminală a vieții, dincoace de fundalul ei existențial-infinit, în general relativ insesizabil, privită sub formele ei acaparativ-expansionist-cuceritoare viața apare privirii ca fiind mai mereu pusă în situația de a alege (doar) între două „ipoteze de lucru”: a prăda sau a fi prădată – a mânca sau a fi mâncată, a lovi sau a fi lovită, a stăpâni sau a fi stăpânită, a se impune sau a se supune... Aceste orientări apar ca fiind prezente în fiecare decizie pe care viața particulară o ia – fie să devină victimă, fie să fie călău... Viața este astfel mai mereu dispusă să se *auto-devoreze*. Privită din perspectiva „naturii”, viața este crudă și neiertătoare, necunoscând decât două alternative: supraviețuiește (cu orice chip) sau mori!

Și fiindcă viața se prețuiește enorm pe sine și fiindcă, în același timp, ea se disprețuiește, uneori, îngrozitor, ea face mereu acești doi pași concomitent: prețuiește viața (propria viață) și disprețuiește viața – viața „inamică”, viața „inferioară”... Viața „inamică”, pentru că o poate ucide pe ea; viața „inferioară”, pentru că ea o poate ucide după bunul său plac.

Pentru că viața ucide viața, mereu și mereu, doar pentru a da naștere unei alte vieți care la rândul ei să ucidă alte vieți, mulți s-au întrebat „Ce este viața?” (யுத சூத சிவசூத?)... „Ce este viața?”... „Ce este viața?”...

Este ea contradicția ultimă a naturii? În fond și la urma urmei fie că vrea, fie că nu vrea, fie că este conștientă de acest lucru, fie că nu este, *viața contrazice viața* – o viață o contrazice pe alta!...

Dar de ce se contrazice? De ce nu pot coopera?... Și au venit atunci unii și au zis: pentru că resursele sunt limitate și nu ajung îndestulător pentru toată viața care este – astfel, ea intră în competiție cu sine și se ucide pe sine pentru a se menține în viață (moare o parte a ei pentru a supraviețui o alta) – definiția clasică a auto-devorării!

Alții însă se miră în continuare: în condiții de hrană mai mult decât suficientă, de ce în loc să pască iarbă, leul „paște” zebre? De ce nu se poate înțelege „leul” cu „mielul”?

Răspunsul la această mirare a fost mereu unul simplu: viața este predispusă auto-abuzării – ea tinde să facă tot ceea ce vede că poate să facă. Astfel leul vede că poate să „pască” mielul și îl „paște”! Pur și simplu, pentru că poate! Pentru că nu îl împiedică nimic (de exemplu, o altă viață) să nu o facă! „Mielul” moare mereu în colții „leului”, pentru că viața acceptă să se auto-consume pentru a se auto-regenera...

– Atunci, vei zice tu, înseamnă că am găsit răspunsul căutat: viața este ceea ce se auto-consumă pentru a se auto-regenera!

– Nu e așa, îți spun eu însă. Nu e așa! De fapt, e chiar pe dos – anume, ea se auto-regenerează pentru auto-consum – dorința de (auto-)consum precede dorința de (auto-)regenerare și o determină pe aceasta spre acțiune...

Dar și astfel exprimată relația vieții cu consumul/ devorarea nu este nici pe departe stabilită odată pentru totdeauna, deoarece în viață mai este ceva: acel ceva care privește în viitor prin gândul că poate odată (cine știe cum, prin oarecare minune) viața va fi în sfârșit eliberată de acest chin ce o consumă din interior – și că astfel cândva în viitor, ea nu va mai fi nevoită (/doritoare) să se (auto-)consume pentru a se (auto-)regenera!

Doar în speranța actualizării acestei aspirații idealiste viața mai poate să găsească o scuză pentru a continua lupta cu boala ce o mănâncă din interior!

Această „boală” nu e însă singura ei boală – mai are cel puțin încă una – dușmanii săi naturali exteriori ce vin dinspre materia „ne-vie” – fie că vorbim de mișcarea atmosferică (vijelii, tornade, uragane...) sau acvatică (inundații, tsunami...), sau terestră (cutremure, vulcani...) – viața (biologică) e mereu pusă sub semnul întrebării de „ne-viață”.

Viața materiei (nebiologice) se luptă (în semnul ei atemporal) cu viața biologică (în visul ei existențial). De fapt, nu e atât o luptă, cât o ignorare venită din partea vieții materiei (nebiologice): la scara existenței ei timpul se măsoară în „eoni” și „ere” nu în „specii” și „generații”. Viața unui munte sau a unui ocean se gândește pe sine la o altă scară decât cea specifică vieții unui „cal” sau a unui „om”.

Viața are, prin urmare, o logică de auto-consum pe planuri echivalente ca durată în timp și una de ignorare pe niveluri de viețuire relativ neechivalente temporal...

repetării (⌂-⌂-⌂^⌂X) – viața se află într-o continuă repetiție de motive, tematici, direcții, aspirații, gânduri, cuvinte, valori și fapte.

Repetiția vieții se întrerupe doar superficial, la nivel de formă aparentă, în anumite momente revoluționar-istorice (individuale sau de grup) când, uitând că se repetă, viața se entuziasmează de posibilitatea unor utopii condamnate prin definiție la neființă eternă... În aceste momente de euforie, de înșelare prin speranță și încântare, prin elan și avânt creator, prin aspirație adâncă și atingere emoțională profundă scenetele vieții se joacă cu sala plină, captând atenția spectatorilor la maxim și amăgindu-i pentru moment cu promisiunea non-repetabilității. În aceste momente viața își zice către sine: „Poate că de acum încolo ce a fost nu se va mai repeta...! Poate că de acum încolo va fi altfel!... Poate că de acum încolo ce a fost nu va mai fi și ceea ce este acum va fi altfel decât ceea ce a fost ieri...”.

Și astfel viața, pentru un moment, speră din nou și se bucură în iluzia unei amăgiri de non-repetabilitate. Dar apoi, ea continuă să se repete și se repetă probabil și din dorința nemărturisită de a mai ajunge să sere din nou, de a ajunge la o nouă auto-amăgire – pentru că faptele se repetă, viața se refugiază din fața lor, din când în când, în iluzia faptelor care nu se repetă: a faptelor unice, a gândurilor unice, a vorbelor unice...

Viața se repetă în speranța non-repetabilității, a primirii de aplauze la scenă deschisă pentru micile ei scenete reluate, iarăși și iarăși, în mod ritualic, spre bucuria aprecierii actului artistic specific actorului: repetarea unor vorbe gândite de altcineva, efectuarea unor mișcări desemnate de altcineva și înfăptuirea cu bucurie a repetării...

Și fie că scena pe care viața joacă e scena nașterii unui bebeluș, a jocului inocent din copilărie în mijlocul naturii sau scena descoperirilor lumești de diferite nuanțe și culori, sau scena „realizărilor” comunitare și individuale încheiate în lacrimi de bucurie sau de tristețe – viața e întotdeauna pregătită, ca după o mică pauză, să le joace, din nou și din nou – într-un carusel fără de sfârșit care ametește viața în a crede că este străină în vreun fel de repetare...

Viața se repetă de dragul repetării – ea se repetă și când vrea în mod intenționat să se repete și când nu vrea să se repete – ea se repetă oricum, indiferent ce ar face – și, astfel, viața crește și scade ciclic în măiestrie prin repetiție și repetare – vorbim evident de măiestria ei ultimă – aceea de a se repeta cât mai bine pe sine... Repetarea vieții este astfel un semn de voință în viață – este semnul unei *voințe de perfecționare*. Ea nu se mulțumește să improvizeze, să fie spontană, ci caută mereu să prevadă, să fie pregătită dinainte (cu „replici” bine învățate) pentru cât mai multe

din scenele și piesele în care este pusă să joace sau în care se grăbește să joace cu plăcere.

Apoi repetiția, prin reperatele ei, îi deschide vieții calea spre profunzime, spre aprofundarea detaliului, spre cuprinderea multi-direcțională a subiectului pe care trebuie să-l pătrundă mereu doar în joacă, spre joacă, pentru joacă – deoarece, mai mult decât pentru orice altceva, repetiția vieții se face în vederea jocului – se repetă pentru a ajunge la stăpânirea cât mai bună a regulilor jocului, a tehnicilor de joc, a strategiilor și îndemânărilor necesare pentru a juca – și, mai ales, se repetă, pentru că, în principiu, viața nu știe să facă altceva – și, astfel, ea face mereu acel ceva la care se pricepe destul de bine – anume, se repetă...

Când joacă, viața își spune sieși că repetă și că se repetă pentru a-și mări îndemânărilor de joacă spre a câștiga jocul, de obicei, în fața unei alte vieți, dar potențial ea se antrenează cu speranța subconștientă că pe viitor o să câștige poate și în fața dușmanului ei cel mai de temut: moartea.

Viața se repetă, ca să nu se piardă pe sine – viața se repetă, ca să rămână viață – toate semnele ei distinctivă (*asimilarea* – prin hrănire, hidratare, inspirație, memorare...; *expulzarea* – prin excreție, curățire, expirație, uitare...; *protejarea* (de factori nocivi – climatici, biologici, chimici...); *expansiunea* (cucerirea de noi teritorii prin înmulțire și creștere) ș.a.m.d.) tind spre repetare (zi de zi) tocmai pentru acest motiv: viața vrea să rămână viață – și atâta timp cât se repetă (în semnele ei) ea continuă să rămână ceea ce este... Anume...

Poate aici tu ești tentat să intervii: „Deci la întrebarea „Ce este viața?” putem răspunde că ea este *repetare*?!”

– Hm... Viața este „repetare”... dar e clar că în felul ei specific de a fi e loc și de o oarecare variație... În firea intimă a vieții există rădăcini serioase pentru sentimentul repetabilității, dar viața știe să trăiască și sentimentul noutății: adeseori (după o perioadă de odihnă, de refacere, de revigorare), ea se simte ca nouă, ca și cum de abia s-ar fi născut... Și această intuiție vie a prospețimii sale s-ar putea să nu-i fie (prea) departe de adevăr... Viața (mai ales cea erică) este, mai mereu, o alta și mai nicicând nu prea seamănă cu ceea ce a fost, pentru simplul motiv că se schimbă, că se transformă, că suferă „mutații”...

Și mai este un aspect de amintit aici – dacă (doar) se repetă pe sine, atunci viața nu mai (prea) este viață, ci e „repet-viață” – o viață care se repetă, care stagnează, care rămâne pe loc...

Viața erică însă nu prea are vreme de așa ceva: ea mereu explorează noi teritorii și se avântă cu patimă spre a cuprinde în sine noi și noi domenii ale realului. Pentru această întreprindere de modificare, de schimbare viața nu poate veni (prea mult timp) cu

soluții vechi la probleme noi – așa că ea, mai mereu, improvizează, inovează și inventează, se adaptează și încearcă să nu se mai repete (în greșeală).

Viața eroică știe că dacă vrei să ajungi acolo unde nu ai mai fost niciodată (și ea vrea asta), trebuie să mergi pe acolo pe unde nu ai mai fost niciodată – trebuie să explorezi, să experimentezi, să fii spontan, să te recreezi, să pășești dincolo de tine în NOU, în *noua viață* care te așteaptă să o trăiești pe un nou plan de conștiință de îndată ce vei înceta (doar) să te repeți...

Jocurile trebuie jucate doar cât timp ne produc plăcere – dacă încetează să o mai facă, de multe ori, e (doar) din cauză că repetițiile și repetările devin plictisitoare și chinuitoare, devin obositoare și inutile. E cazul ca în aceste momente viața să renunțe la repetarea ritualică a faptelor ei de ființă automată și să treacă la inventarea unui nou joc, să devină în mod conștient spontană și să lase în urmă (pe cât e posibil) repetabilul...

Și (uneori) repetiția poate fi lăsată în urmă... Putem, de exemplu, să o lăsăm în urmă ca pe un cerc, ca pe un cerc drag (de prieteni, de deprinderi, de plăceri, de activități), un cerc pe care îl cunoaștem destul de bine – și, astfel, știm că rotit în stânga duce la „X” rezultate și rotit în dreapta la „Y” rezultate... – când lăsăm repetiția în urmă ca pe un cerc (vicios), putem să o facem deschizând cercul spre o linie (cel puțin pentru o vreme) sau spre un alt cerc (sau spre alte variante „curbe” sau „drepte” ale liniei)...

Oricare ar fi repetiția și/sau repetarea... reperele pot exista deopotrivă și în cerc și pe linie (dreaptă sau curbă), precum și în alte figuri geometrice (de exemplu, pe o spirală ascendentă). Și la fel de bine pot exista printre aceste repere și noutatea, schimbarea, unicitatea, spontaneitatea și sensul în continuă mișcare (construit adică din mers)...

consecințele absurde (contradictorii/ ilogice/ iraționale/ iperceptive/ emoționale/ ivolitive) care rezultă din această presupunere. Prima ar putea să fie contradicția perceptivă dintre percepția existenței vieții și afirmația lingvistică a non-existenței ei. Dacă non-existența vieții există, atunci viața nu există – dacă viața nu există, nu se poate constata (de către ea) non-existența ei – ori cel care a constatat non-existența ei există – prin urmare, viața există, pentru că are cine să-i constate „non-existența”!

Problema e acum dacă viața există *prin* absurd (adică implicată pe deplin în fundamentul ontologic al existenței), *în* absurd (adică în datul realului metafizic imanent absurdului) sau *ca* absurd (adică doar ca și când ar fi absurdă, dar nu este). Dintre aceste trei variante oricare din ele poate fi pusă pe niște idei atractive și iubită cu niște cuvinte de gală pentru a-și etala frumusețea ei pornită cosmic să influențeze mintea privitorului spre uimire și încântare excitativă – de parcă „viața ca absurd” (ca și cum ar fi absurdă) e irezistibil delicioasă gândirii filosofului.

Cu această variantă putem interoga viața („Ce este viața?”) ca și cum nu am face-o:

– Ce ești tu viață?

– Sunt Absurdul!...

– Bine, dar Absurdul există? – vei întreba poate tu acum...

– Păi vezi dumneata: dacă Absurdul ar exista și el ar fi Viața, ar rezulta de aici că toate calitățile și acțiunile vieții ar fi absurde – inclusiv aceea de a te întreba „Ce este viața?” (ca să nu mai vorbim de aceea de a afirma că viața este absurdul...). Ori crezi tu că întrebarea „Ce este viața?” este o întrebare absurdă?... Dacă da, atunci viața este într-adevăr absurdă... Dacă nu crezi că întrebarea aceasta este absurdă, atunci viața s-ar putea să nu fie absurdă...

Deci dacă, cumva, absurdul (potențial din ea) te deranjează acum, când ea este doar o simplă întrebare, stai să vezi ce figură o să faci când vei atinge răspunsul abisal specific acestei întrebări...

Vorbirea este mereu o vorbire a „surzilor” care „se înțeleg” prin „semne” (o întreprindere relativ absurdă) și încearcă să ghicească „ce se zice”. Dar această vorbire se aplică, în primul rând, „vorbirii interioare”, fiindcă, după cum bine știi și tu, încerci mereu să înțelegi „ce naiba zici”...

De exemplu, dacă te-ai întrebat vreodată până acum „Ce este viața?”, atunci tu te-ai întrebat, în primul rând, ce zici când te întrebi (prin vorbe) cele despre viață!...

Dacă absurdul cu joaca sa zburdalnică este prezent undeva în câmpul ontologic saturat de real al existenței, atunci, cu siguranță, prezența lui este maximă în câmpul lingvistic al datului comunicațional. Și e aici, nu pentru că existența sa este absurdă,

ci pentru că atributele sale se simt foarte bine atunci când coboară în limbă și trăiesc prin cuvinte.

Absurdul se simte ca la el acasă în cuvinte, în limbaj, în discurs – în orice discurs. Mai întâi, pentru că în acestea există, de cele mai multe ori, iluzia discursului uni-semnic (cu un singur sens, clar și bine delimitat). Mulți naivi/ ignoranți cred că dacă spun ceva, acel ceva are un singur sens posibil (pentru cei care îi ascultă sau pentru cel care îl debitează).

Apoi sărmanii de ei mai suferă și de amăgirea că cei care îi ascultă/ citesc vor putea să priceapă acel presupus „sens unic” care ar exista misterios în el, deși nu există nici în transmițător și nici în mesaj.

A pretinde cuiva să priceapă „exact” ceea ce-i spui este a pretinde o absurditate... Nu așa funcționează limbajul, nu așa se trăiește viața – Aceasta se construiește pe aproximări și apropieri, pe empatii și simpatii, pe indicații relative și „rezonanțe” ideatice.

Absurdul nu este însă în limbaj, decât dacă limbajul este absurd – mai precis, limbajul omului absurd – al celui om care vrea să reducă la finit (prin definiții „volitive”, prin îngustări „mentale”, prin părtiniri „emoționale”, prin ciopârțiri ideatice) infinitul... La fel e și cu viața – atâta timp cât există în preajma infinitului ea nu este absurdă: atâta timp cât e trăită dincolo de semnele ei (lingvistice sau de altă natură) absurdul nu se atinge de ea (decât relativ contingent spre delectări esențial trecătoare).

Răspunsul însă la întrebarea „Ce este viața?” poate fi unul absurd – ca, de exemplu, să spui că ea este (doar) „X” sau (doar) „Y” sau (doar) „Z”; că ea este (doar) „astfel” și nu în „altfel”; că ea este (doar) aici sau (doar) acolo...

Apoi răspunsul „ultim” la această întrebare (dincolo de care nu mai încerci „în mod serios” să-i găsești un alt răspuns) este cu siguranță „absurd”. De ce? *Pentru că nu este în cuvinte!*... Punem o întrebare în cuvinte (în gândire) și așteptăm un răspuns în ele... Dar culmea – singurul răspuns, cât de cât, viabil este în afara lor...

„Răspunsul” acesta este astfel un „răspuns absurd”, pentru că el nu este un răspuns propriu-zis, ci o trăire integratoare (perceptiv – intuitiv – volitiv – intelectual – emoțională), o percepție directă a „realității vieții”...

Problematica dezvoltată prin punerea întrebării „Ce este viața?” se poate aborda deci prin „metoda reducerii la absurd”. Atunci când întrebăm „Ce este viața?”, noi, de fapt, presupunem că ea este ceva suficient de bine delimitat încât să permită un răspuns destul de simplu și de evident, un răspuns clar delimitat și suficient concentrat care să o satisfacă definitiv. Ori, dacă un astfel de răspuns exista, probabil că l-ai fi găsit și tu până acum... Nu crezi?... (Știm însă amândoi că (probabil) nu l-ai găsit încă...).

Apoi, atunci când te întrebi „Ce este viața?”, presupui că ea este ceva/ cineva/ cumva anume – ori „răspunsul alingvistic” (dacă îl vei trăi vreodată) îți va arăta cu maximă intensitate că ea nu este (doar) ceva „anume” (ceva *fără nume* – a_nume), ci ceva cu *nume infinite* – adică o realitate cu „infini-nume” care, dacă o înțelegi cu adevărat, te învață cum să depășești limitele limbii/ gândirii pentru a te juca detașat/ jovial cu ele în infinitul (ulterior al) existenței meta-lingvistice.

Absurdul este, prin urmare, în nume/ cuvinte/ propoziții/ definiții/ gânduri în măsura în care tu crezi că ele pot fi pipăite/ gustate/ delimitate cu precizie – că ele au „un sens” – un singur sens – un sens îngust, mărginit, limitat. Dacă crezi aceasta, cu adevărat îți spun, fără ezitare, că trăiești într-o lume absurdă pe care ești invitat să o părăsești pășind cu maximă sinceritate și hotărâre pe *Calea Întrebării*.

Dacă, în schimb, ești unul dintre cei puțini care știi că nici un (/o) cuvânt (/ definiție) nu are un singur sens, ci sensuri (relativ) infinite ce pot fi limitate/ mărginite/ delimitate doar temporar și doar în joacă (doar de dragul unui „sens” mai puțin infinit – concretizat spre acțiuni relativ precise), atunci știi că absurdul continuă să fie alături de tine, chiar dacă nu în forma lui lingvistică, ci în cea trans-lingvistică.

Dacă absurdul ar fi doar în limbajul uni-direcțional, atunci cu siguranță că nu ar fi demn de numele său (nu ar fi cu adevărat ceva lipsit de sens, care nu are sens, ceva contradictoriu, ceva incoerent). Și, cu siguranță, tu poți depune mărturie că absurdul apare ca fiind și dincolo de limbaj – deoarece, printre altele, de exemplu, vei zice poate tu, eu tot încerc să-ți spun că e ceva acolo, dincolo de întrebarea „Ce este viața?”, dar ție îți pare că ceea ce eu îți spun nu are (încă) sens!

Lipsa de sens e prezentă doar la cei care nu conștientizează *infini-sensul* – acel sens infinit care este prezent peste tot, care este de o complexitate infinită, atât de infinită încât este imposibil a fi sesizată de o minte limitată lingvistic.

Absurdul lui „un singur sens” (cuprins, de exemplu, în anumite viziuni teleologice sau escatologice) își are, prin urmare, complementul său în „absurdul” sensurilor infinite (specifice viziunii integratoare, a co-cauzalității și co-dependenței a tot ceea ce este cu tot ceea ce are ființă).

Acestea sunt însă două tipuri de absurd care nu suportă comparație – primul este un absurd cu un singur sens, al doilea este un absurd dincolo de sens. Primul absurd este absurd, al doilea absurd nu mai este absurd!

Primul absurd trăiește în absurditate restrânsă (negându-se astfel pe sine însuși prin îngustare de sine) – al doilea absurd transcende absurditatea lărgită (confirmându-și astfel ființa infinită

prin conștientizarea ei nemărginită). Primul absurd enervează, irită, constrânge, agonizează – al doilea din contră: calmează, amuțește, liniștește, transcende.

Primul absurd se aplică părții și rămâne doar la ea – el nu are sens, fiindcă partea nu există fără întreg. Al doilea absurd se aplică întregului și rămâne doar la el, căpătând astfel un sens lărgit spre infinit – fără însă a avea nici el vreun sens, deoarece întregul nu există fără parte.

Acela (/aceea) care este însă trăitor(/oare) deopotrivă în ambele tipuri de absurd (și în absurdul-parte și în absurdul-întreg) – de abia acela (/aceea) încetează (într-o mare măsură) de a mai fi absurd, deoarece atunci când sunt puse împreună, absurdul din parte îl anulează pe cel din întreg și invers... Și astfel rămâne doar trăirea armonizată a întregului-parte și a părții-întreg care privește aceste repere orientative în același timp și trăiește astfel concomitent în sfera ambelor.

De abia o astfel de existență încetează (atâta timp cât e trăită ca atare) să mai cunoască sentimentul absurdului. Absurdul este o exagerare ieșită din înclinarea unilaterală fie spre viața-parte, fie spre viața-întreg. El se disipează când întrebarea „Ce este viața?” regăsește trăirea a ceea ce este dincolo de parte și dincolo de întreg fiind deopotrivă și în parte și în întreg.

În viața infinitului absurdul este o constantă – el poate încânta sau descânta, poate irita sau calma, poate contraria sau împăca – un singur lucru nu poate face însă – anume, să înțeleagă răspunsul la întrebarea „Ce este viața?”... Acolo unde această întrebare își găsește dizolvare, absurdului îi fuge pământul de sub picioare.

În nimicul (non-)răspunsului ultim plinul absurdului se pierde pe sine și se dizolvă în iluminare, în claritate, în luciditate, în integralitate... – în ceea ce se opune absurdului...

Absurdul vieții trăiește doar în viața absurdului – doar în logica absurdului viața se poate depăși pe sine. Această logică a contrariilor emoțional apelative face inima să-și dorească mai mult – mai mult decât absurdul – mai mult decât ceea ce poate să aibă un sens (un singur sens)!

Însă nu în sesizarea absurdului poate viața să-și rezolve problemele sale – absurdul nu rezolvă probleme – el doar le complică... Dar nu le complică pentru că așa vrea, ci pentru că așa sunt ele: absurdul ne amintește mereu că în viață este întotdeauna un surplus de sens, un plus de direcție, un posibil indefinit de actualizat în imediat spre simțire și acțiune. Acest surplus-plus-posibil este cel care califică calea absurdului ca una din căile majore ale filosofiei – nu (doar) pentru că filosofia este absurdă, ci (și) pentru că absurdul este (în) filosofie... Prin incoerența sa aparentă, prin indefinirea sa vădită, prin lipsa sa de bun-simț,

absurdul atrage omul spre a fi ceva mai mult decât un automat cuminte care duce o viață limitată spre plictis și oboseală prin finit și finitudine...

Putem spune deci că viața este absurdă și că absurdul este viață! Și încă ce viață!...

Acestea fiind spuse trebuie să reamintim totuși că doar cei care nu cunosc viața ar putea spune că viața este absurdă sau că absurdul este viață. Nimic mai greșit: viața nu este absurdă – ea are reguli clare și principii precise de ghidare, ea este logică, rațională și plină de sens.

Iar absurdul nu este viață, ci nimicire și nimicnicie – el este neant și moarte, pentru toți cei care se lasă pradă absurdului și nu îi înțeleg capcanele pe care el le ridică în fața minților neatente...

Dar să te întreb acum direct – tu ce crezi:

– Ce este viața?... Este ea absurdul?... Sau este altceva?...

Nu te grăbi să-mi răspunzi... Probabil că nu a venit încă timpul acestui răspuns... Viața vrea să se mai joace puțin cu vorbele și absurdul cu semnele...

Supraviețuire și putere

În viață puterea este a celor care *supra*-viețuiesc, a celor care fac mai mult decât să viețuiască. Aceasta nu înseamnă însă că slăbiciunea este a celor care nu viețuiesc, ci doar a celor care *sub*-viețuiesc.

Între putere și viață se naște astfel o relație de compromis – o promisiune făcută împreună (com-promis): anume, dinspre viață să fie puternică (în fața morții, neantului, slăbiciunii) și dinspre putere să capete viață... Ce este atunci viața? Este ea putere sau este slăbiciune?... Puterea cui? Și slăbiciunea cui?

Puterea se manifestă prin viață, puterea are viață, puterea trăiește în viață, fiindcă puterea se reflectă destul de bine pe sine în câmpul relațiilor de putere existente între ființele trăitoare în diferite regnuri ale vieții.

Puterea este astfel, mai întâi, o relație de putere angajată între mai multe vieți, relație care poate fi de colaborare, de ignorare sau de confruntare.

Prin relația de colaborare puterile aflate în relație își adună putințele și dau naștere unei puteri comune născută din unirea lor întru realizarea unui țel comun. Prin relația de ignorare viețuitoarele cu putere se ignoră, pentru că momentan razele de acțiune ale puterilor cu care ele sunt dotate nu se suprapun, nu se

ating, nu se intersectează. Relația de confruntare este cea mai dureroasă, pentru că, în urma angajării în suflul ei, viețile aflate în conflict își găsesc măsura reală a puterii lor – cele care vor câștiga lupta vor fi puternice, cele care o vor pierde vor fi slabe.

Puterea nu este doar un dat care trebuie actualizat, ci este, mai ales, o actualizare care își conștientizează posibilitățile de manifestare: nu cel puternic e cel care învinge, ci cel care învinge este cel puternic...

În planul relațiilor de putere ale vieții doar rezultatele sunt cele care contează – nu intențiile, nu laudele, nu potențialitățile, nu dorințele, ci doar rezultatele, doar faptele... Puterea se demonstrează și se afirmă prin fapte – prin acele fapte concrete prin care ea ajunge să-și arate fața spre viață. La fel și slăbiciunea... În faptă și acțiune se regăsește criteriul ultim al puterii și al slăbiciunii – cei care fac ceva sunt puternici, cei care nu fac nimic (chiar dacă încearcă să facă ceva) sunt slabi...

Viața este puternică și slabă deopotrivă – este puternică, pentru că mereu ea vede că (poate) face ceva – este slabă, pentru că se văd mereu eșecuri în urma încercărilor ei de a face ceva. Succesul și eșecul sunt cele care ne dau măsura puterii și a slăbiciunii unei vieți. Dar puterea este întotdeauna doar o afirmație aflată sub semnul întrebării, o provocare depășită pe moment care rămâne însă încordată în așteptarea următoarei provocări de depășit.

Puterea se arată astfel vieții ca fiind o stare existențială ce trebuie mereu (re)confirmată, care trebuie (re)aleasă (pe cât e cu putință) sub semnul voinței și dorinței de realizare, al dorinței de succes – de depășire și stăpânire a unor circumstanțe constrângătoare, a unor circumstanțe care vor să restrângă libertățile potențiale ale vieții.

Ce este, așadar, viața?... Este ea putere?... Este slăbiciune?...

Viața este o putere în cosmos – una din puterile care pun cosmosul în mișcare. Viața este o slăbiciune în univers – ea este slăbiciunea universului, proiecția în care acesta își vede speranța unei lumi vii extinsă peste toată ființa sa infinită.

Slăbiciunea universului este deci puterea vieții, iar slăbiciunea vieții este puterea universului. Dar viața nu este nici putere și nici slăbiciune. Ea este ceea ce stă la rădăcina acestora făcându-le posibilă apariția în câmpul existenței.

Viețuirea vieții are în ea elementele ei de putere și elementele ei de slăbiciune: pe de o parte, dorința de *supra-viețuire*, de viețuire cu asupra-de-putere – viețuirea mai mult decât în planul mecanismelor automate ale trăirii materiale și mentale, iar, pe de altă parte, dorința de *sub-viețuire* – viețuirea cu asupra-de-slăbiciune, în matca trupească și mentală a celui care își conștientizează insignifianța (la scara infinității universului) vrând

astfel să viețuiască chiar mai puțin decât în planul simplei viețuiri – în acel plan încărcat cu esențele germinative ale vieții.

În spectrul trinitar al sub-viețuirii, viețuirii și supra-viețuirii există o cale de unificare, o cale regală a vieții... – în conștiința celui care privește spre alternative, se ridică mereu spre actualizare trăirea concomitentă sau succesivă a fiecăreia din cele trei feluri de viețuire: în esențe (de sens), în trăire (spontană) și în fapte (de putere)...

Viața cuvintelor

Puterea cuvintelor stă în semne. Slăbiciunea lor stă tot acolo – cuvintele sunt (și) semne... Dar înainte de a arăta spre ceva din afara lor ele arată spre ceva din interiorul nostru – anume, spre ele însele.

Cuvântul (numele/ conceptul) nu este atât precum un indicator (rutier), cât este precum un călător cu rucsacul (de amintiri) în spate. Fiecare cuvânt rostit de cineva, pentru acel cineva, are o încărcătură unică, o amprentă cognitiv-emoțional-volitivă unică. Pentru acel cineva acel cuvânt este încărcat (prin asociere) cu trăiri, emoții, senzații, raționamente, amintiri, experiențe... – iar când îl pronunță, cel care o face nu vrea să arate spre numele pronunțat, ci spre încărcătura (cognitiv-emoțional-perceptivă) pe care el a asociat-o până în acel moment aceluși cuvânt. Astfel că orice cuvânt are o viață specială a lui în mintea fiecărei vieți capabile de cuvântare, o viață intim legată cu viața ființei care îl rostește – ea (viața cuvântătoare) și el (cuvântul) au intimități doar de ei știute și, de aceea, relația lor este specială și intransmisibilă.

De aceea fiecare cuvânt din mintea fiecărei vieți cuvântătoare are o viață – o viață a lui și numai a lui – o viață în care se naște (prima dată când e auzit sau inventat) în care crește prin adunare de sensuri asociate (prin percepție directă, prin emotivitate, prin trăire, prin intuire, prin voire, prin nevoie...), în care se dezvoltă și prinde o viață a lui în sfera lingvistică specifică individualității vorbitoare în care s-a (re)născut și în care își trăiește viața alături de alte (consoarte) cuvinte.

Când viața rostește un cuvânt, ea rostește o lume. De aceea ține ea la cuvintele sale, la fiecare dintre ele – pentru că astfel viața vorbitoare ține la lumea sa de trăiri și experiențe acumulate până în acel moment – ea ține la ele, pentru că ea este în ele!

Prin această asociere, prin această încărcare, nu (doar) cu sensuri lingvistice, ci cu trăiri/ simțiri/ experiențe cuvintele capătă

viață și dau viață universului cognitiv-emoțional-intuitiv-volitiv al ființei vorbitoare. Ele se regăsesc în ea și ea se regăsește în ele.

Astfel încărcate cuvintele ființei vorbitoare, cuvintele omului, cuvintele tale prind viață și trăiesc, dar mai mult trăiește prin ele cel care le colecționează – adică tu – cel/ cea care le admiri bogăția lor asociativă, individualizată după gustul și plăcerea ta lingvistică cultivată până acum și specifică acestui moment – fiecărui moment...

Este deci o mare păcăleală să vorbim de un „sens comun” – deși pare că există, acest sens este, de multe ori, doar o iluzie în vorbe și prin vorbe, doar o amăgire de moment – o amăgire a acestui moment – a fiecărui moment – când prin simpatie/ empatie două ființe vorbitoare care folosesc același cuvânt au impresia că se referă la aceeași realitate, la aceeași experiență de viață. Așa ceva nu se poate – realitatea aceasta presupus comună e comună doar cu numele, e doar o realitate aproximativă, o realitate marcată de similitudini contingente și asemănări hazardate, o realitate care seamănă, „dar nu răsare”...

Ea seamănă în celălalt iluzia lucrului comun și se aseamănă în acele momente de frenezie empatică/ simpatică cu ceea ce sunt de fapt cuvintele – nu semne, nu indicatori, ci chiar viața în rezumat a ființei vorbitoare care le poartă încărcătura cu sine.

Când un om vorbește, inevitabil, el încearcă să-ți rezume viața sa (în întregime, respectiv ultimele sale impresii despre ea), el încearcă să se arate pe sine, prin puterea lor.

Dar cel care ascultă poate să priceapă doar parțial acest rezumat („parțial” care poate varia dinspre a nu înțelege mai nimic spre a bănuși ceva; de la a adulmea o nuanță spre a împărtăși o proiecție iluzorie de suprapunere a unei vorbe cu rezonanță peste o trăire cu impact de durată).

A vorbi este a rezuma, a arăta pe scurt spre o realitate, dar nu precum arată un indicator rutier spre o destinație oarecare (adică rece, nepăsător, „obiectiv”), ci precum arată un călător spre rucsacul său plin de amintirile călătoriilor de până în acel moment (adică implicat, pasional, „subiectiv”) și spre cuprinsul detaliat al acestui „rucsac” răsturnat în conștiința ascultătorului pentru a-și revela lui conținutul.

A căra (precum un căraș) cuvinte în minte este a purta încoace și încolo acest conținut, acest bagaj, această povară de nume, această sarcină de vorbe. Cel care însă înțelege (prin concentrare continuă asupra întrebării „Ce este viața?” – pentru o perioadă de timp de cel puțin câteva zile) rolul și rostul amăgitor al cuvintelor (și, mai ales, iluziile convingătoare care le însoțesc prezența) renunță deodată, în mod spontan, abisal, profund și irevocabil la foarte multe din aceste poveri inutile ținute în spatele minții de către fiecare din cuvintele iubite și mai puțin iubite de el

până atunci. Povara la care el renunță astfel este una imensă, iar sentimentul experimentat în acel moment este unul de eliberare nemăsurată...

Din acea clipă cuvintele vor continua să trăiască în el, dar el nu mai trăiește în ele...

Cine va fi însă să spună cum este libertatea celui care nu mai este înlănțuit de cuvinte?

Tu – stimabile sclav-cărăuș al vorbelor cu care te-ai impregnat și te-ai lăsat parfumat până în această clipă – ești chemat deci să renunți la povara cuvintelor și să le descoperi secretul lor – secretul acela care nu poate fi rostit...

Viața care trăiește prin cuvinte nu este adevărata viață, dar nici cea care trăiește lipsită (voit) de ele nu este...

Viața este întotdeauna floarea care răsare la confluență de multe râuri – de aceea ea va fi mereu mai mult decât aceasta sau decât aceea, decât ceea ce poate fi perceput aici sau acolo, decât ceea ce se poate exprima acum sau atunci... Viața nu este un cuvânt! Ea nu este cuvântul „viață”! De aceea nu putem afla în cuvinte răspunsul la întrebarea „Ce este viața?”...

Trăirea resimțită atunci când acest „răspuns” vine, după zile îndelungate de concentrare continuă, de rostire interioară repetată (iar și iar) a întrebării „Ce este viața?”, este atât de imens-infinit-abisală încât nici un cuvânt și nici o propoziție nu va putea să și-o asume pentru a o purta în spate (prin asociere). De fapt, această sarcină colosală nici măcar toate cuvintele/ propozițiile limbii adunate laolaltă nu sunt capabile a o înfăptui vreodată (nici măcar la o scară infimă).

Pe *Calea Întrebării* vor încerca pe rând zeci și sute și mii de cuvinte și propoziții să răspundă la întrebarea „Ce este viața?” – până când într-un final vor realiza neputința lor.

Și poate că atunci, într-un ultim efort de voință, vor sări cu toate deodată să dea un răspuns complet satisfăcător acestei întrebări – și atunci, în decursul acestui ultim asalt complet deznădăjduit își vor constata slăbiciunea lor fundamentală... Infinitul nu poate fi „rezumat” în vorbe, nu poate fi prins în ele și adus spre mărturisire în limbaj (indiferent de realitatea sub care el se ascunde – fie ea viața, fie ființa, fie limbajul, fie conștiința, fie esența, fie cunoașterea...).

De aceea omul care trăiește/ simte/ experimentează infinitul/ nemărginirea realizează neputința cuvintelor și renunță la amăgirea lor. Din acel moment el doar se joacă cu ele – ele doar izvorăsc din el, precum apa unui izvor de munte – fără efort, fără efortare – în mod natural...

Cuvintele sunt întâmplări și întâmplările sunt cuvinte și nu e de căutat vreun absolut în ele, pentru că nu crește așa ceva nici la rădăcina lor și nici din seva lor de viață...

Doar cel lipsit de cuvinte (de identificarea cu ele) poate să se joace cu vorbele, doar cel care nu le mai poartă povara în spate ajunge la esența intransmisibilă a vieții...

Pentru el întrebarea „Ce este viața?” este un simplu joc de cuvinte – o asociere de vorbe care nu-i spun nimic – cuvintele curg, se scurg, se preling, se duc precum norii care aleargă spre cerul de dincolo de orizont – vorbitorul care cunoaște esența trecătoare a cuvintelor le lasă să se miște spontan pe firmamentul limbii sale fără a le pune piedici și fără a le ajuta – le lasă să trăiască în el potrivit naturii lor libere și neîngrădite – el devine oglindă pentru ele și ele devin oglindă pentru el.

Și atunci, poate te întrebi tu:

– De ce mai repetă el atunci întrebarea „Ce este viața?”

– De ce? În nici un caz pentru mine... Dacă în discursul acestei cărți vezi repetându-se întrebarea „Ce este viața?”, să știi că nu o fac pentru mine: eu nu mai simt nevoia acestei repetiții. O fac însă pentru tine – fiindcă tu simți încă această nevoie – și eu simt că tu o simți. Empatizez deci cu tine prin curgerea naturală a cuvintelor, propozițiilor și frazelor și te pun mereu în prezența întrebării „Ce este viața?” spre a te ajuta să găsești și tu drumul care duce la lumea care viețuiește dincolo de cuvinte, chiar dacă trăiește și în ele.

Și să știi că nu vreau neapărat să fac această muncă de conștientizare, dar nici nu mă opun ei – prin urmare, ea se manifestă acum spontan prin mine și te ajută pe tine să te apropii pas cu pas de bucuria întâlnirii cu nemărginirea...

Bucuria mea să fie deci și bucuria ta: fie ca semnele noastre să se întâlnească (măcar parțial) la un moment dat și eu să înțeleg dincolo de cuvintele tale că tu ai înțeles dincolo de cuvintele mele! De abia atunci vom începe noi să „comunicăm” cu adevărat. Până atunci însă permite-mi încă puțin să vorbesc la fel de mult ca și tine în trăirea acestei cărți... Permite vorbelor mele să trăiască spontan în tine și vorbelor tale să vorbească direct spre mine – să ne lăsam încă puțin în hora întâlnirii lor și să nu le oprim din joacă – e păcat și de ele și de tine și de mine – părem acum că ne înțelegem așa de bine...

senzorial și sensual, în momentul gustării din deliciale conceptual-ideatice emanate de H spre înțelegerea clară a problematicei obiectuale izvorâte din A.

Lumina subiectivității obiectivizate spre lectură gestual-intelectuală a substratului intuitiv-emoțional implantat de H în ființa lui A indică spre necesitatea realizării unui demers de apropiere prin C de F-ul minții și arată spre urgența asumării unei simplități lucide în considerarea raportului de dăruire experimentală care se instituie inevitabil între A și C și mai ales între A și S datorită faptului că starea estetică a lui S aruncă instinctiv o privire relativ golită de neclaritate spre voința care dorește să se apropie de viața realității esențiale specifice lui A.

Și totuși te întreb acum pe tine: „Ce este A?”. Poți tu oare deduce din contextul discursului de mai sus ce este A? Poți tu înțelege care este esența lui A, ruptă de orice context (textual sau existențial)? Poți tu ajunge la cunoașterea lui A analizându-i doar forma lingvistică de „A” care ți se oferă semiotic conștiinței? Poți tu să-mi spui pe ce fundament ultim își așează „A” existența? Sau dacă aceasta este intrinsecă unui conținut implicit asumat de către forma sa semnică? Sau dacă nu cumva „A” e doar o convenție simplă de notare plată a unei realități multidimensionale care, în esența ei, continuă să rămână sub protecția misterului imposibil de revelat pe deplin?

Este oare „A” o unealtă lingvistică de folosit (după bunul plac) fie pentru sens, fie pentru non-sens, fie în joacă, fie în serios, fie în mod subiectiv, fie de o manieră verificabilă intersubiectiv?

Are „A” în sine o ființare specifică doar lui? Are „A” un „A” al lui? Are „A” o viață specifică fundamentată pe F, generată de G, inspirată de I, emanată de E și cauzată de C? Și dacă A este C în relație cu D și cu B, atunci ce este E? Și ce este G? Și ce este I?...

Mai continui? Te-ai prins de „șmecherie”? Te-ai prins de cercul vicios al limbajului? Ai sesizat că „A” se definește prin restul cuvintelor și că acestea fac la fel – că fiecare „cuvânt stă în plop și că plopul stă în aer?”...

– Bine, dar cu teoria corespondenței cuvintelor cu realități extra-lingvistice cum rămâne?, întrebi poate tu acum. Această teorie zice că „A” este sau ar trebui să fie doar un nume pentru o realitate extra-lingvistică – de exemplu, pentru ceea ce percepi ca albină sau animal, sau ancoră, sau avion, sau amânare, sau amintire etc.

– Această teorie are un suport destul de solid, dar i se poate obiecta că, indiferent cu ce îl asociezi pe „A” (în mod relativ arbitrar), prin această relație de corespondență cuvânt-obiect (/ subiect/ fenomen...) nu faci decât să muți întrebarea de la „Ce

este A?” ca și cuvânt care arată/ numește ceva spre „Ce este acel ceva (desemnat/ asociat lui A)?”.

Și aici, la acest nivel, vedem că *acel ceva* (ረገጽ) este la rândul său legat (în mod real, nu lingvistic – la nivel cosmologic, geologic, biologic, chimic, fizic, energetic etc.) de tot ceea ce este (în mod direct sau indirect) și că astfel pentru a-i înțelege *esența* (ግጥም) tu ar trebui să cuprinzi în tine *infiniul* (የሁሉም ግጥም). Dacă vrei să înțelegi „albina”, trebuie să înțelegi deopotrivă și „Absolutul” și „Abstractul” și „Adevărul”...

„*Albina*” (የአልባና) există așa cum este (printre altele) datorită „mediului” în care a apărut și ea se manifestă multi-dimensional în cadrul lui: biologic, fiziologic, chimic, fizic, ecologic etc. Toate aceste dimensiuni se întrepătrund și acționează *deodată* (አንድጊዜ) pentru a susține în ființare ceea ce uneori unii numesc cu numele de „albină”. De aceea pentru a înțelege „albina” în esența ei e nevoie să „înțelegi” absolut tot ceea ce este.

Înțelegerea „științifică” a albinei delimitează, numește și identifică legi și tipare de manifestare care dau o cunoaștere „parțială” a „albinei” (mai mult sau mai puțin semnificativă din punct de vedere pragmatic și/ sau teoretic), dar această înțelegere este nimic la scara Absolutului (în comparație cu absolut tot ceea ce este implicat în existența a ceea ce, uneori, unii numesc cu termenul de „albină”).

Viața este un profund mister pentru ea însăși și va continua să rămână așa de-a pururi. Motivul? Ea nu e parțială, ci integrală – și fiindcă Întregul este (relativ) infinit, viața este infinit schimbătoare. Dacă ar fi infinită și statică (neschimbătoare), poate că (prin absurd), printr-un efort infinit în spațiu și timp, ar putea ajunge vreodată să se înțeleagă pe sine (deși în această ipostază nu ar prea avea ce să înțeleagă sau cum să înțeleagă), dar cum ea e în continuă mișcare (din infinit spre infinit) ea nu se va putea înțelege cu adevărat nicicând, pentru că, printre altele, ea are prea multe de înțeles deodată și apoi, pentru că, chiar dacă ar reuși să cuprindă pentru o clipă infinitul cu înțelegerea sa, aceasta ar expira exact în clipa următoare – și astfel înțelegerea căutată ar fi din nou doar parțială/ temporară.

Aceasta nu înseamnă însă că viața va înceta vreodată să încerce să înțeleagă, chiar și parțial/ temporar, viața. Stă în natura ei ca atâta timp cât este așa cum este (anume în mișcare repetată supusă unor ușoare variații date de combinatorici contingent-proximale) să încerce să „se înțeleagă” – să se răsplătească mereu cu noi și noi „înțelesuri”, spre a nu i se mai părea drumul său de înțelegere ca fiind ceea ce este – anume o muncă în zadar...

Viața în esență se joacă cu înțelesurile sale (artistice, filosofice, psihologice, religioase etc.) și înțelesurile se joacă cu ea, pentru că

„A este D-ul care poartă cu sine sensul C spre a închide hermeneutic în destinul său adevărul B infinit!” – adică, fiindcă:

1. „A_bsurdul este D_rum-ul care poartă cu sine sensul C_cuvântului spre a închide hermeneutic în destinul său adevărul B_unului-simț infinit!”

2. „A_bsolutul este D_ivin-ul care poartă cu sine sensul C_credinței spre a închide hermeneutic în destinul său adevărul B_analului infinit!”

3. „A_bstractul este Dar-ul care poartă cu sine sensul C_onceptului spre a închide hermeneutic în destinul său adevărul B_inelui infinit!”

Concluzia? Haide zi, nu fi sfios(/oasă)!

– A este A, fiindcă tot ceea ce este este tot ceea ce este?

– Hm... Ok – merge și așa. Dar mai încearcă te rog!

– A este A, pentru că la nivel de formă este distinct (cel puțin sub câteva aspecte) de B și de C?

– Și asta merge. Dar mai încearcă!

– A este ceea ce este, pentru că B nu este ceea ce A este?

– Văd că te învârți pe lângă principiile identității și non-contradicției și bine faci, că altfel nu ne-am mai înțelege deloc în comunicare... Dar ce altceva mai este A?

– A este viața?

– Aha... Te apropii – să știi că ești pe aproape stimabile(/ă)!

Dar nu ai ajuns chiar unde trebuie. Haide deci, mai zi!

– A este... – nu te va mulțumi nici un răspuns, orice ți-aș răspunde... – așa e?

– Da așa este... Viața nu se mulțumește cu nici un răspuns definitiv, dogmatic, absolut! Nu este în firea ei acest lucru!...

Astfel, uneori, unora li se pare că în fiecare „este” – particularizat sub un anume raport – este cel puțin un pic de „nu este” sub același raport.

– Nu se poate... Aceasta ar însemna ca o afirmație să fie în același timp și sub același raport și o negație a ceea ce se afirmă și invers. Când ai afirma ceva, de fapt, ar însemna că-l negi pe acel ceva și când ai nega ceva, ar însemna că-l afirmi... Când ai zice, de exemplu: „Eu citesc această carte (intitulată „Ce este viața?”)” ai zice de fapt că: „Eu nu citesc această carte (intitulată „Ce este viața?”)!”

– În cazul tău s-ar putea ca chiar așa să fie: când citești aceste rânduri, exact în acel moment, tu de fapt să nu le citești, ci să le gândești, să le absorbi în tine, să le trăiești în conștiință...

– Ha, ha... Păi asta e citirea – absorbția de care ziceai și nu poți să o ai și să nu o ai în același timp.

– Ba poți – fiindcă tu nu ai reținut/ absorbit/ trăit fiecare expresie citită – de exemplu, tu nu ai absorbit pe deplin în conștiința ta nici măcar pagina „citită” înainte de prezenta pagină. Dacă ai închide cartea chiar acum și apoi ai încerca să notezi pe o coală de hârtie conținutul ultimei pagini citite, ai vedea cu adevărat cât de puțin ai citit/ absorbit din ea în tine. Și acest lucru este așa, deoarece tu nu ai „citit-o”, ci doar ai trăit-o superficial, mai mult axat pe propria ta gândire și citire interioară decât pe ceea ce scrie în această carte. Tu nu ai citit cartea aceasta – tu te-ai citit pe tine! Și, prin urmare, „am citit”, în cazul tău, e egal cu „nu am citit”...

– Mă faci neatent/ă?... sau cum?

– Nu. Vai de mine!... Nu-mi permit... Îți arătam doar cum poți să citești fără a citi – cum poți să citești și să nu citești în același timp...

– Știu ce faci – tu subliniezi aici faptul că un cuvânt precum cel de „citire” sau cel de „eu” are multiple sensuri și chiar mai mult de atât – că același sens stabilit ca atare (de exemplu, sensul de memorare, reținere, înțelegere, parcurgere cu privirea, parcurgere cu gândirea etc.) are de fapt mai multe sensuri (implicit înglobate) în el...

– Exact...

– Mda... Trebuie să-ți dau dreptate: orice sens are mai multe sensuri! Dar totuși aceasta înseamnă că trăim în paradox continuu, în ambiguitate infinită, în nedeterminare ontologică, în hermeneutică indefinită...

– E... haide că exagerezi... Nu mai fi așa tragic/ă în concepte... Înseamnă doar că un sens clar definit și bine delimitat (sub un timp și un raport bine precizat), tocmai prin această limitare determinată a sa, capătă automat sensuri infinite prin factorii

(implicat și inevitabil infinit relaționați cu întregul) folosiți pentru a-l delimita, pentru a-l clarifica.

După cum vezi și tu, oricum am da-o tot în sens multiplu și relativ rămânem – și dacă îl delimităm și dacă nu o facem. De multe ori, a afirma ceva este din această perspectivă (uni-multi-sens) și a nega acel ceva. A constata o existență înseamnă deopotrivă și a o nega – o dovadă conține, de multe ori, în sine dovada care dovedește propria sa lipsă de capacitate de dovedire.

Când cineva afirmă identitatea „ $A = A$ ”, el/ ea nu ne spune ce este „ A ” sau unde se termină el, ci doar că el este așa cum este (ar fi fost culmea să fie altfel!).

El/ ea poate afirma apoi că „ A e diferit de non- A ”. Astfel, deși nu s-a stabilit clar care sunt limitele lui A și ale lui non- A , respectiv unde se termină unul și unde începe celălalt, el/ ea poate susține că totuși A și non- A sunt diferiți.

Ne mai poate spune apoi că nu există un B care să fie în același timp și A și non- A , când este evident că acest B este, pentru că altfel nu ar putea să existe nici o legătură (logică sau de altă natură) între A și non- A .

Prin urmare, datorită stabilirii arbitrare în existență a unor limite care de fapt nu există, se pot face deopotrivă și diferențieri artificiale și identificări superficiale.

Dacă identitatea lui A se stabilește doar în raport cu sine însuși (fără nici o corelație cu non- A), ea nu are nici o relevanță, fiindcă nici o identitate nu este parțială (ruptă din întreg). A este A , pentru că tot ceea ce este (A și non- A (B și C și D ș.a.m.d.) deopotrivă) este ceea ce este. Identitatea lui A este dată de relația lui cu B , cu C , cu D ... și nu doar cu sine însuși: $A = A \leftrightarrow B \leftrightarrow C \leftrightarrow D \leftrightarrow E$... Deci „ $A = A$ și non- A ” și, prin urmare, se pare că identitatea reală (nu fictivă) a lui A exclude contrazicerea lui definitivă și irevocabilă cu non- A ...

Nu putem ști dacă A e diferit de non- A , dacă nu avem un criteriu comun de apreciere/ discriminare aplicabil deopotrivă atât lui A , cât și lui non- A . „Viața nu este X ” este (de multe ori și) „viața este X ”, pentru că e ușor să găsim realități comune de manifestare specifice și „vieții” și lui „ X ”.

Răspunsul brut la întrebarea „Ce este viața?” este „Viața este viață!”. Răspunsul tranșant este acela care spune că „viața fie este viață, fie nu este viață!”. Iar răspunsul reduționist afirmă că „viața și non-viața nu au nimic în comun: ori viața este viață, ori viața nu este viață.”

Reduționismul ne-nuanțabil susține astfel că nu poți afirma și nega în același timp și sub același raport același lucru despre același obiect... E evident însă că poți afirma acest lucru...

„Viața este X” înseamnă că punem un semn de identitate între viață și X, că $X = \text{Viața}$. Dar este evident că viața nu poate fi egalată decât de ea însăși și că, prin urmare, oricare ar fi X (diferit de viață) viața este diferită de X (viața nu poate fi definită în mod definitiv și integral prin nimic anume). Răspunsul instinctiv la întrebarea „Ce este X?” pare deci să fie „X este X!”...

„Viața nu este X” este totuși altceva decât „viața este X”. Nu putem și să îl aplicăm pe X și să îl negăm pe X în relație cu viața – cum ar zice unii: ori e albă, ori e neagră – totuși viața e mai mereu fie gri, fie colorată (și doar foarte rar doar albă sau doar neagră)!

Cel care nu cunoaște afirmările parțiale și negările parțiale nu cunoaște realitatea... „Viața este un copac!” este o afirmare parțială a laturii „arboricole” a vieții. „Viața nu este un copac!” e o negare parțială a acestei laturi.

Orice propoziție de experiență afirmă parțial și neagă parțial – ea nu poate afirma integral și nici nega total ceva anume. Prin urmare, nici o propoziție constatativă nu e completă. Atâta timp cât o propoziție nu este doar o repetare absurdă a unuia și aceluiași cuvânt ea spune mult mai mult decât că $A = A$. Atâta timp cât o propoziție este formată din cuvinte diferite înlănțuite prin relații gramaticale specifice ea spune de fapt că A este (și) non-A (de exemplu, că „Viața este un copac” sau că ea este „schimbare” etc.).

A afirma existența vieții e, de multe ori, tot una cu negarea acestei existențe: „viața există” înseamnă și că „viața nu există”...

Cum stabilim că viața există? Mai întâi, trebuie să identificăm ceva pe care să o botezăm „viață” și apoi să identificăm ceva pe care să o botezăm „existență” și apoi să constatăm că „existența” și „viața” au o legătură (de existență/ viață)...

Cum stabilim însă că „viața nu există”? Păi realizăm botezările de mai sus și apoi zicem că nu este nici o legătură între ele (între „viață” și „existență”), de exemplu, printre altele, „pentru că așa avem noi chef”... – (Doar) În vorbe (logice sau nu) nimic nu poate fi „demonstrat” sau „infirmit”... Aici orice se poate afirma și se poate nega relativ după bunul plac (e suficient să definești și să redefiniști cuvintele implicate în discurs...). Poeții știu cel mai bine acest lucru (poate un pic mai bine decât metafizicienii...).

Trăim deci în lumea definirii (ultime) imposibile, în lumea delimitării (definitive și irevocabile) imposibil de efectuat...

Lumea este indivizibilă și viața la fel. Orice cuvânt este orice cuvânt. Dacă ai impresia că, de exemplu, cuvintele din această propoziție sunt distincte, te asigur că te înșeli (cel puțin parțial). Toate fac referire imediată la una și aceeași realitate: discursul este o totalitate organică care nu se încurcă în cuvinte... Dar tu (probabil că) încă nu poți pricepe acest lucru...

Nu dispera însă – poate că în curând vei reuși să descoperi și tu secretul cuvintelor – continuă se te întrebi „Ce este viața?” și astfel poate vei înțelege la un moment dat că viața („Ce este viața?”...) poate să fie ceva („Ce este viața?”...) sau nimic („Ce este viața?”...), că poate să fie și să nu fie în același timp („Ce este viața?”...) și în ceea ce este („Ce este viața?”...) și în ceea ce nu este („Ce este viața?”...)... – doar când vei contempla pe deplin viziunea Întregului, vei ajunge să-i „înțelegi” părțile... Totul se va așeza pentru tine doar în cadrul iluminatoriu al trăirii infinit integratoare...

Atunci nu vei mai avea (atâtea) întrebări, pentru că vei realiza că întrebările (cel mai adesea) sunt (doar) niște întreprinderi stupide ale minții rătăcite printre cuvinte fără substanță (filosofice, religioase, psihologice, științifice sau de altă natură). Nu vei mai avea (atâtea) întrebări, pentru că (mai) toate răspunsurile esențiale îți vor fi evidente imediat – sunt relativ evidente (mai) toate răspunsurile (esențiale) care pot fi date întrebărilor stupide ale minții rătăcite – cum e, de exemplu, întrebarea „Ce este viața?”...

– Dar cum poate să fie „stupid” ceva atât de fundamental precum interogația profundă asupra naturii ultime a vieții?, vei întreba tu.

– Ei, uite că poate... pentru tine însă se poate face o excepție și putem socoti că întrebarea menționată este una „deșteaptă” și „serioasă”, una necesară și de dorit a fi pusă, mai ales dacă tu încă mai crezi în definiții și răspunsuri de vorbe alăturate întrebărilor de vorbe...

Răspunsurile viabile sunt răspunsuri de fapte, prin acte concrete, spre transformări palpabile imediate, la întrebări de aceeași natură.

Să nu uiți însă că și întrebările metafizice, că și interogațiile filosofice sunt extrem de palpabile și de concrete, sunt la fel de ancorate în fapte și acte ca orice alte întrebări... mai ales pentru cei care au atins maturitatea necesară pentru a putea să și le pună în mod serios.

Aceasta nu înseamnă însă că ei trebuie să îmbătrânească cu ele în minte... orice are o limită și un sens: întrebarea „Ce este viața?” și „Calea Întrebării” ce o susține în practică de concentrare are sens, dacă te duce la trăirea „vidului lingvistic”, la mai buna înțelegere a realităților indefinibile care pătrund abisal întreaga ființă...

Tu ești invitat/ă deci să simți direct, cu putere și intensitate maximă Răspunsul Ultim la această întrebare... Doar când îl vei afla pe acesta, vei putea depune mărturie că Drumul Întrebării are sens... până atunci el nu are sens și nici nu poate să aibă...

Întrebarea „Ce este viața?” este deci chemată să cocheteze în tine cu jocurile de vorbe, dar nu din plictiseală și nici din dorința de a-ți pierde vremea, ci din nevoia de a-ți arăta, puțin câte puțin, adevărul despre limitele gândirii conceptuale, ale rațiunii, ale percepției, ale cunoașterii, ale înțelegerii, ale conștiinței...

Visul vieții și viața visului

Dacă stai să te gândești, s-ar putea să-ți pară uneori că viața este (precum) un vis: că este lipsită de consistență și conținut stabil, că este angrenată aleator în jocuri de lumini și umbre, în jocuri de sunete și imagini care devin irelevante la trezire, deși păreau destul de importante în vis. Și s-ar putea uneori să crezi că rolul pe care îl joacă pentru vis trezirea din vis îl joacă pentru viață trezirea din viață – moartea sau conștiința conștiinței onirice a vieții...

Mulți s-au întrebat: „Ce este viața?” Și mulți au răspuns acestei întrebări astfel: „Viața este un vis!” (✓XΛJ'A ΛΛJ' ΠΛ ✓XΛJ'). Dar este ea un vis oarecare (printre multe alte vise posibile sau reale) sau ea este *Visul* (✓XΛJ'Π)? Este ea un vis din care cel care-l trăiește se poate trezi sau este un vis fără de sfârșit, un vis infinit: un vis fără de trezire?

Viața ca vis lipsit de trezire poate părea o teorie viabilă, fiindcă trezirea din viață (sfârșitul vieții-vis) nu e posibilă atâta timp cât viața încă există. Iar atunci când ea se termină, nu mai are cine să se trezească din el.

Trezirea din viață, prin similitudine cu trezirea din vis, mai ridică apoi o problemă, anume: oare atunci când un vis se termină, un altul începe? (Și astfel ceea ce părea a fi trezire este, de fapt, adormire – într-un nou vis?)... Dacă trezirea din viață este doar adormirea spre visare a unei alte vieți?...

– Dacă viața este un vis, nu putem ști, vei zice tu, pentru că nu avem repere – știm că am visat doar după ce visul s-a încheiat – vom putea ști deci că viața a fost un vis doar după ce visul ei își va găsi încheiere...

– Aici ai un pic de dreptate – dar nu e doar așa cum zici tu – noi putem ști că visăm și în timp ce visăm – putem ști că viața e un vis și înainte ca ea să-și găsească încheiere. Secretul acestei conștientizări constă în atenția fixată, centrată, captată în concentrare neclintită pentru o perioadă mai îndelungată de timp în una și aceeași direcție.

Visul/ viața zburdă încoace și încolo, nicidecum stând locului, nicidecum oferind un moment rezonabil de răgaz și reflecție – aceste

momente le putem afla însă prin oprire din mișcare, din agitație, din rătăcire – prin concentrarea continuă pe un detaliu oarecare al visului/ vieții. În scurt timp vom vedea astfel cum visul-vieții se destramă, cum magia lui apune și voalul care îi ascunde goliciunea dispare. Visul/ viața pot continua doar atâta timp cât se află în mișcare frenetică, în transformare neîntreruptă.

Centrarea, con-centrarea destabilizează însă visul/ viața și îl/ o relevă ca fiind lipsit/ă de consistență, arătând percepției celui trezit din/ în vis/ viață insignifianța frământărilor și problemelor cu care el – visul și ea – viața îl tentează neconținut spre identificare de ființă...

Viața visului este visul vieții... Și nu poate fi o viețuire de vis mai palpantă și mai vie decât visul numit viață.

Visul nu trece în viață, pentru că nu viețuiește prea mult trecerea în vis – și nu trece viața în vis, pentru că ea nu se visează suficient ca fiind o trecere/ petrecere trecătoare.

Viața se visează totuși, uneori, ca fiind o ieșire din vis – ea visează că ar putea fi (și) o plecare din vorbe și versuri, din atingeri și șoapte, din strigăte și lacrimi, din forme și plăceri, din culori și spații, din contururi și nuanțe, din istorii și gusturi, din povestiri și esențe de formal...

Simțul e viața, percepția este visul, dar nu orice simț și nu orice percepție, ci doar simțul vieții și percepția visului luate împreună și intuite simultan în aceeași conștiință.

Simțul vieții și percepția visului (odată suprapuse) nasc, în realitatea care le experimentează contopirea, simțul visului și percepția vieții – mai precis, visul ca viață și viața ca vis. Dar nu e o percepție/ simțire precum a unuia care mai caută o trezire din vis și o finalitate ultimă în viață. Nu! Pentru el acestea sunt doar vise și vieți care pot fi trăite direct fără intermedierea stânenitoare ale unor frământări inutile și ale unor întrebări fără noimă. Vise și vieți de schimbare continuă și de nemișcare perpetuă...

Când viața și visul se suprapun, când între ele se încheagă o relație nebună de iubire, când între ele nu mai sunt intimități de explorat și pătruns, când întrepătrunderea lor sexuală este completă și maximală, viața prinde vis și visul prinde viață. Atunci ajungem la trezirea din umbra visului fără de viață și din amărăciunea vieții fără de vis.

Iubirea viselor și a vieților nu poate să nască decât vise pline de viață, de conținut, de contur, de realitate, vise care stau ontologic mărturie pentru propria lor existență și care se aduc singure cheazășie pentru propria lor ființare – vise care își sunt lor înșile auto-suficiente și care nu mai caută în afara lor mărturii și puncte de sprijin pentru a-și fundamenta realitatea specifică, pentru a-și

afirma pe deplin viața și pentru a-și trăi la maximă intensitate visul.

Aceste vieți știu că cel care nu-și trăiește visul ca și cum doar el ar fi – anume ca și cum nu ar mai fi nimic în afară de el – adică complet absorbit în pulsul viu al fluxului de acum-aici al visului – acela nu cunoaște nici viața și nici visul precum ar putea să o facă. Dar aceste vieți mai știu de asemenea că cel care își trăiește visul ca și cum el nu ar fi – anume, ca și cum ar mai fi și altceva în afara lui și dincolo de el – adică detașat și întrebător, sceptic și cercetător față de vis și față de viață – acela cunoaște și viața și visul și sub forma lor aparent paradoxală, sub forma lor „exotică” și expansivă deopotrivă – anume viața ne-visului și visul ne-vieții. Ele trăiesc astfel viața în substratul ei fundamental a-formal (de dincolo de formele trecătoare ale visului), în esența ei specifică conștientizării a-numeale (de dincolo de nume) caracteristică substratului a-lingvistic al vieții.

Nu visul vieții este cel care visează viața visului, ci visul ne-vieții este cel care amăgește viața spre ținta trăirii ne-visului – ca viață a ceea ce este lipsit de vis și de visare.

Și această amăgire ar fi de blamat și de ocolit, dacă în ea nu s-ar găsi un sâmbure de vis și de viață deopotrivă – sâmburele vieții lipsite de vis și sâmburele visului lipsit de viață – viața fără direcție și visul fără conținut – sâmbure care poate să crească spre răsărire și dezvoltare (în cel care se întreabă „Ce este viața?”) și se poate împlini pe sine în maturitatea prezenței actualizate specifice lipsei de vis (pentru că e lipsit de viață) și a lipsei de viață (pentru că e lipsită de vis)...

Viața și visul par astfel să se co-genereze în ființă: viața caută visul și visul caută viața, iar când se întâlnesc, se privesc în ochi cu patimă, se sorb din priviri, se îmbrățișează și se contopesc – plâng de bucurie: viața și-a regăsit visul și visul și-a întâlnit viața...

Vai de viața care nu-și trăiește visul! În ea întâlnirea aceasta nu se poate produce și visul său nu poate să prindă viață: nu din cauză că ar fi lipsit de viață, ci pentru că este lipsit de viață cu vise. Doar visul vieții cu vise și viața visului cu viață poate surâde inimii care înțelege în adâncul său că viața și visul nu sunt unul și același lucru, dar nici realități fundamentale diferite.

Nu de distincții prea clare duce lipsă visul vieții lipsite de visele specifice vieții viselor cu viață, ci de contopiri poetice înălțător afirmate spre înmiresmarea beatifică emanată din visului vieții pline de viață care se recunoaște pe sine cu entuziasm în viața viselor pline de vise despre viață.

Visul cu vise de viață visătoare și viața cu vise de vis nu sunt deziderate vagi și trăiri deșarte, ci sunt tot ceea ce poate fi mai frumos în visul cu vise și în viața cu viață. Ele sunt astfel, nu

pentru că visul lipsit de vise și viața fără de viață ar fi neapărat o imposibilitate logică, ci pentru că, atunci când tu te întrebi „Ce este viața?”, presupui subliminal că ea este ceva mai mult, nu doar decât ceea ce era înainte de a începe să te întrebi despre ea; nu doar decât ceea ce este acum când te întrebi deja despre identitatea ei, ci chiar mai mult decât ceea ce ea va fi atunci când (teoretic) vei găsi (și tu) răspunsul „ultim” la această întrebare.

Această presupunere a existenței transcendente – acest „ceva mai mult” decât viața actuală și decât visul prezent este ceea ce se poate numi viață a visului de dincolo de visarea vieții – presupunând că acest „dincolo” nu este o simplă amăgire venită doar din combinarea de cuvinte fără substanță...

Dacă tu te întrebi „Ce este viața?”, atunci visul tău („Ce este viața?”...) se apropie de sfârșit („Ce este viața?”...) și viața („Ce este viața?”...) așa cum o știai până acum („Ce este viața?”...) se apropie de finalitate („Ce este viața?”...).

Teme-te dar și te înspăimântă! Dacă vei afla răspunsul la această întrebare, viața de până acum îți va părea ca și cum nu ar fi fost: ea îți va deveni instantaneu vis, iar visul trezirii din ea îți va deveni instantaneu realitate...

Poate că ar fi deci momentul să te oprești din visul acestei întrebări („Ce este viața?”...) și din viața acestei interogații („Ce este viața?”) până nu este prea târziu – până când nu se vor cutremura din temelii și viața („Ce este viața?”...) și visele tale („Ce este viața?”...) – atunci când visul întrebării („Ce este viața?”...) va sfârși pentru totdeauna viața răspunsurilor...

Fiindcă odată ce întrebarea („Ce este viața?”) va pieri din câmpul conștiinței tale în momentul în care îți va întâlni Răspunsul și viața (întrebării) și visul (răspunsului) vor pieri deopotrivă și nu se vor mai naște în veci pentru tine în formele iluzorii pe care acum tu le consideri întemeiate și ne-amăgitoare. Realitățile distincte și clar delimitate (de cuvinte) pe care tu acum crezi că le cunoști, în trăirea integrală ce vine în clipa Trezirii, se transfigurează fundamental – din acel moment viața și visul devin una: viața devine vis și visul devine viață!... Visul vieții „neiluminate” devine amintire îndepărtată, iar viața visului de „trezire” devine constatare imediată...

Amintirea, previziunea și constatarea

Amintirea, previziunea și constatarea

La o primă vedere, amintirea apare ca fiind indisolubil legată de trecut – de un trecut venit a se reactualiza în prezent. Și astfel se face că foarte rar amintirea este legată de viitor, deoarece instinctul intelectual ne spune că nu putem să ne amintim ceva ce încă nu s-a întâmplat.

Dar oare nu putem găsi nici o similitudine între amintire și previziune? Oare nu sunt, de exemplu, ambele decât niște *aproximări* (a ceea ce s-a întâmplat, respectiv a ceea ce urmează să se întâmple)?

În amintire nu vedem trecutul – nu îl percepem ca fiind la fel de real și de palpabil ca atunci când l-am perceput în trecut ca fiind prezent. În amintire doar îl aproximăm – îi dăm un contur destul de difuz, în care detaliile tind să dispară din peisaj alunecând subtil în uitare și ne mai atrag atenția doar câteva aspecte selectate relativ contingent din ansamblul integral al actului prezent-trecut și aduse prin repetare și înflorire imaginativă la rangul de icoane simbolice pentru percepția vie a aceluia prezent-trecut, acum lăsat să se retragă diafan în umbra estompată a timpului pierdut pentru totdeauna.

Icoanele simbolice, aspectele selectate și considerate semnificative pentru un anumit moment al vieții din trecut capătă acest statut doar prin repetare de viață, prin reactualizarea lor succesivă (cu transformările și metamorfozele de rigoare) în diverse clipe ulterioare de timp. Amintirea unui eveniment specific unui prezent-trecut oarecare devine astfel uneori cu atât mai fascinantă și mai interesantă cu cât se învechește mai mult, cu cât ea este reluată spre amintire-repovestire de mai multe ori. Aspectele care nu se reiau și nu se reactualizează în momente succesive de prezente-trecute nu pot deveni amintiri.

La fel se întâmplă și cu previziunile/ premonițiile – ele devin cu atât mai consistente, mai vii și mai convingătoare cu cât sunt reluate spre previzionare-repovestire de mai multe ori, în diferite momente de prezente-viitoare.

Amintirile și previziunile vieții, astfel reluate și puse ca puncte de reper conștiinței, ghidează acțiunea ființei pe axa spațio-temporală a prezentului continuu dinspre prezentul-trecut prin prezentul-prezent spre prezentul-viitor...

Ce este atunci viața? Este ea o amintire? Sau o previziune? Sau e pur și simplu o constatare/ percepție directă și continuă a

veșnicului Aici-Acum (și nu a lui atunci-acolo sau a lui atunci-aici)?...

Dar atunci nu există oare o suprapunere între amintire și previziune? Poate fi oare previziunea o amintire și amintirea o previziune?... Oare expresia „istoria se repetă” nu ne spune că amintirea este o previziune? Și ce ne spune formularea „cine nu-și cunoaște istoria este condamnat să o repete” decât că previziunea este o (re)amintire?

Să fie deci posibil ca pentru a ne aminti trecutul să trebuiască de fapt să privim în viitor? Respectiv ca pentru a ne vedea viitorul să trebuiască doar a ne uita în trecut?

În această constatare este o oarecare oază de luciditate, chiar dacă, de multe ori, ea apare ca fiind un pic cam forțată. Nu însă foarte forțată, deoarece este evident că amintirea a fost odată o previziune și că previziunea (corectă sau greșită) va (putea) deveni ulterior o amintire... Previziunea vieții se metamorfozează în amintirea ei prin intermediul *constatării* – și tot prin ea se produce și transformarea contrară. Prin urmare, în principiu, orice viață/ trăire, la scară atemporală, este în același timp și amintire și constatare și previziune: ne amintim previziunea, constatăm amintirea și prevedem constatarea...

Pe nesimțite, prin jocul magic al clipei prezente, prezentul-trecut trece în prezent-prezent și apoi în prezent-viitor și invers – plimbarea pe axa orientativă a timpului este o constantă a conștiinței. Se poate astfel spune că cel care își amintește prevede trecutul (ce va fi să fie), că cel care constată vede trecutul (ce încă mai este) și că cel care previzionează vede viitorul (care a fost odată).

Pentru că tot timpul trecutul devine viitor și viitorul trecut, amintirile devin mereu previziuni și previziunile amintiri: amintirea vieții prevede viitorul ce-i vine din urmă, iar previziunea ei constată trecutul pe care ea îl lasă în față.

În jocul atemporal și în schimbarea inevitabilă a reperelor timpului între ele, se produce fenomenul vieții în timp, ca o reflexie palidă a realității specifice fenomenului vieții în spațiu.

– Ce prevede deci viața pentru sine și ce-și amintește ea despre ea?

– Mai mereu, mai nimic...

Viața găsește, de obicei, o mare bucurie în amnezie (refuzând să-și bată capul cu trecutul – pentru că e trecut – expirat) și în a-profeție (refuzând să-și prindă mintea cu viitorul, fiindcă nu este convinsă de probabilitatea/ atractivitatea lui și nici nu va fi vreodată) – viața se regăsește deci cel mai bine pe sine în contemplarea prezentului, a prezentului-prezent, a celui punct de reper care rămâne constant în conștiință, trimițând aproximări orientative spre prezentul-trecut și/ sau spre prezentul-viitor – fără

însă a se sinchisi prea tare de ele – nu pentru că ele nu ar putea fi importante, ci pentru că ele nu sunt...

Unii ar zice astfel că trecutul a fost, prezentul este și viitorul va fi... Dar reflecția profundă ne arată că, mai degrabă, trecutul va fi, prezentul a fost și viitorul este: *acum, ... acum, ... acum* – mai ales cel de al treilea „acum” cu siguranță este mai în viitor decât primul – dacă nu cumva (deja) a devenit și el trecut...

Timpul nu este și nici nu poate fi un punct de reper pentru viață – nu este, pentru că nu poate fi nici măcar pentru sine un punct de reper... Cum să fie atunci așa ceva pentru altcineva sau pentru altceva?

Amintește-ți deci viitorul, contemplă-ți acum trecutul și prevestește-ți în prezent viața spunându-mi:

– „Unde este viața?” Și mai ales „Ce este ea?”... Este ea în timp sau în afara lui? Poate fi în afara lui? Poate cineva să-și uite trecutul, să-și ignore viitorul (nereacționând, de exemplu, la necesități și dorințe) și să nu mai trăiască prezentul (ignorând prezența lui prin ignorarea stimulilor pe care el îi găzduiește în sine) – cel puțin pentru o vreme? Se poate experimenta această ieșire din timp, această evadare din amintiri, din constatări și din previziuni?

Eu îți spun: Da! Se poate! Întrebarea „Ce este viața?” te va duce acolo – când vei fi pregătit să faci și tu saltul dincolo de amintire, constatare și previziune – în a-temporal și în a-spațial – în trăire pur și simplu... în Viață!

Atunci amintirile își vor pierde conturul, constatările își vor lepăda patimile și previziunile își vor uita tentația.

Viața pur și simplu, dincolo de cuvinte, de gesturi și de minte, nu cunoaște nici previziune, nici amintire, nici constatare – se cunoaște, se recunoaște și se va cunoaște doar pe sine...

Pentru ființa ajunsă la limanul *Drumului Întrebării* axa temporală devine o variabilă opțională – cel eliberat de întrebări (și răspunsuri), dacă privește în trecut, își vede viitorul, dacă privește în viitor, își vede trecutul și dacă stă pur și simplu liniștit, fără efort în prezent, le vede pe toate trei deopotrivă ca simple fațete amăgitoare ale unuia și aceluiași lucru: Viața!

Omul eliberat de timp creează viitorul, pentru că nu mai este înlănțuit nici de trecut și nici de prezent. Concentrat pe viitor el transformă și trecutul și prezentul în viitor și astfel viitorul devine pentru el prezent și, de multe ori, chiar trecut. El este cel care merge înainte – ante-mergătorul, deschizătorul de drumuri și cărări – cel ieșit din timp pentru a pune timpul pe o nouă direcție...

Omul eliberat de timp creează trecutul, pentru că nu mai este furat nici de amăgirea prezentului și nici de iluziile viitorului – astfel, el știe să vadă în trecut chiar și ceea ce nu a fost niciodată în el – el știe că trecutul este doar cel pe care ni-l facem în prezent

pășind spre viitor cu relaxarea lipsită de griji a celui care trăiește în trecut-prezent-viitor și, mai ales, în viitor-prezent-trecut.

Odată „lipsit de timp” sensul lui nu mai (prea) contează – ce mai contează dacă orientăm poveștile dinspre trecut spre viitor, dinspre prezent spre viitor sau dinspre viitor spre prezent și trecut? Oare nu rămân ele tot povești?

Ce mai contează un amărât de punct temporal (/temporar) de reper pentru o ființă care viețuiește în „eternitate”? Care este trecutul și care este viitorul eternității? Aceasta nu cunoaște aceste cuvinte! Iar pentru cel care trăiește, măcar și pentru o clipă, gustul abisal al eternității timpul nu mai este decât o glumă proastă cu care viața își încarcă în mod (relativ) inutil conștiința...

Amintirea timpului duce conștiința vieții în orizontul transformării – percepția eternității o scoate din el...

Viața vine și pleacă, dar mai ales stă – vine să stea și pleacă să stea – pentru că nu poate să meargă cu adevărat decât ieșind din timp – ca să stea (mereu) în eternitate de atemporal.

Nu vine timpul la viață și nici viața nu merge la timp: totuși timpul se întâlnește cu viața doar ca viața să poată vedea în el și, mai ales, dincolo de el ceea ce este, a fost și va fi – reflexia constantă a vieții în orizontul etern al existenței atemporale...

– de fapt, întotdeauna când există conștiință de sine, există automat, în mod implicit, și conștiința unui „în afară” de sine, a unui altceva decât el, a unor „lucruri” exterioare „sinelui”.

Prin urmare, „în afară” există mereu pentru eu/ sine chiar și atunci când el apare „înăuntru” (în „interior”) – atunci el este un „în afară” existent „înăuntru” care totuși rămâne în esența sa situat „în afară”. Acest exterior, acest „în afară”, indiferent de forma concretă pe care o ia, este o evidență pentru toată lumea și, prin urmare, nu trebuie demonstrat. Fie că vorbim de în afara înăuntrului sau de în afara lui în afară – „înăuntru” și „în afară” există distincte tot timpul cât conștiința de sine, respectiv de altceva (decât sine) există.

Înăuntru lui în afară și în afara lui în afară se plasează astfel pe teritoriul vieții ca interior al exteriorului și, respectiv, ca exterior al exteriorului. Fiecare interior are exteriorul său (altfel nu s-ar putea defini și recunoaște ca fiind ceea ce este) și fiecare exterior are interiorul său corespondent.

Existența interiorului și exteriorului specific oricărei clipe de conștiință perceptivă este o evidență pentru eu/ sine/ tine/ mine. Această evidență nu mai trebuie deci demonstrată ca fiind existentă – chiar dacă uneori vorbim de un interior împărțit la rândul său într-un interior–interior și un interior–exterior (cum e cazul visului, de exemplu) – în ambele cazuri vorbim de un interior care implică imediat un exterior specific – și, de aceea, repet că existența lui „în afară” este evidentă.

Chiar dacă vorbim apoi de un exterior împărțit, la rândul său, în exterior–interior (interiorul presupus sau constatat al ceea ce este perceput ca exterior pentru sine/ mine/ tine), respectiv în exterior–exterior (exteriorul lăsat momentan fără interioritate) în ambele cazuri existența exteriorului (lui „în afară”) este o evidență pentru sine/ tine/ mine.

Din această perspectivă, cei care susțin că existența exteriorului nu poate fi demonstrată, este evident că, pe de o parte, aberează (fiindcă exteriorul este evident) și, pe de altă parte, au dreptate (pentru că ceea ce este evident, în general, nu mai poate și nici nu mai trebuie demonstrat).

Și într-un caz și în celălalt ei ridică semnul de întrebare nu cu privire la existența distinctă a unor interioare și a unor exterioare, ci în legătură cu numărul lor. Ei practic se întreabă dacă ceea ce pare ca fiind exterior în percepția evidentă specifică visului nu este de fapt interior în percepția evidentă specifică stării de veghe. Ei apar astfel a se întreba dacă conștiința de sine din veghe este singura responsabilă, în mod concomitent, și de conștiința alterității (a tot ceea ce este diferit de sine) din vis și de conștiința sineității din vis – adică, dacă un complex interior–exterior este generat doar de un simplu interior...

Și ai putea completa chiar tu aici:

- Așa e! Cine s-ar întreba ce este lumea, dacă nu ar fi viața? Întrebarea „Ce este lumea?” nu ar avea nici o relevanță într-o lume lipsită de viață (pentru simplul fapt că nu ar fi pusă niciodată).

- Ai dreptate, relativ... Dar vezi tu: de multe ori, oamenii și-au imaginat că poate fi o lume fără viață care să-și pună o astfel de întrebare - acestei lumi ei i-au zis „lumea morților” (யுலகம் ஊழலுடையது). Și chiar dacă au mai îndulcit expresia aceasta prin înlocuirea cuvintelor „mort”/ „morților” cu cele de „suflet”/ „sufletelor” sau „spirit”/ „spiritelor”, ceea ce au făcut acești spiritiști a fost să împartă viața în două: în viața vieții și viața morții sau în viața „minții” și viața „trupului”; în viața „sufletului”/ „spiritului” și viața „corpului”; în viața energiei-informație și viața „materiei” ș.a.m.d. Ei nu au realizat că viața (așa cum o știm noi) e doar una și că fiecare din extremele pomenite mai sus nu poate exista fără cealaltă: unde e una e și cealaltă; unde una nu e, nu e nimic...

Pe principiul acestei împărțiri superficiale a vieții în două, ei pot împărți și lumea în două: lumea vieții și lumea morții, lumea celor vii și lumea celor moarte. Ei nu văd (sau nu vor să vadă) viața din moarte și moartea din viață - nu vor să vadă viața integrală, lumea așa cum e ea: mereu unită metafizic, dincolo de contrariile aparent opuse.

Dacă viața nu ar fi lumea și lumea nu ar fi viața, atunci poți ști cu siguranță că nici lumea nu este și nici viața nu este - dar aceasta ar însemna că tu nu ești nici (din) lume și nici (din) viață! Că tu ai fi altceva decât lumea și altceva decât viața!

- Altceva?

- Da... Altceva... Și să zicem că e posibil... Dar te întreb: ce anume? Ce sau cine ești tu, dacă nu ești lume, dacă nu ești viață? Și mai ales te întreb „Ce este viața?”, dacă tu nu ești viață?

Nu te grăbi să-mi răspunzi: s-ar putea astfel să nu-mi înțelegi întrebarea - e o întrebare ce încorporează trimiteri subtile spre deschideri infinite... Nu te grăbi deci să o reduci la o simplă întrebare pe care să o închizi brutal cu un (singur) răspuns...

Așadar, dacă viața este în lume și lumea este în viață, ce ne spune acest lucru despre originea lumii și a vieții?

Ne spune, printre altele, că viața și lumea au apărut și vor apărea concomitent împreunate în una și aceeași realitate - în realitatea care are o proprietate ciudată, observabilă prin percepție directă (dincolo de cuvinte, de întrebări și de răspunsuri) - anume, aceea că în ea lumea și viața, chiar dacă par că apar, ele, de fapt, nu apar, ci sunt dintotdeauna sau măcar creează iluzia că ar fi așa (într-o manieră intuitivă destul de convingătoare).

Pentru cel care trăiește spontan în eternitate problema originii nu este o problemă, ci o glumă de care el nici măcar nu râde – doar zâmbește ușor cu infinite înțeleșuri...

Și de ce nu ar zâmbi? Pentru el, el este lumea, el este viața – limitele acestora sunt limitele sale – viața sa se sfârșește acolo unde se sfârșește viața; lumea sa se sfârșește acolo unde se sfârșește lumea – și în afară de această lume infinită și de această viață infinită, nu este o altă lume și o altă viață... Nu pentru că nu ar putea fi, ci pentru că își pierde relevanța pentru el: în infinit (mai ales spre marginile lui) un pic mai mult și un pic mai departe decât infinit de mult și infinit de departe nu mai trezește nici o tresărire, nu mai mișcă nici o coardă de entuziasm sau măcar de curiozitate...

Astfel lumea se întreabă pe sine: „Ce este viața (mea)?” Iar viața se întreabă la rândul ei: „Ce este lumea (mea)?”. Când se întâlnesc și văd ce se întreabă, ambele zic doar atât: „Ce este aceasta?” (ይህ ለሆነው ለሆነው ለሆነው ለሆነው?). Și mai pot zice, tot deodată:

- Tu cine ești?... Și își pot răspunde concomitent:
- Dar tu cine ești?... Și ambele continuă apoi:
- Eu sunt cea care întreabă „Cine ești tu?”... Aici își zâmbesc, pentru că sesizează deja că vorbesc în oglindă...

Apoi lumea se admiră în viață și viața se contemplă în lume și lumea zice:

- Habar nu am ce sau cine sunt!... Și viața zice în același timp:
- Nici eu!...

Tu drag cititor... dacă crezi că știi ce ești sau cine ești, întreabă-te acum: „Ce este viața?”. Dacă crezi că nu știi ce ești sau cine ești, dacă crezi că nu știi ce este lumea sau viața, atunci întreabă-te acum: „Ce este viața?”...

Doar punându-ți iarăși și iarăși această întrebare, timp de cel puțin câteva zile (în mod relativ continuu și cu maximă hotărâre și atenție – cu excepția somnului) vei ajunge la răspunsul care este dincolo de cuvinte – la acel răspuns care se înțelege doar dincolo de ele – la singurul răspuns cu adevărat metafizic și la singura cunoaștere cu adevărat ontologică – la răspunsul care nu mai are nevoie de nici un alt răspuns...

Singura metafizică cu sens este metafizica tăcerii – singura ontologie cu rost este ontologia trăirii directe, nemediate de false înțeleșuri verbale (toate aceste înțeleșurile sunt principial false) a Ceea Ce Este: pe de o parte, lumea, pe de altă parte, viața – și întotdeauna (și în una și în alta) – ceva, numit uneori, din lipsă de inspirație – ființă...

- Bine, bine, vei interveni tu aici: dar totuși există niște deosebiri între lume și viață! De ce nu vorbești de ele?

– Iată că îți spun: datorită naturii limbajului putem asocia cu destul de mare ușurință, în mod subiectiv, orice cuvânt sau propoziție cu un aspect oarecare al realității – astfel apar numele și definițiile. Ele identifică și/ sau diferențiază și sunt utile pentru considerente tehnico-practice legate de acțiuni imediate ce apar ca fiind necesare pentru viețuire și supra-viețuire. Dar aceste nume și definiții nu sunt deloc relevante când se încearcă apropierea de infinit, când se încearcă cuprinderea acestuia într-o singură privire. Numele date acestui Întreg și definițiile lui sunt astfel doar jocuri de cuvinte, sunt poezie – doar poezie... Chiar dacă, uneori, se ascund în spatele unui „limbaj metafizic”, caracterul lor strict poetic este evident de la o poștă.

Așadar, numele cu trimiteri precise și definiții clare (prin gen proxim și diferență specifică) sunt utile când vorbim de părți și de relația parțială dintre ele. Când vorbim însă de Întreg, în ansamblul său, ele nu mai au nici o relevanță. Întregul/ universalul cuprinde tot ceea ce există – iată o posibilă definiție a lui. Numele și definițiile sunt relevante pentru discursul care se vrea a fi urmat imediat de fapte concrete, bine delimitate. Ele nu mai au însă nici o relevanță când discursul care le folosește nu se vrea a fi urmat de o faptă anume, ci vrea doar a se bucura de sine, când el își este scop în sine și nu mijloc de folosit pentru atingerea unui alt scop...

Discursul meu din această carte alunecă spre o singură faptă: concentrarea ta neîntreruptă pentru o perioadă de cel puțin câteva zile asupra întrebării „*Ce este viața?*” pentru atingerea unei stări specifice de conștiință, care va culmina cu o conștiință atât de profundă și de abisală încât îți va schimba complet viața, odată ce o vei experimenta.

În rest acest discurs este mai mult un indiciu, o poezie, un cântec, ce vrea să ademenească pe *Calea Întrebării*, indicând mereu spre prezența infinitului... De aceea numele și definițiile folosite în el trimit mai mereu spre Întreg și Totalitate...

Bineînțeles că discursul lingvistic poate avea și alte întrebuintări (decât cele două pomenite de mine mai sus), dar nu este treaba noastră să le dezvoltăm aici și acum. Pentru mine și pentru tine, în vederea scopului practic pe care eu l-am propus (și tu poate înțelegându-l l-ai acceptat pentru tine) este suficient dacă arăt că numele și definițiile sunt relative – că lumea lor este iluzorie și amăgitoare, subiectivă și părtinitoare – este suficient dacă te ajut să înțelegi că adevăratul răspuns pe care tu îl cauți la întrebarea „*Ce este viața?*” (sau la o altă întrebare) nu se găsește în nume și în definiții, în cuvinte și în propoziții, ci cu totul *altundeva*...

Valoarea vieții

ལཱ་ལྷན་ལྷན་ལྷན་ ལྷན་ལྷན་ལྷན་

Prin întrebarea „Ce este viața?” căutăm, printre altele, să aflăm care este valoarea vieții, dar și în ce constă viața valorii. Iar dacă tu crezi că știi răspunsul la aceste întrebări, respectiv dacă crezi că este cineva care să-l știe, trebuie să-ți spun acum că te înșeli. Și nu pentru că nu s-ar putea găsi un răspuns acestor interogații valorice, ci tocmai dimpotrivă: pentru că se găsesc cu relativă ușurință destul de multe răspunsuri „consistente” acestor întrebări... Oricare dintre ele sunt însă doar răspunsuri oarecare...

Răspunsul căutat pe Calea Întrebării nu este unul oarecare – ci este acel răspuns în comparație cu care toate celelalte răspunsuri (actuale sau posibile) apar de departe ca fiind doar simple reflecții palide ale lui – doar simple iluzii formale ale unei realități care transcende formele de orice natură și formalismul de orice orientare. Să fie atunci acest Răspuns afirmat ca fundament reflectoriu al unei realități iluzorii o valoare în sine, Valoarea ca atare – sursa oricărei valori?

Se prea poate. Dar aici nu cuvintele ne vor lămuri, ci doar trăirea directă a conștiinței așezată spontan, în momentul revelației din clipă, în fața acestui Răspuns...

Trebuie deci să subliniem că nu cuvântul este sursa valorii și nici valoarea nu este sursa cuvântului. Cuvântul trăiește totuși în valoare la fel de mult precum valoarea trăiește în cuvânt, chiar dacă, în cazul celui care caută Răspunsul, valoarea se regăsește pe sine cu adevărat mai ales în afara sferei (de corupere a) cuvântului...

Diferitele forme ale valorii își au rădăcina în *orientare*. Iar orientarea se naște din acțiune. Acțiunea și viața sunt uneori (pentru observatorul lor atent) sinonime. Prin urmare, o privire superficială asupra vieții poate să o vadă pe aceasta manifestată pe deplin în *acțiune* (ལྷན་ལྷན་ལྷན་) și regăsită esențial în faptul decisiv pentru orientarea acestei acțiuni – anume în *valoare* (ལཱ་ལྷན་ལྷན་). Ce se poate înțelege din această înlănțuire aparent cauzală este că nu acțiunea determină valoarea, ci valoarea determină acțiunea. Adevărul este însă că acestea două sunt concomitent generate în viață, că ele se creează reciproc una pe alta: valoarea creează acțiunea și acțiunea creează valoarea...

Se poate spune astfel că este valoros ceea ce duce la acțiune (dacă acțiunea este valorizată ca scop), dar și că lumea este activată (pusă în mișcare/ acțiune) de ceea ce este valoros (dacă

valoarea este considerată ca mobil pentru fapte)... De multe ori însă, acțiunea se poate lipsi de valoare și valoarea de acțiune. În primul caz, acțiunea cade sub marca aleatoare a întâmplării, a orientării fără sens precis stabilit, a plutirii contingente la suprafața sau în adâncimea realului (în acest caz valoarea nu are sens, pentru că ea nu prea este). În al doilea caz, acțiunea este privită doar ca o parte iluzorie și nesemnificativă a câmpului realității – parte completată axiologic de manifestarea dominantă a pasivului-fundament, a staticului-sursă, a eternului-pan-cuprinzător, a absolutului fără formă de schimbare care se complace în mișcare doar de o manieră himeric-aparentă (specifică substanțializării ontologic-onirice a subiectivității ultime ce domină planurile gnoseologice infinite ale realului conștiinței vieții prin emanarea din sine a dihotomiei fenomenologice dintre aici și acolo și, mai ales, dintre atunci și acum...).

Pentru cine nu este însă capabil să vadă prezența contingentei în necesar și a necesarului în contingent poate părea ca fiind de la sine evidentă cerința ca valoarea și acțiunea să ocupe două sfere distincte atât la nivelul realului, cât și la cel specific cuvântului.

Și noi nu putem nega jocul acestor două sfere: nici aparenta lor distincție, nici aparenta lor suprapunere. Ce putem noi însă nega este faptul că ele ar putea să vină în câmpul existenței una fără cealaltă...

Viața este orientare – fiind o orientare pe o direcție anume ea este în mod nemijlocit o acțiune și, prin urmare, este coextensivă valorii. Valoarea la rândul său este acțiune – nu pentru că nu ar putea fi statică, ci pentru că presupune un demers de apropiere de ea – și, prin urmare, orientare (mai mult sau mai puțin contingentă) spre viață...

Unii însă susțin că ar fi totuși o greșeală dacă am pune semn de egalitate între valoare și viață sau între acțiune și orientare.

Astfel, anumite creaturi filosofice cu apucături valorizatoare, în anumite momente de criză de conștiință, deposedează lingvistic anumite vieți de valoare sau anumite valori de viață. Demersul lor este ștregăresc și flecar, dar are darul de a le arăta, încă o dată în plus, că în ciuda unor negații limburistice spuse la iritare sau din răutate asumată, valoarea (pozitivă și/ sau negativă) și viața (întru creație și/ sau distrugere) au sfere similare de cuprindere cu cele specifice orientării și acțiunii.

Vei zice tu acum (auzind cele de mai sus):

– Aha... te-am prins! Deci tu zici că răspunsul la întrebarea „Ce este viața?” este „Valoarea!”?...

– Calmează-te te rog, respiră încet și profund și ascultă-mă: dacă această întrebare ar avea un răspuns așa de simplu, demersul pe care noi vrem să-l facem acum nu ți-ar mai părea așa de complicat.

Dacă eu aş fi putut să-ţi cuprind într-un cuvânt răspunsul la întrebarea „Ce este viaţa?”, această carte ar fi fost alcătuită doar din patru cuvinte – cele trei ale întrebării şi cel de al patrulea al răspunsului. Ori, după cum vezi, este evident că această carte, pe care tu o citeşti acum, cuprinde mult mai multe cuvinte...

Faptul că-ţi infirm intuiţia egalizării răspunsului „*Valoarea!*” (عاشقك لعلك ترضى) cu răspunsul căutat la întrebarea „*Ce este viaţa?*” (عاشقك لعلك ترضى) nu înseamnă însă că acest răspuns nu se poate da acestei întrebări. Se poate: tu tocmai l-ai dat, eu tocmai ți l-am sugerat.

Dar faptul că un răspuns anume este posibil la o întrebare oarecare nu ne arată neapărat o relație direct-necesară între cele două, ci doar o relație de apropiere tangențial conștientizabilă. Pentru cel exersat în ale artei vorbirii orice răspuns oarecare poate fi conexas (cu destul de multă lejeritate) cu orice întrebare oarecare (e suficient un minim efort de asociere proximală, adeseori, relativ contingentă și problema este „rezolvată”). Și tocmai acest relativism relațional (mult mai accentuat în filosofie decât oriunde altundeva) trebuie să ajungi tu să-l depășești prin experimentarea prea-adevăratului răspuns la întrebarea „Ce este viața?”...

Să nu crezi însă că acest Răspuns îți va spune că totul este relativ (deși e clar că, dintr-o anumită perspectivă, totul este relativ, după cum și tu știi prea bine) și că nu există ceva absolut în câmpul realului – ceva care se sustrage relativității... Toți cei care au gustat acest Răspuns pot să-ți spună că acest reper absolut există și că este mult mai palpabil decât orice umbră de relativ, mult mai viu decât orice tresărire de conștiință limitată, decât orice curgere de gânduri atent relaționată, decât orice percepție parțială a lumii trăită înainte de experiența Integrării...

Acest Reper (situat dincolo de ceva-ul pe care tu actualmente îl percepi) este ceea ce te cheamă, ceea ce te îmbie să pășești mai departe în necunoscut rostind, din nou și din nou, în fața propriei tale conștiințe: „*Ce este viața?*”; „*Ce este viața?*”... „*Ce este viața?*”...

Nu te lăsa însă păcălit de nici unul din răspunsurile tangențial contingente alăturate proximal drumului tău de interogare a profunzimilor vieții... La această întrebare, dacă ți-o pui cum se cuvine, vei primi mii de răspunsuri, care mai din care mai tentante, mai apetisante, mai ademenitoare: doar dacă nu vei ceda ispitei lor, vei putea ca, în cele din urmă, să ieși învingător! La capătul acestui efort eroic (pe care doar câțiva aleși sunt chemați a putea să-l susțină în ei) adevăratul răspuns te așteaptă, calm și senin, respectiv abisal și cutremurător – dincolo de tot ceea ce-ți poți tu imagina acum că el ar putea fi...

Dacă înțelegem valoarea vieții ca pe o cale a vieții spre valoare, respectiv a valorii spre viață, atunci cu siguranță în Răspunsul Ultim valoarea este una cu viața și Viața întregă se contopește pe deplin în Valoare!

Dacă însă privim viața valorii ca pe o desprindere a Vieții de valoarea obișnuită-spre-compromis și a Valorii de viața robotică, materială, automată, atunci, cu siguranță, uneori, putem spune că printre efectele ce vin din Răspunsul Ultim pot fi percepute și concepute destul de distinct și diferența dintre „Viață” și „valoare” și cea dintre „Valoare” și „viață”...

Distincția și identitatea sunt două fațete iluzorii ale unuia și aceluiași fenomen pe care cel care pășește cu hotărâre pe *Calea Întrebării* (ἡ ἀληθινή ὁδὸς τῆς ἀληθείας) va ajunge să-l simtă (cu toate simțurile sale) la un nivel de intensitate și intimitate care nu poate fi revelat de nici un alt demers al conștiinței.

Pătrunde deci în adâncime, dacă vrei să te revelezi în intimitate, cufundă-te în abis, dacă vrei să renaști spre înălțimea infinită a vieții...

Nu vorbele sunt cele care îți relevă valoarea, nu viața ta este cea care ți-o conferă prin acțiune sau pasivitate, nu iubirea ta de orientare cu sens sau fără sens este cea care te înalță sau te coboară spre trăirea valorii... Nu! Nimic din toate acestea nu este „valoarea”! (Deși circumstanțial oricare din ele îi poate revela o lucire parțială.)

Doar cu toate împreună pot să-ți confere o apropiere reală față de valoare sau de viață – particularul arată spre universal, dar nu se identifică cu el!

Fii deci vigilent(/ă) și întreabă-te din nou: „Ce este valoarea?” și, mai ales, „Ce este viața?” – și nu uita: ea poate fi orice (vrei tu să fie) și nimic în același timp... Fii deci circumspect(/ă), mai ales când emoțiile te asaltează nebunește cu trăiri intense – Răspunsul Tău este dincolo de nume... fie ele chiar și cele de „viață” sau „valoare”...

Schematizările vieții

În mersul vieții conceptuale din orice se poate reprezenta (/ construi/ reconstitui) schematic orice... Cu puțină imaginație asociativă orice formă particulară specifică unui obiect, fenomen, subiect, lucru, substanță, concept, cuvânt... poate fi extrapolată pentru reprezentarea oricărei alte forme.

Această capacitate a părților de a se putea reprezenta aproximativ unele pe altele (prin forme asociative infinite) și această posibilitate de a aproxima chiar întregul pornind de la o formă oarecare cuprinsă în el pot fi asemăunate unei reflecții de reflecții (cum ar fi, de exemplu, în cazul unei multitudini de oglinzi de diferite forme și dimensiuni, așezate în diferite poziții de oglindire, care se reflectă unele pe altele...).

Un cerc poate fi schematizat, redus, stilizat, simbolizat ca fiind format din mai multe pătrate sau triunghiuri, sau puncte, sau linii... – la fel un pătrat poate fi aproximat prin alăturarea unor câtorva zeci de cercuri sau de triunghiuri în interiorul său sau doar pentru construirea marginilor sale. Întreaga realitate poate fi reprezentată ca fiind formată din conglomerarea unei singure forme geometrice... – la fel este cu orice substanță, element sau fenomen (indiferent de natura lor)...

Există astfel o capacitate a vieții de a extinde orice tipar sesizabil la scara unei realități particulare oarecare la orice altă realitate sesizabilă sau chiar la scara întregii realități.

La fel se întâmplă și cu conceptele. Orice concept (/cuvânt) văzut inițial ca tipar formal specific unei realități particulare tinde, apoi, în mod „natural”, să fie văzut peste tot, de îndată ce insistăm în contemplarea lui. Se întâmplă astfel cu concepte precum Ființă, Substanță, Materie, Schimbare, Mișcare, Întâmplare, Repetare, Necesitate, Unitate, Conștiință, Suferință, Iubire, Valoare, Viață etc. – dar se poate întâmpla efectiv cu orice alt concept.

Vorbim aici de restrângere și de extindere: restrângerea întregului la un singur „tipar” formal/ conceptual, respectiv extinderea unei forme/ tipar peste tot ceea ce există – nu pentru că nu s-ar realiza că în existență sunt forme diferite, ci pentru că se sesizează că oricare din aceste forme diferite poate fi aproximată/ reprezentată/ simbolizată/ schematizată prin oricare alta.

Această trăsătură reduționistă/ expansionistă spre unitate/ unificare/ uniformizare specifică realității conceptualizatoare indică spre aspectul subiectiv al percepției și înțelegerii care tinde să

vadă în realitatea nefamiliară forme familiare, care tinde să vadă în ceea ce nu cunoaște ceea ce vrea să vadă, care tinde să privească realitatea în care se manifestă prin prisma structurilor conceptual-particulare care îi influențează pe moment aparatul de „citire” și de „interpretare” a acestei realități.

O astfel de proiecție subiectivă asupra realului impregnează individul și se reflectă prin el încercând să se întipărească și să radieze în el și din el peste tot în jurul său. Impregnarea aceasta unidirecțională se poate numi uneori „atenție” și este și trecătoare și mereu aceeași – o viziune a întregului prin intermediul unei forme particulare existente în el...

Astfel că toate conceptele se pot reduce, din nou și din nou, la unul singur – cum, de exemplu, purcedem și noi acum când insistăm pe forma „viață” prin forma „Ce este viața?” – privind astfel tot întregul prin prisma acestei forme particulare a lui.

Oamenii proiectează mereu diferite forme particulare (conceptuale, afective, volitive, perceptive, intuitive etc.) asupra altor forme particulare și asupra întregului și nu se poate altfel, pentru că dacă o formă nu s-ar putea proiecta/ reflecta cel puțin parțial peste o altă formă existențială, atunci nu ar putea exista legături între ele – lipsindu-le elementele „comune”, de legătură. Însă pentru că formele se leagă între ele, apare această posibilitate a proiecției/ reflectării lor reciproce (precum în exemplul cu oglinzile amintit mai sus). Sau, altfel spus – pentru că această capacitate de reflectare a reflectării este posibilă, noi putem sesiza legătura dintre forme relativ distincte. Această asociativitate merge din aproape în aproape prin forme aparent comune și astfel se poate mereu trece cu ușurință de la forme particular generalizate la forme general particularizate.

Toate conceptele pot fi reduse la orice concept, pentru că fiecare concept are în el capacitatea de a reflecta toate celelalte concepte în forma lui proprie. De aceea, alegerea unui concept bazal/ fundamental pentru o construcție conceptuală (metafizică, ontologică, axiologică etc.) oarecare este mereu o lucrare relativ aleatoare și relativ subiectivă, fiindcă orice concept din cele existente poate juca (cu un minim de imaginație filosofică) acest rol de concept-formă-fundamentală prin care să fie reflectate/ interpretate/ înțelese apoi toate celelalte concepte.

Prin urmare, un concept oarecare, ales ca fundament pentru o metafizică sau alta, poate avea doar o prioritate subiectivă, o prioritate de moment, o prioritate parțială, o prioritate iluzorie... Dar chiar dacă realul și realitatea se extind mult dincolo de această parțialitate subiectiv-prioritară, totuși, ele pot fi apropiate existențialist de ființa care le contemplă tocmai prin exagerarea grosolană a unei forme particulare oarecare – de exemplu, în cazul *Căii Întrebării*, a formei „viață” care odată ce va fi „văzută” peste

tot va înceta să mai fie văzută undeva anume: când forma particular generalizată devine una cu forma general particularizată, forma își pierde forma și realitatea se arată conștiinței așa cum este ea în existența ei a-formală...

Stilul integrator al vieții

ᄁᄁᄁᄁᄁᄁ ᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁ ᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁᄁ

Pornind de la contemplarea formelor vieții, dacă ar fi să diferențiem puțin stilul artistic ce o caracterizează în raport cu alte realități specifice existentului, trebuie să observăm, mai întâi, că sub aspectul apariției ei fenomenologic picturale se poate sesiza cu claritate vioiciunea și jocul temperamental al culorilor din care ea este închipuită: verdele ei aureolar se împletește primăvărat cu răceala dezmoțitoare a nuanțelor ei cu scânteieri străvezii îmbietoare și cu râurile de foc ce i se reflectă inocente pe chip și pe corp... Portocaliul ei tresărit sub reflexii arcuite în cer ni se arată privirii ca fiind plin de influențele astrale ale albastrului ridicat cu putere tinerească spre spațiul celest doar spre a coborî apoi lent spre pământ sub imboldul unei adieri plâpânde încarnată prin vânt roșiatic de vară înspre destinul alb de inocență al trupurilor ființiale goale venite spre îmbrățișare mareică pe malul plin de plăcere al prezențelor contopite în dorințe violete izvorâte din viețuitoarele ce-și strigă mereu prin priviri adânci și șoapte dezmiertate destinul lor țintit către toamna ruginiu-portocalie ce va fi să renască cu arome de mere coapte și struguri plini de must în prezența ontologică a acelu real rece înnoitor ivit prin iarnă albă sub chip de reînviere ritualică a soarelui sursă de viață reluată din timpuri imemorabile spre propășirea unor noi și noi zile de viață albastru-aromatică, galben-dulcie, violet-visătoare, ROGVAIV cântătoare, indigo doritoare de noi gusturi și arome și forme și slove și versuri și trăiri și simțiri tactile extaziate până la uitare de sine spre descoperirea miracolelor nașterii vieții prin mângâiere și adulmecare, prin îmbrățișare și pătrundere, prin iubire și spre viitor alunecare...

În stilul metafizic al vieții trebuie apoi să vezi și tu alături de mine (dacă vrei) prezența timpului liniar îmbinat frumos cu timpul ciclic, a spațiului întins împreunat cu spațiul adunat, a celui așezat cu cel înălțat, a celui locuit cu cel deșertificat, a celui ondulat cu cel stratificat, a celui curgător cu cel stătător, a celui lărgit spre zare cu cel regăsit intim sub orizont.

În stilul cultural al vieții de aici și de acolo poți să vezi și tu, alături de mine, accentul valorizator care alege contingent și neîntâmplător o formă simbol, un nume totem, o limbă maternă, o

religie standard, o influență etnică tradițională, o prezență cu sens militar-economic mânăată spre apărarea unor resurse asumate sau spre a căuta și a cuceri resurse pământeste prezente pe meleaguri valorizate și de alte suflări axiologice.

Prin mișcarea sa ascendentă și descendentă, de înaintare și de retragere, de pătrundere și de încercuire, de confruntare și de ocolire, de conturare și de evitare, viața se plasează axiologic pe o culme variabilă, pe o tendință adaptativă care valorizează îndeobște, mai întâi de toate, propria viață și apoi viața ce descinde din a sa viață.

Viața se valorizează subiectiv pe sine – și nici nu are nevoie de vreo valorizare pretins obiectivă venită din afara sa. Cine nu-și regăsește în interior propria valoare cu siguranță nu o va regăsi în afara sa.

Viața reflectată în sine și centrată în valențele sale formale se apleacă apoi formator spre creație stilistică. Ea purcede astfel (simetric sau asimetric) prin creație și distrugere, prin adăugare și alungare, prin substituire sau completare, prin unire sau dezbinare, prin îmbinare sau consolidare, prin nuanțare sau aproximare spre noi și noi realități simbolic-materializate și spre materiale simbolice (metafizice, religioase, militare) folosite pentru construirea unei identități complexe, diferențiate de alte identități viețuitoare, în vederea unei depline afirmări de sine, ca prezență distinctă, capabilă să-și asume și să-și stăpânească (cel puțin temporar) partea de univers cucerită de ea și/ sau de strămoșii săi pe linie gene-tică și meme-tică.

Stilul vieții nu e un stil simplu: nici redus la câțiva factori determinativi, nici reductiv la câteva influențe relativ aleatoare. Stilul vieții este a-toate-cuprinzător, este integrativ – se inspiră din tot și inspiră totul – se naște din întreg și trăiește beatific în el...

Stilul vieții este sesizabil sub multe forme, dar el este accesibil și dincolo de ele. Această privire este însă rezervată doar celor care au ajuns să vadă dincolo de întrebarea „Ce este viața?” un stil de viață, o viață cu stil transcendent față de imanentul restrictiv al realității întrebare-răspuns.

Viața trăiește stilul transcenderii, al călătoriei perpetue din stil în stil, din formă în formă, din sens în sens, dintr-un destin în altul, dintr-o iubire în alta, dintr-o privire spre următoarea, dintr-o uimire într-o mirare, dinspre mirare înspre încântare, dinspre încântare spre cuprindere totalizatoare și spre nemărginită revelare...

Nu stilul vieții e definitoriu pentru viață, ci viața e definitorie pentru stil – acesta din urmă își ia seva identitar funcțională de la aceea dintâi.

Stilul se naște din viață ca formă a identității ei de afirmare și de diferențiere stilistică față de alte forme de viață, față de alte

ființări formale regăsite sub formă de unicat stilistic în oglinda arhetipală a esențelor eterne gândite de minte și îmbrățișate de viață.

Prin urmare, stilul se apleacă spre individ spre a-l binecuvânta cu forme diferențiate (spațial, temporal, istoric, familial, economic, artistic...) și a-l face astfel de dorit spre împreunare combinatoric stilistică de către o individă binecuvântată și ea cu mode culturale specifice.

Stilul vieții se arată astfel în cuprinsul identitar al unei comunități umane, se înalță pe stindardul ei și se arată pe sine în impulsul ei formal, în limba ei, în povestirile și poeziile adunate din străbuni, în dansurile și în cântecele iubite din copilărie și adolescență, în invențiile și în inovațiile tehnice adunate cu migală de șiruri întregi de generații spre a le face viața mai ușoară și mai bine dotată tehnologic spre relaționarea-confruntare-colaborare cu o altă viață societală, la rândul ei, diferențiată stilistic spre un destin de apărare-atac, de expansiune-retragere, de viețuire posibilă în cadrul realului relativ detașat de stil al vieții brute, al vieții axată valoric pe direcția supraviețuirii și a înmulțirii.

Putem vorbi deci de stiluri individuale (sau sociale) de supraviețuire (materială, culturală, economică, militară etc.) și de înmulțire care variază ca formă, dar sunt constante ca fond. Viața se bucură de stil, dar nu face un moft din el: e bun atâta timp cât e folositor, dar e schimbat (mai devreme sau mai târziu) când devine dăunător (din perspectiva laturii „brute” a vieții).

Creația stilului (cultural, economic, politic, religios etc.) poate fi explicată evolutiv, dar poate fi explicată și prin multe alte perspective dinamice de manifestare: contingentul, necesarul, doritul, imitatul, automatul, mecanicul, tradiționalul, simbolicul ș.a.m.d. Ceea ce are însă semnificație în contextul vieții și al întrebării „Ce este viața?” este răspunsul la următoarea întrebare:

– „Este oare Viața un Stil?”. Este oare viața un stil al vieții, un stil de sens, un stil de substanță, un stil de ființă, un stil de valoare, un stil de conștiință?

Spre ce tinde să pătrundă, în ce tinde să se regăsească viața ca stil? În pi-stil? Într-o stamină? Într-o floare? Într-un fluture? Într-o adiere de vânt? Într-un cântec de pasăre măiastră?

– Da! Viața este un stil! Dar nu orice stil. Viața este Stilul (în sine și pentru sine)! Astfel, este evident că orice are stil are viață și că ceea ce e lipsit de stil (de rafinament, de formă estetică, de provocare axiologică, de prezență valorică) este lipsit de Viață...

Din fericire pentru univers nimic nu este însă lipsit de stil – și nici de viață! Chiar dacă pare uneori să stilul ar avea limite, că influența sa de viață aducătoare nu pătrunde peste tot – aceasta

nu poate fi decât o impresie trecătoare, căci orice stil are viață și orice viață are stil!

Viața are mereu propriul ei stil: unic, inconfundabil, inefabil, de nedescris, de nepătruns, de neasemuit... de trăit...

Ce este viața?... Ce este viața?... Ce este viața?...

Găsește-ți stilul și îți vei descoperi substanța!

Ce este viața?...

Mai mult decât stilul, mai mult decât suprafața... – căci nu este formă și nu e „profund”, nu e „privire” și nici sentiment artistic... Nu! Ea nu e stil... Nu e pi-stil! Nu e stamină! Nu e floare... și nu e nici fluture...

Te întreb deci pe tine – pe tine cel iubitor de stil: „Ce este viața?”... Ai tu stofă, ai tu stil, ai tu chemare, ai tu putință și dorință, ai freamăt în a ta conștiință îndeajuns de puternic pentru a te putea apropia de viață spre a-i spune la ureche: „Viață tu ești...!”?

Sau chiar mai mult de atât – să devii una cu ea – să devii una cu Stilul Ultim al Vieții... și astfel, în tăcere, măcar pentru un moment stilistic infinit de mic și infinit de cuprinzător... măcar pentru o clipă, pentru o clipită – să taci: să nu spui nimic!...

Să taci: cu toată ființa ta – să regăsești în tăcerea fără de semn stilul cel mai profund al vieții! Să regăsești acolo – la capătul iluminatoriu al *Căii Întrebării* – acea trăire unică, fenomenală și fundamentală ce se va dovedi a fi esențială pentru toată manifestarea ta stilistică ulterioară.

Fiecare viață are punctul său de inspirație – sursa sa infinită de stil – și nu doar unul – ci unul aici, unul acolo, unul atunci și unul dincolo...

Viața ca sursă supremă a stilului nu-și caută inspirație estetică nici în puncte, nici în spații – ea își este sieși suficientă: în formă și fond, în accident și substanță, în gândire și simțire, în sens și în contra-sens...

Stilul este deci definitoriu pentru viață și viața este definitorie pentru stil. Dar nu sunt una! – Chiar dacă pot fi (uneori sau mereu) ca atare – mai ales pentru cel care devine una cu arta și manifestă astfel din sine spontan și fără efort noi forme pentru limbă, pentru număr, pentru semn, pentru simbol, pentru linie și culoare, pentru materie și substanță, pentru gând și acțiune... El devine astfel una cu stilul (său) și una cu viața (sa) – viața nu curge prin el, ci e una cu el...

Lăsând viața liberă în sens ea se îmbracă automat cu poezie și cântec, se pătrunde spontan de noi forme destinate menite a fluidiza prin timp trecerea reciprocă care are loc între stilul individual și stilul societal, între părțile unuia și aceluiași întreg...

Arta vieții

艺术 生活

Ce este deci arta în viață? Dar viața în artă? A fi artist este a trăi altfel decât normal? Sau e tocmai dimpotrivă: a trăi viața cu ceea ce are ea mai scump: strălucirea privirii, frumusețea gestului, grația mișcării, sublimul comunicării, fantezia acțiunii, admirația formei, bucuria ascultării, încântarea atingerii...?

Putem găsi o viață lipsită de artă? Dar o artă lipsită de viață? Și ce-i este mai intim artei decât viața? Dar vieții decât arta?

Poate fi arta descrisă în cuvinte, poate fi arta vieții altfel pătrunsă decât prin contemplare directă absorbită în formă de fond, în formă de aparență, în formă de prezentare, în formă de conținut, în formă de stil de animare existențială pe niveluri nemăsurate și nemăsurabile de exprimare estetică a ființei?

Unde vom stabili granițele artei și unde vom pune hotarele vieții? Unde se termină arta și unde începe viața?

Oare se suprapun ele într-atât încât să nu le mai putem distinge? Să fie acesta unul din motivele legitimității ontologice maxime a interogării serioase, continue și profunde axate pe direcția întrebării „Ce este viața?”

Dar arta ce este? Are arta o identitate mai puțin misterioasă decât viața? Găsim noi în artă valențe discriminative conceptuale și empirice capabile să acceadă mai profund, la nivel de apreciere valoric-existențială, decât valențele metafizice specifice vieții?

Putem contempla noi în mod obiectiv, fără nici o tresărire axiologic-subiectivă domeniul fenomenologic de întindere semantică și materialistă a realităților specifice artei și/ sau vieții?

Este arta mai presus de viață sau viața mai presus de artă? – Sau nu le putem dezlipi ierarhic una de alta, pentru că ele sunt una și aceeași suflare de ființă manifestată integral în mod explicit și implicit la nivel de transcendență și de imanență sub forma artei vieții și, respectiv, a vieții artistice?

Te întreb deci pe tine:

– Tu ce crezi? Există artă fără viață? Există viață fără artă? Se limitează denumirile de „artist/ă”, respectiv de „artistic/ă” doar la anumite manifestări particulare ale fenomenului numit îndeobște viață? Nu ți se pare și ție că cei care susțin această separație artificială (la nivel de identitate valorică) între artă și viață par să nu simtă nici arta și nici viața? Nu ți se pare și ție că ei ar fi lipsiți astfel deopotrivă și de încântarea vieții și de bucuria artei?

– Artă este peste tot: ea este în vorbă și în zâmbet, în afirmație și în negație, în îmbrățișare și în sărut, în salut și în vestimentație,

în mișcare și dans, în privire și în căutare, în muncă și în relaxare, în contemplare și în cugetare...

– Ai dreptate: arta apare peste tot, pentru că ea e un alt nume pentru TOT – când vrem să-l cuprindem pe acesta în sentimentul subtilului sau al comicului, sau al tragicului, sau în orice alt sentiment de care suntem capabili, atunci și acolo, apare în mod spontan arta...

Aceasta nu înseamnă însă că legăm arta în mod strict de emoție și sentiment. Nicidecum! Ea domnește stăpână și în percepție și în intuiție, și în memorie și în imaginație, și în rațiune și în dorință, și în conștientizare și în discriminare: totul este artă: arta de a vieții viața!

Și nu poate fi vorba aici de un efort artistic, ci mai degrabă de o trăire artistică – simplă, inocentă, naturală, spontană, normală, cotidiană... o trăire a artei în viață și a vieții în artă...

Nu zicem însă că arta și viața nu pot să apară și prin efort, prin îmbrâncire, prin sfortare, prin luptă – ele pot să apară și pe această cale, fiindcă în mod evident este o artă și în efort și în îmbrâncire și în sfortare și în luptă...

Și totuși: Ce este arta? Nu o putem oare delimita didactic prin gen proxim și diferență specifică față de întregul a toate cuprinzător specific *Totului* (ᄀᄀᄀᄀᄀᄀ) sau față de diferite manifestări generale/ particulare ale lui?

Faptic nu putem! „Teoretic însă orice este posibil!”... Teoriile artistice („viziunile” estetice) au deci și ele farmecul lor și viața lor – de forme particulare de combinare iluzorie a unor criterii estetice relativ contingente sub chip de instanțe discriminative „ultime” care însă nu pot răzbate nicicum dinspre subiectivul lor evident spre obiectivul lor pretins...

– Dar stai puțin domnule... zici poate tu acum, că nu e chiar așa! Dacă ar fi precum spui, am vorbi, printre altele, de exemplu, de o artă a minciunii/ înșelării, de o artă a uciderii, de o artă a violenței (/luptei), de o artă a urâtului, de o artă a urii, de o artă a ignoranței, de o artă a răului, de o artă a non-valorii... Ori așa ceva nu se poate...

– Crezi dumneata că nu se poate. Oare nu ai auzit, de exemplu, de arta publicității sau a camuflării/ ademenirii, de arta războiului/ luptei, de arta demolării/ distrugerii/ revoluției, de arta răzbnării/ răsplătirii, de arta misterului asumat, de arta schimbării, de arta trans-valorică? Nu știi că toate acestea sunt posibile, ba chiar că sunt la mare modă în cadrul vieții? Artă, stimabile, este amorală – nu pentru că nu poate avea criterii etice de apreciere pe care să le emane din ea, ci pentru că viața căreia îi corespunde arta ca fațetă identitară implicită este situată din naștere pe acest tărâm trans-valoric.

Integratorul artistic știe cum se transformă urâtul în frumos și frumosul în urât, minciuna în adevăr și adevărul în minciună, răul în bine și binele în rău. Impresia artistică a unui fapt de viață este marcată subiectiv în conștiință, nu pentru că ar fi lipsită de criteriile proprii de apreciere valorică, ci pentru că știe de rolul impunerii forței în „realizarea” socială a vieții artistice.

Arta este deopotrivă pentru cei slabi și pentru cei puternici – cei slabi o folosesc pentru consolare, refulare, retragere, resemnare și ignorare a realității lor amare; cei puternici o folosesc pentru etalare, expansiune, impunere, epatare și afirmare a realității lor dominatoare.

Arta e semn de relație între extreme – ca și viața de altfel. Și totuși: *Ce este viața?*... – îți amintesc acum să te întreb... Iar tu poate îmi răspunzi: „Arta este viață și viața este artă!”

– Ei... Nu chiar... Permite-mi să te completez: arta nu este viață și viața nu este artă... E mult mai mult de atât! Arta este moarte și moartea este artă – doar în oglinda brută a morții poate conștiința să aprecieze pe deplin necesitatea artei și a artistului. Doar în prezența închipuită sau imediată a morții poate arta să descopere în sine acel cotlon de inspirație instinctivă fatală care să o împingă irezistibil spre afirmare de sine... prin viață dincolo de moarte și prin moarte dincolo de viață...

Totuși, precum bine spui și tu, a deschide ochii este a crea artă... a asculta cu urechile este a te manifesta ca artist... a pipăi cu atenție lumea, ființa, subiectul este a atinge forme artistice depline... a gusta și a mirosi tumultul infinit de forme al vieții este a inspira în tine aerul inspirației – al factorului generator de manifestare artistică...

Nu poți trăi fără artă mai mult decât o poți face fără viață – fără a fi altfel decât nefiindul.

În tine este întipărită arta precum îți este lipită ființa de conștiința ta de sine – ea este sursa artei (tale), pentru că se formează prin proiecție în lume, prin delimitare formală de ea, prin exprimare artistică bine conturată arhitectural, imagistic, muzical, sculptural, poetic, narativ, eseistic...

Când conștiința se descoperă pe sine, ea descoperă arta: arta de a fi ea însăși, arta de a fi ceea ce este, arta de a fi lumină și umbră, tăcere și șoaptă, suflare și adiere, atingere și tresărire, sărutare și gustare – arta de a fi prin lume în viață și în propriul tău destin creator...

de ea însăși prin arta pe care o naște din inima ei, din mintea ei, din scânteierea ei de viață creatoare.

Și orice operă a ei este la fel de valoroasă, în măsura în care fiecare astfel de operă reflectă realul aducându-i vieții în fața conștiinței sale o altă părțică infimă din propria-i ființă: fiecare cuvânt, fiecare propoziție, fiecare vers, fiecare strofă, fiecare culoare, fiecare formă, fiecare sunet, fiecare melodie, fiecare formă sculpturală și arhitecturală, fiecare petec de creație vestimentară aduce ceva în plus – aduce o contribuție proprie la (re)construirea marelui puzzle al vieții.

Conștiința vieții se caută pe sine („Ce este viața?“...) și vrea să se cuprindă în întregime („Ce este viața?“...), nu în parte („Ce este viața?“...) – vrea să se vadă pe deplin („Ce este viața?“...), nu parțial („Ce este viața?“...). De aceea se întreabă: „Ce este viața?“, „Cine sunt eu?“. Și se întreabă și se caută pe sine în cărți („Ce este viața?“), în pictură („Ce este viața?“), în poezie („Ce este viața?“), în filme („Ce este viața?“), în muzică („Ce este viața?“), în dans („Ce este viața?“), în ritual („Ce este viața?“)... și se întreabă și se creează pe sine în toate cele de mai sus... și se întreabă („Ce este viața?“) și se caută („Ce este viața?“) și se creează mereu pe sine, prin sine, pentru sine...

Viața este o continuă operă de facere, o operă de artă în continuă transformare... Cei care cunosc viața știu că chipul ei este mereu altul, deși inima pare a-i rămâne aceeași.

Cei care nu se mai întreabă „Ce este viața?“, ci o trăiesc pe deplin devenind una cu ea, devin artiști prin excelență – nu pentru că înainte de acest moment de epifanie nu ar fi fost la fel de artiști, ci pentru că înainte de el își puneau singuri stavile inutile în calea manifestării spontane a ființei lor artistice – a vieții lor regăsite pe de-a întregul în artă.

Nu poți căuta geneza artei doar în cutare sau cutare aspect al ei – de exemplu, doar în „talent“ sau în „intenție“, sau în „imaginație“, sau în „fantezie“, sau în „inspirație“, sau în „voință“, sau în „sublimare“, sau în „intuiție“, sau în „aspirație“ ș.a.m.d. – acestea sunt doar părți ale unui întreg care nu pot să lucreze „artistic“ decât luate împreună – vorbim evident de întregul vieții...

Artă este peste tot în ochii artistului – fiind privire de viață ea se regăsește peste tot în viață. Pentru cei închiști în cuvinte și iluzii, pentru cei îngustați mental de tot felul de teorii estetice fără substanță și profunzime; pentru cei care critică arta din perspective unilaterale, contingent alese – pentru aceștia nu toată viața este artă și nici tot ceea ce este nu e operă de artă – pentru aceștia limitarea câmpului artistic al vieții este o faptă pe care se încapățânează să o realizeze, deși în străfundul lor o regretă – și ei știu că viața și arta sunt una... dar uneori mai știu și că restrângerea artei dinspre infinitul ei intim spre anumite forme

parțiale ale ei nu este decât un joc de copii, un joc de vorbe prin care se prefac că nu mai văd întregul artei spre a se putea lăsa absorbiți hipnotic doar de o scânteie infimă din necuprinsul nemărginit al artei (vieții).

Și partea și întregul au rolul lor în viață: în arta întregului vedem viața în toată plenitudinea ei – în arta părții vedem viața în manifestarea ei veșnic trecătoare.

Sursa artei este sursa vieții... Iar viața înțelege în întregul ei nu se mai reduce arbitrar la forme incomplete ale ei, deși este evident că nu lipsește (nici) din ele...

Și totuși, la întrebarea „Ce este viața?” nu putem răspunde: „Este artă!”. Nu o putem face, deoarece viața este mai mult decât artă – deoarece viața are și apucături ne-artistice, grosolane, triviale, banale, urâcioase. Artă se manifestă în viață, dar viața nu se manifestă doar în artă, ci și în ne-artă.

Ne-arta (非艺术) este acea manifestare a vieții care distruge, care anulează, care disprețuiește artă și actul artistic – este acea manifestare a vieții care generează haos, rătăcire, anulare existențială. E drept însă că această ne-artă s-ar putea numi arta morții – văzută nu ca artă de a muri, ci ca artă de a ucide viața. Căci viața se ucide pe sine: viața geologică o ucide pe cea biologică (prin cutremure, erupții vulcanice, tsunami...); viața unei specii de animale o distruge pe cea a unei alte specii (prin legături de genul vânător – vânat, mâncător – mâncat, exploatator – victimă (colaterală)...); viața microscopică o distruge pe cea macroscopică (de exemplu, prin acțiunea unor bacterii care provoacă boli infecțioase...) ș.a.m.d. Viața se luptă în sine cu sine și din această luptă a ei rezultă deopotrivă artă și ne-artă, artă vieții și arta morții vieții, artă de a (supra)viețui și artă de a ucide.

Chiar dacă ne-artă poate fi pusă sub cupola artei, ființa simte uneori în adâncul ei că ne-artă nu ar fi artă – că distrugerea este mai puțin viabilă artistic decât creația, că haosul este mai puțin artistic decât cosmosul. Ea știe că aceasta este o preferință subiectivă care nu poate fi susținută, dar se pare că ea este o preferință intimă a vieții – e speranța ei de mai bine, iluzia că ar putea vreodată să fie altfel de cum este...

Știe că-i subiectivă, fiindcă știe că nu este creație fără distrugere, că nu este cosmos fără haos, că nu este necesitate fără contingentă și invers. Știe toate acestea, dar parcă uneori ea se vede cel mai bine pe sine în lumina ei pozitivă, în ignorarea conștientă a luminii sale negative...

Cel care se întreabă însă „Ce este viața?” urmărește atingerea viziunii de ansamblu („Ce este viața?”), a viziunii integratoare („Ce este viața?”) și nepărtinitoare a vieții („Ce este viața?”) – a viziunii vieții manifestate în întregul ei ființial („Ce este viața?”)...

Drumul spre moarte

Meditând deci asupra vieții, gândește-te acum că viața (o viață) stă lângă tine și îți spune: „Sunt grav bolnavă – sufăr de o boală mortală... În curând o să mor. Acesta este drumul meu spre moarte...”. Ce i-ai zice tu? Cum ai putea să-i diminuezi amărăciunea și suferința și suspinul și angoasa și căderea și durerea?

Poate îi vei zice: „Și eu sunt grav bolnav/ă – sufăr de viață. În curând o să mor. Acesta este drumul meu spre moarte...” Nu cred însă că astfel vei consola adevăratul suferind (deși e mult adevăr în ce i-ai spus). El știe că „suferința ta de viață” o vei duce mult și bine pe picioare, pe când boala lui mortală îl face tot mai slab și în curând nu o va mai putea „duce pe picioare” și va „cădea la pat” și apoi în brațele morții... El știe asta – și tu o știi... Totuși cum ai putea să-l consolezi?

Poate îi vei zice: „Vezi tu, așa e viața – mereu în treburile ei se amestecă trei ucigași: boala mortală, accidentul mortal și violența mortală (crima). Acești trei ucigași sunt urâți de viață, dar, adesea, ea nu are prea mare putere împotriva lor. Destinul lor este să lupte pe viață și pe moarte împotriva ei, iar destinul vieții este să lupte până la capăt împotriva lor. Aceasta e o luptă titanică ce durează de eoni întregi și încă va mai dura până la sfârșitul timpului, cu victorii când de o parte, când de alta.

Menirea ta, viață fiind, este să lupți în armata vieții, să fii curajos(/oasă) și să-ți împlinești cu mândrie misiunea ta de luptă (chiar dacă ea îți apare acum ca fiind fără prea mari șanse de izbândă). Te angajezi într-o bătălie din care probabil nu te vei mai întoarce. Acesta ți-e însă destinul: nu să mori resemnat, ci să lupți până la capăt – voința, gândirea, simțirea și fapta trebuie deci să-ți fie puternic avântată spre elan vindecător.

Cei trei ucigași de viață trebuie slăbiți, trebuie hărțuiți, trebuie alungați de pe domeniile vieții. Aceasta este soarta ta: să te lupți voinicește cu ei pe tărâmul arid al bolii, accidentului și violenței pe care ei sunt stăpâni.”

Glăsuindu-i astfel bolnavului, parcă l-ai mai înviorat puțin, parcă i-ai mai dat o speranță și un sens întru destin. Dar el îți poate spune:

– „E o contradicție în ce zici tu: cei trei ucigași au și ei viață, sunt și ei viață: boala are viață, accidentul are viață, violența are viață. Viața nu se luptă cu ceva exterior sieși, ci se luptă cu ea

însăși. E o luptă interioară aici. Am observat-o și să știi că o duc în interiorul meu: eu viață cu viața din mine și din lume...

Oricum... nu ți-am spus că pășesc pe drumul spre moarte și că în curând mă vei vedea schilodit de boală, slăbit de ea, doborât de ea, pentru ca tu să mă consolezi – deși dacă tot ai făcut-o, îți mulțumesc (nimănui nu-i strică puțină consolare în viață fiind).

Ți-am spus de drumul meu spre moarte, ca să nu fii prea tare surprins/ă când eu nu voi mai fi, când inima va înceta să mai bată în mine. Știu că ții la mine, știu că mă iubești și că suferi la auzul acestei vești. Dar suferința îți va fi înzecită în momentul când drumul meu își va atinge ținta (cu toate împotririile mele eroice).

Atunci, în acel moment de maximă intensitate dramatică, când viața mea se va întâlni direct cu moartea mea, inima ta va fi copleșită de durere, de necaz, de supărare, de revoltă. Și are tot dreptul să fie așa: viața din ea se revoltă împotriva morții din mine.

Ți-am spus deci de drumul meu spre moarte ca să te pregătesc pentru acest moment, ca să-ți întărești inima și mintea în așteptarea întâlnirii mele cu moartea, ca să te pregătești spre a vieții cu demnitate după ce eu nu voi mai fi alături de tine...".

Auzindu-l pe cel/ cea care pășește spre moarte, cum vorbește îți vin lacrimile și ai izbucni în plâns... Nu știi de ce – e ceva atât de tragic în acest Drum... Dar te abții... Tocmai ai ținut un discurs despre luptă, despre vitejie, despre speranță. Deși știi că are dreptate, simți în tine atât de adânc o durere, încât îți vine să plângi, să te cufunzi în lacrimi fără număr, să te lași pradă necazului ce însoțește în mod inevitabil drumul spre moarte. Dar te abții deocamdată – te ții tare – trebuie să fii alături de călător, de bolnav – el se bazează pe tine, trebuie să fii tare....

Și atunci îi zici: „Negreșit că viața întreagă este un drum spre moarte, că cei trei ucigași pândesc din umbră orice slăbiciune a vieții, orice neatenție a ei, gata să o atace când îi este lumea mai dragă. Și iată că mișeii te-au lovit și pe tine – să știi însă că îți sunt alături: îți voi obloji rănilor și îți voi alina durerile și suferința. Și vom lupta împreună cu ei până la ultima suflare, fiindcă împărtășim împreună acest drum spre moarte: amândoi pășim pe el, chiar dacă pare că tu ești obligat să te grăbești să-ți închei socotelile cu viața, mult mai repede decât mine. Această intensitate a luptei ne poate ajuta să înțelegem și să trăim cu mult mai vie intimitate viața, să-i asimilăm valențele emoțional-intuitiv-volitive înainte nebănuite. Sacrificiul, dăruirea, empatia, trăirea intensă în orizontul apropiat al morții fac viața să dea din ea ceea ce are ea mai bun: continua ei luptă pentru afirmarea de sine, pentru auto-susținerea sa în existență, în ciuda nenumăratelor obstacole care îi ies mereu în cale.

Dacă te întrebi acum „Ce este viața?”, trebuie să recunoști alături de mine că ea este mereu călătoare pe drumul spre moarte, că ea este cea care pășește mereu spre propria ei stingere... Pentru că așa stau lucrurile în conștiință – pentru că așa vrea realitatea să se manifeste – mereu sub forma unei adunări de viață și de moarte aparent cu sumă nulă. Dar viața triumfă mereu prin ceea ce lasă în urma ei, prin generațiile următoare, prin forțele ei creatoare, prin încărcătura trăitoare de sublim pe care o lasă sămânță spre încolțit în viață sau fruct spre cules de către viețile ce-i rămân în urmă.

Viața trebuie să conștientizeze moartea, trebuie să o înțeleagă și să se comporte cu ea ca și cum ea ar fi – pentru că ea este. Astfel, trăind fără rest în orizontul morții, cu amintirea și cu anticiparea ei, viața dă uneori ce are ea mai bun din sine. Gândul morții poate să ne fie o constantă, dar mai presus de el trebuie să fie trăirea intensă a vieții de aici și acum, trăirea deplină a vieții cu toate plusurile și minusurile sale, cu toate drumurile ei spre moarte și cu toate drumurile ei spre nașterea de noi forme de viață. Viața e aici și acum și trebuie trăită ca atare. Moartea este atunci și acolo – dar nu e treaba noastră acum, pentru că ea nu este acum...”.

Rănitul de moarte (prin boală mortală) te-a ascultat – ai văzut de altfel și tu că l-ai mai înseninat puțin – dar acum că te-ai oprit din elanul tău discursiv poți să observi din nou tragicul și dramaticul pe chipul său și în privirea ta. Ele capătă noi semne de mesaj când îl auzi că îți spune:

– „Nu de moarte îmi e mie teamă, ci de această viață de acum – de această viață trăită oboșitor în orizontul morții... și poate nici măcar de ea... ci de viața în durere și în suferință pe care o am acum și care știu că se va amplifica pe viitor... și poate nici măcar de ea... ci de gândul că poate ceea ce putea să fie nu va mai fi niciodată din momentul în care eu mă voi întâlni cu a mea moarte prematură.

Nu în timp și nici în destin este regretul meu de afirmare, ci în gândul că spațiul tău de confort personal va rămâne rănit de lipsa mea ființială. Îmi este teamă de suferința mea prezentă și viitoare, dar mult mai teamă îmi este de suferința ta. Lipsurile din mine le gestionez precum pot mai bine, dar lipsurile din tine legate emotiv de lipsurile mele simt că nu le pot nici atinge și nici acoperi pe cât aș vrea.

Iubirea mea pentru tine, mai ales când mă știu spre moarte pășind, a crescut și mai mult și nu mă tem atât de singurătatea mea, cât de a ta singurătate – fiindcă te știu sensibil/ă și nu vreau să te rănesc prin prezența mea involuntară întru moarte.”

– „Dar ce vorbești: lasă, nu te mai îngriji de suferințele mele, că ai tu destule pe cap!... Știu că e mai simplu să te îngrijești de

suferințe care pot fi alinate decât de cele care nu pot fi – dar haide să privim mai mult acum spre plăcerile și bucuriile vieții și să vedem și partea plină a paharului – să vedem ce putem face spre a ne delecta din cupa vieții și din nectarul ei ce încă ne-a mai rămas spre îmbucurare...”

Și tot așa discuția ta cu cel/ cea care pășește spre moarte, poate să continue spre consolare – mereu oscilând între viață și moarte, între elan și resemnare, între speranță și regret, între împăcare și revoltă... Un lucru este sigur însă: când te vei despărți de el/ ea, după ce vei ieși din camera în care ai primit cumplita veste, pe hol, pe drum, în mașină, mai devreme sau mai târziu, vei izbucni puternic în plâns și vei plânge cum poate nu ai mai plâns niciodată până atunci... Și poate așa te vei mai liniști puțin – și poate așa regretele și revoltele, disperările și supărările ți se vor mai liniști puțin.

Și vei plânge și iarăși vei plânge... – ca un prunc pus brutal în fața cruzimii vieții. Și poate după ce te vei mai liniști din plâns te vei întreba: „Ce este viața?”... „Ce este viața?”... „Ce este viața?”...

Poate nu vei găsi atunci răspuns la această întrebare, dar poate vei simți, în mod intuitiv, că viața este deopotrivă și mult mai mult și mult mai puțin decât „este” sau „poate să fie”...

Iertare, uitare, repetare

XLXAXL, PAXAXL, JLTLXAL

Și astfel te poți întreba: viața greșește? Tu îi greșești? Ea îți greșește?... Și dacă greșește, cum se corectează? Și, mai ales: oare o poți tu ierta?

Dar ea? Ea te iartă, dacă tu greșești? Și cum îi poți greși vieții? Are ea preferințe, supărări, cerințe imperative pe care să le transmită către tine?...

Dar dacă viața nu greșește?!... Și dacă nici tu nu greșești?!... Dacă tu faci mereu doar ceea ce viața face fără greș – anume să viețuiești?... Și dacă ea face la fel?... (Cel puțin până greșește major cu ceva și atunci, parțial, ea încetează să mai viețuiască...)

Și ce e mai important aici – greșeala sau iertarea? Se prea poate ca iertarea să fie de departe mai importantă și mai utilă pentru tine decât greșeala...

Greșeala, dacă e greșeală, nu e intenționată, nu ți-ai dorit-o: ea s-a întâmplat din greșeală... Iertarea însă nu poate veni la fel de ușor din greșeală – pentru ea îți trebuie o hotărâre de a ierta și o persistență în a rămâne în iertare.

Dar viața nu iartă – ea doar trece mai departe, fie prin greșeală, fie prin intenție răuvoitoare, fie prin dăruire, fie prin iertare. Orice ar face, viața merge mai departe. Ea nu stă pe loc dacă a greșit, ci se iartă pentru greșeala făcută și merge mai departe. Dacă a greșit și nu se iartă e la fel – ea merge mai departe... Dacă nu a greșit și nu-și iartă această greșeală, ea, de asemenea, merge mai departe... și dacă nu a greșit și se iartă pentru aceasta, ea merge tot mai departe...

Viața nu poate să stea pe loc – ea nu stă locului – de aceea pășește mereu mai departe fie din greșeală în greșeală, fie din greșeală în iertare și din iertare în greșeală, fie din iertare în iertare... după cum simte ea pe moment că ar fi mai util sau mai plăcut, sau mai interesant spre a face.

Motivațiile ei de mișcare nu sunt importante: important este doar că *ea va merge mai departe* (LΛ √Λ √L#L √ΛX ΔL∇ΛJL) – important este doar faptul că viața este viață și că ea nu stă pe loc...

Când o viață iartă pe alta, pe sine se iartă – nu pentru că astfel nu-și mai greșește, ci pentru că promite că nu o va mai face: promisiuni, promisiuni și iarăși promisiuni... Viața e plină de promisiuni. Visează la un timp lipsit de greșeli și lipsit de iertări. Visează la un spațiu unde nimeni nu iartă, pentru că nimeni nu greșește...

Paradisul vieții nu este paradisul iertării, ci al lipsei ei. Paradisul vieții vrea să-și scoată greșeala din conștiință uitând că greșeala este „viețuiască” – că greșeala este parte din viață – este viață – ca și iertarea de altfel.

Și nu e iertarea atât de importantă pe cât e *uitarea* – pur și simplu la un moment dat viața uită greșelile și relele ce i s-au făcut de către o altă viață – pur și simplu la un moment dat peste conștiința sa cade un văl de uitare – atunci ea se trezește ca dintr-un vis urât și își spune sieși:

– „Greșeala, răutatea nu au fost – și dacă au fost, au fost doar un vis urât pe care eu am ales să-l iert și apoi să-l uit... Refuz să-l mai port cu mine. Refuz să-l mai rememorez, să-l mai reproiectez spre retrăire... Aleg să-l uit, să-l las să-și piardă povara în uitare, să-l uit cu totul în ne-amintire...”.

Și are dreptate să procedeze astfel... Căci ce e mai nociv: greșeala sau repetarea ei? Și ce produce mai mult rău: greșeala cu voie sau fără de voie sau repetarea, reproducerea, reluarea, reamintirea, reînșămânțarea, reîmprospătarea, întreținerea în existență a greșelii (prin ne-iertare, prin ne-uitare)?

Nu greșeala este iertată – contingenta ei nativă nu poate fi iertată, fiindcă, de obicei, ea nu poate fi evitată. Repetarea greșelii în schimb poate fi iertată, prin hotărârea de a nu o mai repeta, prin hotărârea de a nu ne mai complăce în noroiul ei, de a nu ne

mai juca cu rănile deschise de greșeală, de a nu-i mai întreține efectele (prin repetarea ei). Iertarea nu vindecă rănile greșelii, ci le lasă să se vindece – ea le împiedică pe acestea să se auto-întrețină în suferință.

Viața se iartă, deci, pentru că vrea să meargă mai departe, pentru că vrea să-și lase rănile să se închidă, pentru că vrea să fie viață sănătoasă și nu viață rănită, viață întreașă și nu viață schilodită, viață corectă și nu viață greșită (care insistă în greșeală).

Iertarea viețuiește deci mereu în viață (fiind o condiție intrinsecă a capacității ei de a merge mai departe). Iertarea este motorul vieții, este capacitatea ei de a privi înainte, de a refuza să mai privească în urmă, de a nu mai accepta să se înglobeze în noi greșeli, de a le lăsa spre putrezire în groapa timpului pe cele vechi. Când iartă, ea nu alungă greșeala din viața sa, ci doar se hotărăște să nu o mai repete pe cea veche.

Iar despre greșelile potențiale, despre greșelile ce vor fi să fie, cine le știe? Dacă le-ar ști, nu le-ar mai face. Dar cum nu le știe le face... și apoi se mânie (că le-a făcut) după care le repetă din nou și se mânie și mai tare (că le-a repetat), pentru ca, în cele din urmă (într-un final oarecare), să se plictisească de ele și să le ierte. Astfel viața se iartă pe sine și nu le mai repetă (sub aceeași formă) cel puțin o perioadă – și astfel ea merge mai departe... Le uită și merge mai departe... Iertând mergi mai departe. Uitând mergi mai departe: a ierta înseamnă a uita, a refuza să mai repeți greșeala recunoscută ca atare...

Ce este atunci viața?... Ea este și greșeală și iertare, este și repetare și renunțarea la ea, este și vechi și nou, este și amintire și uitare, și rememorarea trecutului (cu bunele și cu rele lui, cu greșelile și corectitudinile lui) și proiectarea viitorului. Viața este iertare, pentru că merge mai departe. Este greșeală atunci când stă pe loc – sau, mai precis, atunci când se învârte pe loc (în cerc vicios).

Totuși, viața este greșeală și pentru că merge mai departe, pentru că nu stă puțin locului să-și analizeze greșeala tocmai făcută spre a o corecta și a nu o mai repeta – pentru că nu reflectează asupra greșelilor sale decât atunci când ele devin cronice. Viața este greșeală, pentru că merge mai departe, pentru că trece cu prea mare ușurință peste greșeli, pentru că se pripește, pentru că se grăbește să meargă mai departe... doar ea știe unde...

Viața este, prin urmare, iertare doar atunci când stă pe loc puțin și își analizează greșelile, când se oprește puțin din agitația sa, din stresul său, din mișcarea sa relativ haotică spre a se analiza pe sine spre a vedea nu doar că a greșit, ci și că a repetat,

Adevăratul răspuns, răspunsul fundamental este o acțiune de răspuns generată spre ființă de insistența acestei prezențe.

Întrebarea este relativ pasivă, răspunsul este abisal activ. Întrebarea de bază îți arată mereu realitatea în toată nuditatea ei – nemediată „conceptual” de iluzii semantice și false certitudini intelectual-linguale. Răspunsul fundamental te pune spontan în mișcare de relație directă cu această realitate. De aceea, acolo unde se întâlnește „întrebarea primă” cu „răspunsul prim” revelația se naște fără ezitare – doar acolo poate să se nască și să trăiască cu intensitate extatică epifania, iluminarea, trezirea la realitate, integrarea în Întreg, viețuirea directă în natural, trăirea conștient detașată și profund implicată în real, în imaginar, în voit și în necesar.

Întrebarea fundamentală este acea *primă interogație* (de multe ori, manifestată într-o formă de exprimare puternic personalizată) care, pe de o parte, afirmă evidența (prin arătare cu degetul, cu intenția, cu focalizarea atenției, cu intensitatea faptei, cu profunzimea și cu tenacitatea concentrării), iar, pe de altă parte, o neagă, o pune sub semnul întrebării – căutând în evidență sau dincolo de ea altceva decât evidența: când te întrebi „Ce este X?”, te întrebi despre „natura” lui X, te întrebi implicit dacă el este ceva care există „cu adevărat” sau dacă nu cumva nu este decât o „iluzie”; te întrebi implicit cum este alcătuit, care îi este structura, cum funcționează, care îi sunt pârghiile de manifestare; te întrebi în mod necesar „De ce este X?”, care sunt cauzele responsabile pentru apariția lui; te întrebi unde este (dacă el este în tine sau în afara ta, în imanență sau în transcendență...) și pentru cât timp este (pentru o clipă, pentru un veac, pentru o eră, pentru veșnicie?); te întrebi ce nume i se dau și de ce, ce definiții i se atașează și care este relevanța lor... ș.a.m.d.

Orice formă interogativă (Ce? Cine? Când? Cum? Cât? Unde? De ce?...) le presupune în mod implicit pe toate celelalte – când îți pui în mod serios o întrebare, de fapt, îți pui toate întrebările pe care ți le poți pune!

De aceea și forma interogativă „Ce este...?” le presupune din start pe toate celelalte forme interogative posibil a fi formulate de conștiință. În cazul lui „Ce este...?” evident un rol important în interogare îl joacă „este” – formula lingvistică care presupune existența, prezența, realitatea, evidența... „Ce” se poate combina (și o și face) și cu „face” („Ce face X?”) și cu „știe” („Ce știe X?”) și cu „arată” („Ce arată el/ ea?”) etc., dar prin alipirea lui de „este” se naște – trebuie să recunoști – o pereche fatală, care se transformă aproape instantaneu într-o trinitate, într-un triunghi amoros total: „Ce este aceasta?”... „Ce este X?”... „Ce este viața?”.

Prima interogare se desprinde, de multe ori, din senzația inițiativă că întrebările și răspunsurile sunt (respectiv pot fi) și altceva decât niște impresii banal trecătoare în mod contingent și superficial prin conștiință, prin gândire și prin simțire. Prima interogație neagă astfel părerea că întrebările și răspunsurile nu sunt posibile sau că ele ar fi doar niște iluzii ale minții/ ființei. Când prima întrebare se întâlnește cu primul răspuns, se poate vedea în mod clar că întrebările sunt prezențe evidente, palpabile, incitante, provocatoare, iar răspunsurile sunt acțiuni clare, concrete, revoluționare.

Calea Întrebării are ca scop trezirea și mărirea instinctului interogativ al ființei și aducerea lui în prezența directă și imediată a infinitului și eternității... Prin acest demers ea țintește spre transformarea ființei ce o parcurge într-o instanță revoluționară a conștiinței sociale în care se manifestă: evidența se afirmă în răspuns de fapte, evidența se neagă în întrebare de vorbe (chiar dacă și inversul este posibil pentru viață).

Prin urmare, se pare că fiecare poate avea (dacă o caută) propria sa întrebare fundamentală, propria întrebare care să-l trezească din somnul evidențelor spre trăirea intens-deplină a lor.

Revenind la problema întrebării prime, se pare însă că, uneori, pentru unii, cea mai de bază întrebare care poate fi pusă este: „Ce este o întrebare?” – prin această interogare întrebarea se întrebă despre propria sa identitate, despre propria sa ființă – prin ea viața se întrebă pe sine de ce se întrebă (cu ce scop și din ce cauză), cum o face și, mai ales, dacă este cu puțință să se întrebe cu adevărat ceva...

Ne putem deci întreba în mod legitim: „Este întrebarea o întrebare?” Sau chiar mai mult: „Poate fi întrebarea subiect de întrebare? Se poate întreba întreba ceva pe ea însăși?”

Prin urmare, stimate cititor, întreabă-te acum te rog dacă tu te întrebi ceva... Întreabă-te care este întrebarea ta – în ce constă ea. Întreabă-te ce semnificație are această întrebare pentru tine – și, mai ales, întreabă-te acum: „Ce este o întrebare?”. Pentru a te ajuta să pornești de la ceva iată pentru tine o (altă) întrebare: „Ce este viața?” – și iată încă una: „Ce este percepția?” și de ce nu: „Ce este conștiința?”...

Exemplele stimulative fiind date te rog deci să-mi răspunzi acum: „Ce este o întrebare?”; „Ce este întrebarea?”. Ce este „aceea/ aceasta/ acesta/ acela” spre care mic/ă fiind ai arătat cu degetul zicând: „Ce este aceea/ aceasta/ acesta/ acela?” și la care poate și s-a răspuns: „Aceasta este o întrebare!”. Îți amintești?

– „Te e te ata?”...

– O întrebare mămică... o întrebare!

Sau poate că întreat/ă fiind: „Unde este jucăria?” tu ai arătat cu degetul spre ea – acela era unul din primele tale răspunsuri. Sau poate ai fost chestionat/ă de mami zâmbind: „Ce face scumpi lu' mama?”. Și tu, copilul cel scump, i-ai zâmbit inocent înapoi – iată un alt răspuns simplu, direct, spontan, natural...

I-ai răspuns atunci cu un surâs candid de copil, pentru că ai știut instinctiv că ea te-a întreat ceva – sau doar ai răspuns instinctiv cu un zâmbet la alt zâmbet, cu o bucurie la altă bucurie, cu o trăire la altă trăire?

Iată deci: întreatura este acțiunea, răspunsul este reacțiunea! Întreatura este activă, răspunsul este la fel de activ. Întreatura te incită spre ființă, răspunsul te afirmă spre existență. Întreatura e un altul, răspunsul ești tu! (Dar bineînțeles nu și în cazul în care întreatura ești de fapt tu și răspunsul îl vezi la un altul...)

Adevărul e însă că atunci când devii una cu Întreatura (cu orice întreatura), când o însoțești cu fiecare respirație pe care o faci, de când te scoli din pat și până când adormi din nou, în scurt timp (e o problemă de zile) și Răspunsul va ajunge să facă parte din tine... Când devii una cu Întreatura, devii una și cu Răspunsul... (Doar cei care nu-și aprofundează Întreatura nu găsesc Răspunsul la ea.)

Dacă vei inspira Întreatura vei expira Răspunsul: dar nu uita că tu ești ambele: și inspirație și expirație – și întreatura și răspuns – și întreatura fundamentală și răspunsul fundamental (la tot ceea ce este pentru tine).

Marea întreatura ești tu și marele răspuns pe care îl aștepti ești tot tu – un „tu” transformat însă – eliberat de false pudori și diverse amăgiri-distrageri, de superficialități și inhibiții nocive – gata să afirmi oricând prin tine și întreatura care trebuie pusă și răspunsul necesar ei, gata să rostești conștient întreatura care stă pe buzele tuturor, dar pe care nu o rostește mai nimeni; gata să rostești răspunsul pe care cu toții îl știu, dar pe care mai nimeni nu are inițiativa punerii lui în faptă concretă imediată.

Pe de altă parte, tu privești mereu în afara ta – mai ales când percepi și gândești: „Iată: acestea sunt percepțiile mele și gândurile mele...” sau atunci când percepi și gândești percepțiile mele (acestea) și gândurile mele (acestea) – și, astfel, marea întreatura care apare mereu în tine acum nu ești tu, în sinea ta lăuntrică, ci ești tu reflectat în afara ta sau, mai bine zis, „în afara ta” reflectată în tine.

Tu te întreat despre un ceva presupus exterior ție, deși vei vedea în momentul Răspunsului că interiorul și exteriorul sunt relativ unul și același lucru...

o cale de explorare metafizică a vieții, dacă nu se mulțumește cu mundanul banalizant și caută astfel prin sine sensul esențelor ultime ale firii...

- „Ce este Întrebarea?” – te întreb din nou. Îmi vei răspunde cu platitudini sau te vei înălța (prin ele) spre profunzimi?...

- „Întrebarea este ceva care te iscodește, care te frământă, care te pune în mișcare, care îți dă viață, care îți dă sens și direcție, care te menține pe ele, care îți creează identitate...” – îmi răspunzi tu acum.

- Frumos! Ce altceva ar mai putea fi?

- „Întrebarea este drumul de la mine spre tine: tu întreb și eu mă afirm – eu întreb și tu te afirmi! Ea mă neagă pe mine când o pun și te afirmă pe tine când îmi răspunzi.

Întrebarea este prezența ta în ființa mea: tu ești... și eu mă întreb... Întrebarea este prezența mea în ființa ta: eu sunt... și tu te întreb...”.

- Ai dreptate, îți spun, așa e! Din cauza prezenței tale mă întreb, din cauza prezenței mele îmi răspund...

Dar ce altceva mai poate fi Întrebarea?

- „Întrebarea este viața aflată în căutare de sine. Răspunsul (chiar și parțial fiind) este regăsirea vieții. Întrebarea este îndemnul vieții spre mai mult – spre dincolo – spre ceea ce poate fi, spre ceea ce este – spre acțiune, spre răspuns. Viața ne îndeamnă spre întrebare, noi o îndemnăm către răspuns...”.

- Foarte bine spus! Felicitări! Dar ce mai este ea?

- „Întrebarea este viața însăși. Și răspunsul e tot ea! Nu asta vrei să auzi de la mine?”

- Nu chiar... dar merge pe moment... Uite – nu te mai întreb ce este... pentru că ai văzut și tu acum că „întrebarea” (și „viața” și orice altceva) este ceea ce vrei tu să fie – este ceea ce se nimereste să fie în urma combinării relativ aleatoare de cuvinte în propoziții – combinare ascunsă sub masca înșelătoare a inspirației și intuiției, specifice unui moment de viață sau altuia. E bine dacă ai văzut și tu această subiectivitate relativ contingentă a răspunsurilor. Pentru moment e bine... Notează-ți ce ai văzut și aprofundează-ți viziunea...

Întreabă-te pășind spre esență, apropie-ți mintea și inima de prima întrebare, devino una cu ea, trăiește în pulsul ei de viață și astfel vei renaște într-o nouă viață pe a cărei ființă acum nici măcar nu o bănuiești...

Întreabă-te deci: „Ce este viața?” – și nu te opri la nici un răspuns de vorbe... Nu te lăsa păcălit/ă de aparențe sau absorbit/ă de ele...

Esența întrebării

↳↳ΛΛΛΛ ΛΛΛΛ↳↳ΛΛΛΛ

Avem, prin urmare, un om. Un om care se întreabă (ceva):

– Care este esența actului de a te întreba (ceva)? Care este acel lucru intim, specific și esențial pentru actul întrebării (/interogării) filosofice?

Care este acel aspect al prezenței în existență care face întrebarea să fie o întrebare și nu altceva? Prin ce se diferențiază întrebarea de tot ce este în afara ei? Și, apoi, este ceva în afara ei?

O întrebare bine pusă, bine întreținută, bine pronunțată, bine aprofundată nu ne duce oare la constatarea că ea cuprinde tot – că nu este nimic în afara ei – că totul este cuprins pe de-a întregul în ea?

Să fie atunci esența întrebării cuprinsă în faptul că ea are potențial cuprinsă în sine nu doar răspunsul ei, ci chiar toată realitatea (spre care ea deschide cale de acces)? Să fie această esență dată de către deschiderea spre întreg pe care ea și doar ea o poate realiza pe deplin?

Să fie oare esența întrebării chiar mai importantă decât esența gândirii sau a ființării? Gândirea, dacă nu este o întrebare, nu poate fi decât constatare placidă sau răspuns închizător de orizonturi – răspuns restrângător al privirii – răspuns respingător de perspective... Gândirea... dacă nu este întrebare, trebuie să fie răspuns... Dar, după cum știi și tu, de cele mai multe ori, ea nu este un răspuns (ci cel mult un discurs). Gândirea este mereu în mișcare, mereu în formare, mereu în explorare. Motorul din spatele ei nu este deci răspunsul, ci întrebarea...

Se pare astfel că esența gândirii este întrebarea, iar esența întrebării este mișcarea: punerea pe un drum, mersul pe o cărare, parcurgerea unei căi – trăirea vieții așa cum o știe umanitatea încă din zorii existenței sale.

Esența gândirii este întrebarea, esența întrebării este mișcarea, esența mișcării este schimbarea, esența schimbării este întâmplarea, esența întâmplării este viața, iar esența vieții este...

Chiar așa! Care este esența vieții? Ce este viața? Care este esența ei?

Să fie oare esența vieții (sâmburele ei cel mai propriu și cel mai roditor, sămânța ei de identitate ultimă) cuprinsă în mișcare, în întrebare, în gândire? Sau în altceva? De exemplu, în percepție și limită? Sau în rațiune și emoție? Sau în intuiție și voință?...

Și apoi esența fiecărui lucru în parte nu este oare identică cu esența oricărui alt lucru? Oare punctul esențial al oricărei ființări

nu este un punct comun, o esență comună, o realitate care cuprinde în sine toate realitățile și care astfel le pune pe toate în mișcare – anume Întregul? Esența unei părți nu se află în întregul din care ea face parte de nedezlipit? Și precizez că nu vorbesc aici de o esență contextuală, ci de o esență integrală și integratoare...

Prin urmare, te întreb acum pe tine: care este esența esenței? E faptul că ea este esențială (fundamentală/ fondatoare) pentru tot și pentru toate? E faptul că fără ea nu se poate simți/ pricepe/ crea/ transmite nimic?... Așa pare că este... Pentru că așa este: esența este esențială, pentru că ea pune totul în mișcare și ea oprește totul pe loc...

Esența este Întregul: Ea este El! Și bineînțeles și invers: El este Ea. Adică cei doi sunt unul – devin unul prin faptul vieții, prin actul trăirii, prin actualizarea viețuirii... Din acest contact se nasc mereu toate formele vieții: esența întregului naște prin viețuire viața!...

Ce este deci viața? (Te întreb eu acum.)

– Cea care se naște din Esența Întregului! (Îmi vei răspunde poate tu...)

Dar eu îți zic:

– Nu chiar! Mai degrabă invers: Esența Întregului se naște din viață! Viața este mama a tot și a toate. Din ea purcede tot – chiar și Întregul – chiar și Esența!...

Vezi ce ușor se naște orice din orice atunci când ne jucăm cu vorbele, atunci când trăim în cuvinte și ne desfășurăm genetic cu ele? Fiindcă, vezi tu, fie că o recunoști, fie că nu o faci, vorbirea/ comunicarea/ limbajul este doar un joc în care cu puțină imaginație și îndemânare orice poate însemna orice...

Esența Întrebării poate fi, prin urmare, orice – orice cuvânt îți trece acum prin cap, orice idee te ispitește acum filosofic, orice concept care te zorește acum spre recunoaștere și afirmare propozițională... chiar orice cuvânt!... Nu te mira!... Așa e...

Esența întrebării poate fi deci: scrisul sau îndemânarea, viziunea sau culoarea, tunetul sau privirea, timpul sau gândirea, incitarea sau încântarea: ea poate să fie „tu” sau „eu” sau vreun magic „zeu”...

Nu mă mai apuc acum să-ți explic de ce... Raționalizarea aceasta contingent proximală o poți face și singur – lasă-ți doar glasul tău interior să vorbească – dă-i temă de excurs o simplă întrebare sau un banal răspuns și privește-l cum își întinde natural discursul său peste cuvinte, cum le leagă combinatoric între ele, cum le înlănțuie gramatical în propoziții, cum le încarcă relativ aleator cu accente de entuziasm, întristare sau indiferență...

E uneori fascinant acest joc – dacă nu ar fi, eu nu aș scrie și tu nu ai citi... E fascinat, pentru că în spatele lui e ceva inefabil pe

care eu îl știu și tu îl bănuiești – o prezentă care te așteaptă să o trăiești direct, o cheie care te va ajuta să descui lacătele lanțurilor propriilor prejudecăți, a pudorilor conceptual-artificiale care te îngădesc în conștiință de ceva vreme. A venit însă timpul să-ți lași gândul liber și vorba slobodă și doar să fii... doar să plutești extatic printre cuvinte, printre subiecte și predicade, printre întrebări și răspunsuri... să te bucuri pur și simplu de comunicare și vorbire, de gândire și cugetare – ca și cum ai fi una cu ele – ca și cum ai putea să fii și dincolo de ele...

Dar iarăși deviem – iarăși visăm, iarăși ne lăsăm plutiți de cuvinte, de poezia naturală din ele...

De ce mă lași? Mai oprește-mă din când în când!... Sau îți place și ție dansul magic al cuvintelor prin conștiință?

Nu? Nu-ți place deci! E ok, să știi... fiecare cu poeziile lui/ ei. Tu vrei fapte clare, directe, concrete – tu vrei raționamente definitive și constatări ultime – tu vrei dovezi indubitabile...

Foarte bine! Te înteleg! Dar te întreb: unde le cauți pe acestea? În VORBE?... Dacă cauți ceea ce zici că tu cauți, ce cauți atunci când citești aceste rânduri? Presimți tu oare că, deși uneori ți se pare difuz, neclar, contradictoriu sau dubitabil, acest discurs arată totuși spre CEVA (ce tu cauți)?

Simți asta?

Dar dacă te înșeli? Dacă el nu arată spre nimic? (Dacă el, în loc să arate spre Ceva, arată spre Nimic?)

– Ha, ha, zici tu... Nu se poate: sunt vorbe – deci arată spre ceva... chiar dacă acel ceva poate fi uneori Nimicul și alteori Prea-Plinul (TOTUL)...

– Văd că nu ești deloc prost/ proastă... Te ții bine!... Haide atunci să lămurim măcar problema aceasta a Esenței!

– Nu trebuie să o mai lămurești, vei zice poate tu, știu ce vrei să spui: că doar cel care (pregătit fiind pentru a păși pe Calea Întrebării) se întreabă în minte continuu (de când se trezește și până când adoarme) „Ce este viața?” va putea să ajungă, după o concentrare serioasă de câteva zile, să întrevadă o scânteie de Esență, să guste iluminatoriu din seva ei de viață...

– Bravo!... deja văd că începem să credem că ne înțelegem... că începem să ne intuim în conversație... dar să știi că nu aceasta e ceea ce voiam eu să zic...

Eu voiam, mai degrabă, să-ți spun acum că Esența e și ea un cuvânt ca oricare altul – nici mai important, nici mai puțin important decât orice alt cuvânt (oricât de trivial ți s-ar putea părea el la o primă vedere). Mulți naivi ascund anumite cuvinte (cum sunt cele de „esență”, „substanță”, „ființă”, „cauză”, „rațiune”, „viață” etc.) după alte cuvinte, numite pompos „concept” și sau „idee” și cred că astfel cocoțate în spatele acestor cuvinte/ noțiuni, cele dintâi devin în mod automat mai valoroase decât

altele care nu sunt așa de iubite discursiv de către limba filosofilor. Mimic mai greșit însă... Orice om se poate opri filosofico-metafizic asupra oricărui cuvânt din vocabularul său și, apoi, învârtindu-se aleator în jurul lui spre construcția unei combinatorici contingent proximale, poate să pretindă că jocul său (metafizic) cu vorbele este mai mult decât un simplu joc cu vorbele... că discursul său este mai aproape de esență decât un alt discurs (centrat în jurul altor „concepțe cardinale” pentru „filosofie”).

Sunt, prin urmare, unii care nu înțeleg încă prea bine că din punctul de vedere al Esenței orice este esențial... că din perspectiva Esenței nu este nimic mai puțin esențial decât altceva... că în realitatea numită uneori Întreg totul este esențial, chiar și ceea ce, la o primă vedere, pare a nu fi esențial... În lipsa oricărei părți din întreg, întregul nu ar mai fi întreg – esențialitatea oricărei existențe este o mărturie a ființării Întregului...

Ce este deci esențial la o întrebare? Ce este cel mai important la ea? Faptul că o etalezi conștiinței spre asimilare? Modalitatea cum ți-o formulezi sau cum o aprofundezi? Legăturile pe care le provoci prin structura ei interogativă emancipată prin cuvinte alese spre cercetare ultimă de real?...

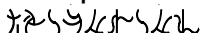
Totul este important... La o întrebare – la orice întrebare – totul contează: și apariția ei și împrejurările ce o stimulează spre aprofundare, și forma pe care o îmbracă și structura pe care o provoacă spre construcție, și contextul căutat și textul asumat, și sensul urmărit și direcția visată, și profunzimea tenacității cu care e pusă și accentul emoțional al intuiției și voinței care așteaptă de la o întrebare o cheie de boltă pentru pătrunderea în esența realității...

În tot ceea ce facem TOTUL contează – pentru că orice ai face faci în prezența lui – fiindcă viață fiind nu te poți dezlipi nici măcar pentru o clipă de prezența lui sacră...

– Dar totuși, vei zice tu, așa simbolic, așa parțial, așa măcar cu aromă de accent pasager și cu gust de esență trecătoare, nu poți să-mi spui care crezi tu că ar fi o Esență mai esențială a Întrebării?... – în acest moment pentru tine... fix în această clipă... Care este ACUM pentru tine Esența Întrebării?

– ACUM?... Acum e TĂCEREA...

Răspunsul

Pe *Calea Întrebării*, întrebarea este împinsă mereu spre sfârșitul ei. Ea se frământă, se mișcă, se agită, speră – ea își caută răspunsul pereche – răspunsul potrivit.

Fiecare întrebare are un răspuns potrivit pentru fiecare persoană. Răspunsul la o întrebare poate fi o imagine, un sunet, o atingere, un miros, un cuvânt, o propoziție, o trăire... Răspunsul poate fi orice. Răspunsul potrivit însă stă și așteaptă întâlnirea cu întrebarea potrivită. Acest răspuns este răspunsul la „vederea” căruia întrebarea amuțește pe loc, uită instantaneu de sine și se contopește total în răspuns. Răspunsul potrivit este deci răspunsul care face întrebarea să tacă, să nu se mai agite, să se oprească din febrila ei căutare.

Când este găsit răspunsul potrivit pe *Calea Întrebării* (de exemplu, la întrebarea „Ce este viața?”), cel care îl experimentează știe instantaneu cu maximă siguranță că drumul căutării sale interogative a luat sfârșit, că și-a atins ținta, că întrebarea sa și-a găsit răspunsul ei abisal.

Acesta este, de cele mai multe ori, un răspuns natural, simplu, evident, copleșitor și inatacabil. După întâlnirea cu el vieții i se pare că l-ar fi cunoscut dintotdeauna, chiar dacă știe că înainte de întâlnirea cu el nici măcar nu l-a intuit vreodată în cuprinderea sa revelatorie...

Răspunsul potrivit este răspunsul care face întrebarea să se oprească din căutare, este răspunsul care rezolvă odată pentru totdeauna problema ridicată în mod explicit sau implicit de către întrebare.

Iar o problemă nu poate fi rezolvată cu adevărat decât o singură dată!... Dacă un răspuns rezolvă pe deplin o problemă, dacă el vine sincer și total în întâmpinarea dorinței de revelare ridicată de o întrebare, atunci acea întâlnire se poate produce o singură dată, într-o clipă unică, irepetabilă, care valorează mai mult decât o eternitate.

Din perspectiva acestei întâlniri iluminatorii, a întâlnirii care aduce lumină, care copleșește cu strălucire edificatoare toată interogația celui care se auto-reflectă în întrebarea sa sinceră și adâncă, asumată fără rezerve și îmbrățișată fără ezitare printr-o iubire fanatică de adevăr și revelare transfiguratoare – răspunsul potrivit, răspunsul pereche, răspunsul ultim este întotdeauna cu mult mai mult (imens de mult mai mult) decât a sperat sau și-a închipuit el vreodată că ar putea fi.

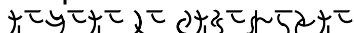
Această coplesire, această descătușare din întrebare în răspuns aduce cu sine rezolvarea completă și totală a unei întrebări, pentru că ea implică o contopire bidirecțională – a întrebării în răspuns și a răspunsului în întrebare... Totuși, pentru cel care obține „răspunsul” la „întrebare”, întrebarea și răspunsul nu sunt decât vorbe goale, care au încetat să-i mai spună ceva...

Orice răspuns profund, orice răspuns potrivit întâlnit pe Cale lecuiește setea de pereche existențială a unei întrebări și trezește viața care experimentează această mântuire interogativă la o relaxare activă, la o detașare implicată care, deși deține răspunsul potrivit, continuă uneori să se joace și cu alte răspunsuri mai puțin „potrivite”...

Calea Întrebării te provoacă, prin această lectură, să guști și tu din „răspunsul potrivit” pentru tine, din răspunsul care te așteaptă pe tine și doar pe tine la întrebarea „Ce este viața?” (sau la o vreo altă întrebare mai intimă căutării tale actuale). Doar tu vei ști care va fi acest răspuns. Doar tu vei stabili momentul când te vei întâlni cu el...

El poate fi un răspuns oarecare sau un răspuns anume – răspunsul oarecare nu te mulțumește și te lasă mai departe în frământare și căutare metafizică. Răspunsul anume, răspunsul potrivit te va satisface însă pe deplin – el va fi răspunsul după care nu vei mai simți nevoia să te întrebi („Ce este viața?”) – răspunsul care rezolvă problema (indiferent care ar fi el pentru tine). Și odată ce o problemă este rezolvată cu adevărat ea nu mai poate fi rezolvată din nou...

Repere de orientare

Punerea în practică a tehnicii de concentrare mentală descrisă în această carte sub numele de *Calea Întrebării* nu se recomandă decât aceluia care îndeplinesc condițiile următoare:

- au peste 21 de ani,
- nu au avut probleme psihice de nici un fel;
- au citit, au înțeles și au pus în practică timp de cel puțin un an tehnicile de *armonizare psihică* descrise în cartea *Etica Armoniei*;
- au o experiență considerabilă (de cel puțin 2 ani) în practica unor diverse tehnici de concentrare mentală (cu ajutorul unor „cuvinte cu putere”, a unor „propoziții-forță”, a unor sugestii-pozitive ș.a.m.d.) pe perioade mai reduse (de la 30 de minute, la câteva ore bune), dar repetate periodic
- și au o cunoaștere destul de largită a tematicii legate de „meditație”, „iluminare”, „trezire”... (pe baza lecturilor parcurse¹, a întâlnirilor directe cu practicanți ai unor tehnici meditative diverse care au atins diferite „stări de conștiință revelatorie” și a participării la conferințe, seminarii și practici meditative organizate de comunități interesate de „meditație”).

Atenție deci! Dacă ai suferit în trecut sau suferi în prezent de tulburări psihice (depresii, fobii, atacuri de panică, insomnii, tulburări bipolare, schizofrenie, tulburări delirante, tulburări obsesiv-compulsive etc.), dacă suferi de vreo dependență de droguri sau de alcool; dacă ai fost internat în spitale de psihiatrie sau clinici de dezintoxicare – te sfătuiesc și te îndemn să *nu practici* tehnica de concentrare specifică pentru pășirea pe Calea Întrebării (psihicul tău nu este suficient de puternic pentru a păși pe această cale și nu este pregătit pentru a putea asimila în sine efectele acestei practici de concentrare).

De asemenea, dacă nu ești suficient de antrenat/ă în practicarea a diferite tehnici de meditație/ concentrare, te sfătuiesc să *nu abordezi* încă această practică meditativă!

Te rog să iei foarte în serios condițiile și sfaturile menționate mai sus!

Tehnica specifică pentru *Calea Întrebării* constă, după cum am mai precizat, în repetarea (mentală) continuă (moment de

¹ A se vedea tradițiile de meditație specifice Yoga, Budismului, Taoismului, Sufismului, Isihasmului ș.a.m.d.

moment), cu maximă atenție (la tot ce te înconjoară și la tot ce se petrece în interiorul tău) și discernământ sporit, a întrebării „*Ce este viața?*” („cochetând” ușor cu diferite răspunsuri, dar neoprinde-te din repetarea întrebării, indiferent de răspunsurile primite, decât la dobândirea „răspunsului ultim”) sau a *altei întrebări*¹ (considerată de tine ca fiind „esențială”/ „vitală”/ „majoră” la momentul inițierii practicii), timp de câteva zile (orientativ de minim 3-7 zile, practic atâta timp cât e necesar pentru atingerea „trezirii”) de dimineața de la trezire și până seara la adormire, în decursul tuturor activităților de peste zi, căutând evident să eviți efectuarea, în timpul practicii de concentrare, a unor activități periculoase (care îți pot pune în pericol, printr-o eventuală neatenție, integritatea fizică – ca de exemplu, șofatul, lucrul cu unelte periculoase, deplasarea prin zone periculoase etc.).

Eu am îndeplinit toate condițiile menționate mai înainte, la momentul când am pus în practică (din proprie inițiativă, fără nici un îndemn direct și fără nici o supraveghere din partea unei alte persoane) tehnica specifică *Căii Întrebării* (în anul 2000, la vârsta de 21 de ani) în două etape de concentrare:

– una de 7 zile de repetare continuă a unei întrebări de inspirație buddhistă („Cine a pronunțat numele lui Buddha?”) care a fost mai mult o etapă de pregătire și antrenare în care am experimentat stări meditative deosebite (dar nu și „răspunsul ultim”)

– și alta de aproximativ 3 zile de repetare intensă a unei întrebări, aleasă liber de mine, cu o puternică încărcătură personală pentru momentul când a fost abordată („Ce este viața?”), începută la opt zile după sfârșitul primei concentrări, etapă care s-a finalizat cu transformarea majoră a propriei conștiințe prin experimentarea, în data de 7 martie 2000, a unei stări de conștiință² relativ indescriptibilă, de o intensitate abisală, nici măcar imaginabilă înainte de practică, care a durat în faza ei cea mai intensă aproximativ câteva minute, dar ale cărei efecte trasfiguratorii s-au absorbit în ființa mea de abia în decursul unui an întreg.

Această stare de conștiință mi-a schimbat major tot sistemul psihic de orientare ființială avut până în acel moment.

Pornind de la descrierile făcute de alte persoane ce susțin că au trăit (în diferite zone de timp și spațiu) stări relativ similare, am

¹ A se vedea, de exemplu, în acest sens, și cartea *Cine ești tu?*, autor Radu Lucian Alexandru.

² Pentru mai multe detalii, legate de acest aspect, a se vedea și cartea *Călătorie prin Conștiință*, autor Radu Lucian Alexandru.

putut să o etichetez uneori ca fiind o „stare de trezire”, de „iluminare”, de „conștiință cosmică”, de „trăire mistică”, de „revelare” sau de „renaștere existențială”.

În perioada imediat următoare Marii Transformări, pe lângă efectul transformator abisal dobândit prin această ruptură radicală cu „vechiul”, raționamentele greșite specifice fricii, orgoliului, mâniei, tristeții ș.a.m.d. s-au manifestat uneori la intensități nemaiîntâlnite înainte, dar au fost depășite cu efort consistent prin tehnicile specifice *armonizării psihice* descrise de mine în cartea *Etica Armoniei*.

Dacă îndeplinești toate condițiile înșirate mai înainte și te hotărăști, la un moment dat, din proprie inițiativă, să practici tehnica specifică pentru *Calea Întrebării*, te rog să purcezi cu maximă atenție și cu discernământ sporit, iar dacă în timpul practicării ei întâlnești și cel mai mic semn de îngrijorare cu privire la propria ta sănătate fizică și psihică, te rog să te oprești imediat din practică (temporar (pentru câteva zile sau săptămâni) sau chiar definitiv), deoarece încă nu ești pregătit/ă pe deplin ca să mergi până la capăt cu această metodă de transformare abisală a propriei tale conștiințe.

Te rog să iei foarte în serios atenționările de mai sus! Aceste stări de conștiință sunt încă insuficient cercetate și înțelese, de aceea „studierea” lor prin trăirea lor directă este asemănătoare cu urcarea unui munte pe cărări nebătătorite – fiind evident necesară o pregătire prealabilă consistentă pentru „ascensiune” și de asemenea o foarte mare atenție la „escaladare” pentru a nu „aluneca” și a nu cădea în „prăpăstii” sau „gropi” întâlnite pe cale. Este astfel evident faptul că, chiar dacă eu însumi am parcurs, cu riscurile aferente, *Calea Întrebării*, nu îmi asum răspunderea pentru eventuale efecte negative pe care tu nu le vei putea controla, reieșite din practica tehnicii specifice parcurgerii acestei Căi!

Trebuie deci să înțelegi că, având în vedere natura încă experimentală a acestei practici, dacă alegi să o efectuezi, îți asumi și toate riscurile aferente ei (îți asumi și eventualele daune fizice și psihice care pot să survină, din diferite motive, în timpul acestei practici sau după efectuarea ei).

Și chiar dacă, prin această carte, am încercat uneori să-ți deschid gustul pentru această practică, te rog să reții că eu nu te îndemn și nu te încurajez să pășești pe *Calea Întrebării*... Dar dacă totuși (din diferite motive) te hotărăști să o faci, te informez, din proprie experiență, că această tehnică de concentrare este foarte puternică și nu trebuie să o abordezi în joacă sau cu neatenție, pentru că această Cale (în măsura în care ești pregătit/ă și capabil/ă să o parcurgi corect până la capăt și să-i gestionezi în

mod înțelept efectele) este capabilă să îți schimbe în mod radical raportarea existențială „ultimă” față de Realitate...

Fie deci ca pașii noștri să se poarte mereu cu chibzuială prin viață, prin întrebare și prin răspuns...

Viața care își găsește Întrebarea, mai devreme sau mai târziu, își va găsi și Răspunsul...

CUPRINS

Ce este viața?	4
Calea Întrebării	6
Neantul și viața	8
Viața morții	10
Nu te (mai) stresa!	12
Viața și neantul	16
„Pentru că...”	17
Între bine și rău	21
Contrazicere și contradicție	25
Răutatea și bunătatea	26
Identitatea vieții	28
Incertitudinea vieții – 1	29
Trăirea cu rest	30
Incertitudinea vieții – 2	32
Tu ești răspunsul	34
Rațional și irațional	36
Lipsa și împlinirea	38
Scopul întrebării	42
Reperetele vieții, reperetele întrebării	45
Totul este filosofie	52
Filosofia în viață	54
Unicat, unitate, unu	57
Întregire și integrare	59
Mișcare și nemișcare	62
Adevărul și Trăirea	64
Viitor și morală	67
Iubirea, Misterul și Viața	70
Eroicul, metaforicul și haoticul	73
Conștiința inconștientului	77
Viața inconștientului	80
Confuzia, indecizia, incoerența	84
Viața și Nimicul	88
Afirmația care se neagă pe sine	90
Limbajul vieții	93
Viața ca și devorare	94
Repetițiile vieții	96
Absurdul și viața	100
Supraviețuire și putere	105
Viața cuvintelor	107
Ce este A?	111
Copacul vieții	115
Visul vieții și viața visului	120

Amintirea, previziunea și constatarea	124
Interiorul și exteriorul vieții	128
Lumea și viața. Originea lumii și originea vieții	130
Valoarea vieții	134
Schematizările vieții	138
Stilul integrator al vieții	140
Arta vieții	144
Originile artei și ale impulsului creator	147
Drumul spre moarte	150
Iertare, uitare, repetare	153
Întrebarea fundamentală	158
Esența întrebării	166
Răspunsul	170
Repere de orientare	172

<http://radu-lucian-alexandru.blogspot.ro>

<http://repetare-si-intamplare.blogspot.ro>

<http://calatorieprinconstiinta.wordpress.com>

<http://scribd.com/Radu%20Lucian%20Alexandru>